

Indiako herri medikuntza Interneten: Noren mesedetan?

E u s k a l H e r r i k o A s t e k a r i a

ARGIA

FRANCISCO LETAMENDIA:

**“PP eta PSOEn ituna
gerrarako itun bat da”**

AMAIUR ALFARO:

**“Gorputzaren mugak pasatzea
da arrisku nagusia”**

Eski Estazioak, Moda, Prezioak

SUKAR ZURIA

Pilar Iparragirreren liburu berria

Franco hil da

Une hura bizi zutenentzat
oroimen pozgarria.

Bizi izan ez zutenek titular handi
eta alai batean imajina
dezakete esaldia.

Baina horrelako titularrik
ez zen izan *Zeruko Argian*,
zentsuraren itzala luzea baitzen.

Pilar Iparragirrek

Frankismoaren azken urteetako
euskal gizartean eta kulturean
gertatutakoaren kronika egin du
liburu interesgarri honetan.

Duela 30 urteko girora hurbiltzen
gaituzte *Zeruko Argian*
argitaratutako erreportaje,
elkarrizketa edo iritziek.

Baina giro horren isla dira gainera,
halabeharrez idatzi gabe
geratu zirenak ere.

Diseinua: antza S.A.L.

ALBERTO ELOSEGI

■ Lan istripuak, diru truke, ez dira epaitegitara iristen **14**

MIKEL SAIZ

■ Presio-erantzun dinamikan murgilduak **18**

XOLOSE SINAL

■ Interneteko aztien iragarpenak 2003rako **26**

DANI BLANCO

■ Bizkaiko Bertsolari Txapelketa: Gaztetasuna txapeladun **39**

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis. Asisko Urmeneta	4
Oihartzunak	5

POLITIKA

Euskal Politikaren Termometroa	6
Elkarrietzeta: Francisco Letamendia.	
Mikel Asurmendi	9

MUNDUA

Indiako herri medikuntza biopiraten beldur da.	
Pello Zubiria	12

EKONOMIA

Lan istripuak, diru truke, ez dira epaitegitara iristen.	
Daniel Udalaiz	14

EUSKARA

Presio-erantzun dinamikan murgilduak.	
Joxe Manuel Irigoien	18

GIZARTEA

Pirinioetan irristaka.	
Xabier Telletxea / Nagore Irazustabarrena	20
Interneteko aztien iragarpenak 2003rako.	
Elisabeth Pombo	26
Elkarrietzeta: Amairu Alfaro.	
Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre	30

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak	36
Bizkaiko Bertsolari Txapelketa: Gaztetasuna txapeladun.	
Onintza Enbeita	39
Francoren azkena. Aitziber Salaberria	41
Orain Dela 30 Urte. Pilar Iparragirre	43

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak	46
Agenda	49
Bizia	50
Ihesi	51
Denbora-pasak	55

IRITZIAK

Politika: Martin Aranburu	8
Kultura: Juan Kruz Igerabide	38
Azkena: Pello Zubiria	58

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
 diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura, Euskara, Gazteria eta
 Kirol Departamentua

Argitarapen honen edizioak laguntzaile:

kutxa
 zuri esker
 gracias a ti

gizarte ekintza
 obra social

F E R I A E L A TRUFFA E N N A V A R R A

Orísoain. Valdorba. 14 y 15 de diciembre de 2002

DEKRETOA

irratilizentziak

EUSKAL
TZAINDIARE
KIKO ITUNA

PRENTSA
IDATZIA

INKESTA
SOZIO
LINGUISTIKOA

ESPAÑIAKO
KONSTITUZIOAK
EZPONTZORRATURIK

PIJONAUTA

NAFARROAKO GOBERNUA

Jabetza: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta.
Zuzendaria: Xabier Letona.
Zuzendaritzaren Albokoa: Pello Zubiria.
Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua.
Produktzioa: Berdaitz Goia.
Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi.
Sustapena: Kike Amonarriz.
Argitalpenak: Bego Zuza.
Harpidetzak: Edurne Urruzmendi.
Bezeroen harrera: Olatz Korta.
Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña Soraluze.
Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarte.
Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45. Faxak: 943 37 34 03 (erredakzioa)/943 36 10 48 (komertziala).
IPARRALDEA: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel.: 559 47 60 00. Faxa: 559 47 60 01.
NAFARROA: Gazteluko Plaza 44, 3.eskuina. 31001 Iruñea. Tel.: 948 22 22 85.
POSTA ELEKTRONIKOA: Erredakzioa: kazeta@argia.com Komertziala: komertzial@argia.com
INTERNETEN: www.argia.com
LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.
ISSN: 0213-909X.
BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.
INFORMATIKA: A.S.P. Koop. Elk.

Urtebeteko harpidetza:

Hego Euskal Herria	110 euro
Ipar Euskal Herria	133 euro
Espainia	110 euro
Beste atzerriak	140 euro
Airez	219 euro

KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
Ametzagaina Taldeko partaidea da

Touka, Irango "Nowrooz" egunkarian

- Bush: Ez da justua! Zerbait ezkutatu duzu hor atzean!

Jeff Sthaler, AEBetako "The Cincinnati Post" egunkarian

- Ez... Misilen aurkako defentsa sistema da.

Hiruko Txikian

ARROTZAK NUNCA MAIS

Behin eta berriz argiki erakutsi digute Baionan, euskaldunak arrotz gaituztela eta etsai, euren frantses itsasoko txapapotea baikinena tratatuak izan baikara. Demoak zuzen. Arrotz gaituzte, espainolek frantsesa ez jakitea bezain onartua baitute hauek euskaldunak espainolak direla. Auzo hurbileko urruneko arazoa. Atzerrikoa. Etsai bilakatzen zaiena, bertakoak izanik frantsesak ez garela eta ez dugula izan nahi adierazten diegularik. Lizarazu San Mameseko aldagelan nahi gintuzkete, non gaztelania egiten zuen etxeko Luis Fernandez baten pare. Alfaro, Funosas Iruñean gara gu, Labriten edozein Aimar,

Abelen pare. Mintzaira berak egiten gaitu bat, bat izateko borondatea dugunoi. Behin eta berriz ukatu digute elea, arrotz zaien hizkuntzan hitz egitea. Eta egurtu gaituzte okupatutako etxean, armez horniturik propio askatu funtzionario profesionalekin, guk ere ordaindutako zergez bazkatzen diren salariopekoekin. Haiengan-dikako gure ezberdintasunak ditu errabiatzen, eta burua galdu dutenen antzera jo gaituzte gaizkileak bagina bezala. Gure eskarmentuari begiratuta, joan hogeita hamar urtetan egin bideaz daude urduri, gibelarantza egiten ez duena dela bai baitakite. Arrotzak inoiz ez gehiago

◆ JOXE MARI OSTOLAZA

T E R M O

TXANPONA

ZORI ONAK

Urte berri ororekin bate-ra, guztiok elkarri diosal egin eta zori ona opa diogu. Oraingoan ere, jada 2003an, hemendik eta tribuna sozioekonomiko honetatik ere Euskal Herri osoari zori ona opa diogula adierazi nahi dugu. Justizian, askatasunean, aberastasunaren banaketa justuan eta lurralde historiko guztiekiko (kaltetuenekiko batez ere) elkartasunean oinarritutako benetako bakea desio dugu. Gizarteak baztertzan dituenekin eta baita etorkinekin ere solidario den bakea. Lan harremanen euskal esparrua eta euskal eremu ekonomikoa errespetatzen dituen bakea desio dugu eta horretarako autodeterminazioa gauzatzeko herri honi zor zaion errespetua ezinbestekoa da. Langileen eskubideen errespetuan oinarritutako bakea ere nahi dugu, egungo prekaritate izugarriaren aurrean kontratu duin eta egonkorra egitea, esaterako. Guztien aldetik segurtasun neurriak betetzea bermatuko duen bakea nahi dugu (enpresak, sindikatuak, langileak, administrazioa, justizia), hainbeste langileren heriotz eta gaixotasunak saihestuko dituen. Hala izan bedi ●

◆ DANIEL UDALAITZ

EZUSTEKOAK, KARANBOLAK, AKATSAK ETA AUSENTZIAK

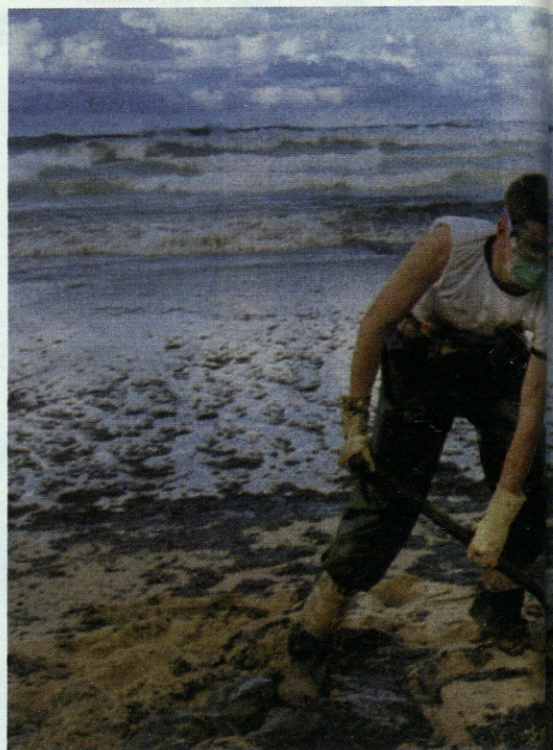
AURREIKUSITAKOA hankaz gora joan da, berriz ere karanbola ugariren ondorioz, eta Eusko Legebiltzarrak 2003ko aurrekontu berriak onartu zituen. Zirrikitu parlamentario guztiak ondo baino hobeto kontrolatzeak, beste akatsak eta ezinbesteko ausentziek ekarri zuten ezustekoa. Azkenik, beraz, hiru urte ondoren, Eusko Jaurlaritzak aurrekontu berriak izango ditu. Ez da makala oposizioari sartutako gola, eta nagusiki PP eta PSE-EEri. PPrena eta Jaime Mayor Orejarena izan dira akats nagusiak, eta azken honek, Moncloarako bere lasterketa horretan, beharbada garesti ordainduko du. Nekez uler daiteke estrategia parlamentarioa ariete garrantzitsuenatzat erabiltzen duten horren talde boteretsuek halako hanka sartzeak egitea.

MONT DE MARSAN, PRESOEN BALIZKO HURBILKETA GUNE

FRANTZIAN dauden euskal presoak Euskal Herrira hurbiltzea posible dela esan zuen Pierre Bedier Frantziako Justizia Estatu idazkariak. Euskal presoak hurbilduz gero Landesetako Mont de Marsan herrian egiten ari diren espetxean sartuko lituzketela aditzera eman zuen. Korsikar presoak hurbildu ondoren, iragarpenak sortu du halako esperantza izpi bat, nahiz eta oraingoz adierazpenak gauzatzea oso zaila izango dela pentsatzen den.

NEURRI ZIGORTZAILE GEHIAGO PROPOSATU DU PSOE-K

PRESOAK espetxe sistemaren onura eta abantailez baliatu ahal izateko, haiei helburu politikoak lortzeko biolentziaren erabilerari uko egitea eskatzea proposatuko dio PSOEk PPri. Proposamena aurki eztabaidatuko dute Terrorismoaren Aurkako Itunaren baitan eta hor ongi ikusiz gero, espetxe legedian ere indarrean sar-

tuko litzateke, Kode Penal berriak zigorra osoki betetzeak ekarri zuen egoera oraindik gogorragoa eginez. Edozein modutan, ETArekin zerikusirik izanagatik zigortuta dauden presoak beren kartzela zigorra osoa betetzen ari dira espetxean, baldintzapeko askatasunean ateratzeko dauden onura desberdinak ukatu egiten zaizkielako, horien artean zigorraren hiru laurdena betez gero baldintzapeko askatasunean uztearena. Bakarrik azken irizpide hau beteko balitz, ehundik gora preso aske geratuko litzateke bihar bertan.

BILBOKO MANIFESTAZIOAREN BIHARAMON LUZEA

BILBON 'ETA kanpora' lelopean abendua-ren 22an egin zen manifestazioak biharamon

B A H E A

• Antonio Elorza PSOEren inguruko katedratikoak PPri buruz "El Diario Vasco"-n: "Kritikak eta arazoak -eta ez euskal auziari dagozkionak bakarrik- bere baitan errebotarazten dituen harresiaren antzeko jokamoldea izaten ari da PP, horrekin batera euren buruzagia akatsik gabea bailitzan defendatuz. Baina arazoak izan badirenez, bai marea beltza zein Euskadiko egoera politikoa, erantzuna artegasuna eta jarduera autoritarioen nahasketa bat da, eta horrek gero eta eragin kaskarragoa du iritziz publikoan. Honek hauteskundeak

FUELAREN MEHATXUA

*Prestige*ko fuelak Galizian eragindako hondamendia euskal kostara iritsiko ez den esperantzari eusten zaio, nahiz eta kalte handia izateko aukera ere hor dagoen, batez ere haizearen arabera. Mehatxatuenetakoa Frantziako kostaldea da, norabide desberdinetako haizeak bultzatuta milaka tona fuel dituen orban erraldoia Bizkaiko Golkoan ibili baita atzera eta aurrera. Horietako orban batzuk, halaber, euskal kostaraino ere iritsi daitezke. Ipar-mendebaldeko haizearen indarrean eta iraupenean izango da gakoetako bat. Beste gakoa, ea *Prestige*ko arrailak noiz estaltzen diren, eguneko ia 100 tona fuel ateratzen dela pentsatzen baita.

luzea izan du. Hiruko gobernua pozik egon daiteke, estatalisten blokea apurtu zuelako, bidenabar PP bakarrik utziz. PP eta PSOEn munduen arteko ika-mikarik ez da falta izan eta CiUk ere baliatu du egoera PPri egur apur bat emateko. EAJ, bestalde, hurrengo batean lasaiago agertu ahal izango da aldarrikapen abertzalaren batekin kaleratzen bada. Bilbon bildutako jendetzaren datua aparte utziz, bistan da euskal gizartearen gehiengo oso handia ETaren aurka dagoela. Bildutako pertsona kopuruari dagokionez, datu ofiziala 120.000 lagunekoa izan da ('Gara'k 25.000), nahiz eta, berriz ere, kopuru hori nola kalkulatu zen ez den azaldu. Betidanik izan da manifestazioak puzteko joera eta ETaren eta euskal nazionalismoaren aurkakoak badira are gehiago.

URTARRILAREN 4AN BILBON ETA DONOSTIAN MANIFESTAZIOAK

ARALARREK Donostian abenduaren 22an egin behar zuen berak bakarrik deitutako lehen manifestazioa. Gero, egun horretan Bautista Barandalla presoak aske uztearen aldeko manifestazioa zegoen Iruñean eta Aralarrek berea atzeratu zuen urtarrilaren 4ra, Donostian bertan. Geroago, amnistiaren aldeko mugimenduak ere egun horretarako deitu zuen manifestazioa Donostian. Aralarrek, ondoren, bere manifestazioa Bilbon egingo zuela iragarri zuen. Ezaguna da amnistiaren aldeko aldarrikapenek kalean milaka pertsona biltzeko duten gaitasuna. Aralarrek kalean jendea biltzeko duen ahalmena guztiz ezezaguna da, ordea, eta 4an begi ugari egongo da Donostia eta Bilbora begira.

eta boterea galtzera eraman ditzake, eta egungo egoeran oso osasungarria litzateke. Baina Euskadin garesti ordaindu beharko genuke eta egonkortasun instituzionalari eragingo lioke".

• Jaime Mayor Orejak "Le Figaro"n argitaratutako iritzi artikuluan: "Euskal arazoa nagusiki euskaldunen arteko debate bat da. Guk, euskaldunok, ikuspegi desberdina dugu askatasunaren baloreari buruz, gure historia, oraina eta etorkizunari buruz. Ibarretxe planak bere ikuspuntua inposatu nahi digu gainerakoei, hori da arazoa".

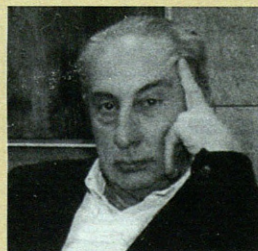

■ E. R. Galindo.

IZPIAK

Enrique Rodríguez Galindo general ohiak gabon egunetan 48 ordu pasatu ahal izan zituen bere sendiarekin, Defentsa Ministerioak emandako baimenaren ondorioz. Alcalá de Henaresko kartzela militarrean jarraitzen du preso, nahiz eta duela urte eta erdi baino gehiago militar izaera kendu zatzaioa. Alcaláko espetxe militarrean, halaber, oraindik generala bailitzan agurtzen omen dute.

Juan Alberto Perote Cesidoko buruzagi ohiak normalizat ikusten du Espainiako zerbitzu sekretuek Ibarretxeren planak izan ditzakeen ondorioak ikerzteak. Berak argi dio Ibarretxeren plana baketsua denez, zerbitzu sekretuak dagoeneko pentsatzen ariko direla "ea nola bihur daitekeen baketsua ez den plan batean". Adierazpen hauek abenduaren 26an 'Euskaldunon Egunkaria'k egindako elkarrizketan egin zituen Cesidoko mandatari ohiak.

■ J. A. Perote.

Kate-maila

Euskal Herrian politikan ari den eragile orok planteamendu bikoitza egin behar du egunero: epe motzeko erabakiak hartu epe luzeko helburuak alde batera utzi gabe. Alderdiek zein sindikatuak epe luzeko estrategi politikoak erabakitzen dituzte batzarretan, eta erabaki horien inplementazioa egiten dute egunez egun diharduten erakunde desberdinetan. Halaber, garrantzitsua da egoeraren hausnarketa politikoa egiterakoan, epe luzeko estrategiak aztertzeaz gain Euskal Herrian ditugun erakunde kudeaketa aztertzea.

Azterketa instituzionalarekin hasita Iparralde da egoera kaxkarrena bizi duena, departamenduaren aldeko aldarrikapenak, alderdi abertzale eta ez abertzaleen aldarrikapena bada ere, departamenduaren eskaerak porrot berria jaso zuen Asanblea Nazionalan. Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoko euskaldunen aldarrikapenak ez du Parisko autoritateen aldeko erantzun positiborik izan. Halere, ironia puntu batez, erakunde propiorik ez izatea ere positiboa gerta litekeela pentsa genezake Nafarroako egoera azterturik, non, kudeaketa lotsagarria nafarren interesetako kaltegarria bada ere, Sanzen gobernuaren interes soila euskal aztarna kopuru gehiena ezabatzea den, helburu horren lorpenerako autogobernuak eskaintzen dizkien tresnak darabiltzatelarik.

ERKIDEGOAN, berriz, ezin da ukatu hirukoak Legebiltzarrean duen gehiengoak kudeaketarako abagune polita eskaintzen duela hezkuntza, etxebizitza zein osasun arloetan. Ondo kudeatzea da hirukoaren beharra, eta legealdia bukatuta, hirukoaren kudeaketak emandako emaitzen errepaso egitean ez da motza izango lorturiko emaitza positiboen zerrenda.

Nora goaz ordea? Kudeaketa nahikoa al da XIII. mendetik hona euskaldunen belaunaldi guzti guztiak askatasunerako izan duten egarria asetzeko formula? Baiezkoa esango duenik ez da, eta horregatik alderdien epe luzeko estrategia ere aztertu behar dugu, eguneroko erabakiak alde batera utzita.

Jaurilaritzaren planak aukera bat ireki du Espainiarekin izan beharreko konfrontazio politikoa artikulatzeko. Planak ez du bukaera puntua zehazten, metodologia bat aurkeztu da, non eragile politiko eta sozial bakoitzak ekarpenak egiteko aukerak izango dituen, markatutako epearen bukaeran, prozesuan parte hartu dutenen ekarpenek markatuko dutelarik planaren azken edukia.

Bestela esanda, herri honen independentzia, askatasuna eta emantzipazio nazionala helburu daukagunok prozesu honetan parte hartzen ez badugu, ez genuke harritzeko eskubiderik hama bi hilabete barru burutuko den testu artikulatuan eduki subirano-rik ez badago. Gakoa borondatea da, testu artikulatuaren diseinuan parte hartuko duten eragileen borondate politikoa eta beraiek zehazturiko mugetan egongo da prozesu honen muga.

Batasunaren ilegalizazio prozesua da bigarren gakoa. Batasunak pairatzen duen eraso judizial-politiko ez da bakarrik ezker abertzalearen zati horren aurkako eraso, baizik eta gatazka militarra gatazka politiko hutsean bihurtzeko ezinbestekoak diren baldintzen aurkako eraso. Demokraziak bideak eskaini behar

ditu edozein helburu politiko lortzeko eta edozein konfrontazio politiko planteatzeko, bide armatuak tresna politikotzat jotzen dituzten euskaldunei alternatiba bat eskaini behar zaielarik, aktibismo politikorako alternatiba eta askatasun helburuak lortzeko tresna baliagarria. Demokraziak tresna horiek ukatzen baditu beste bide batzuk jorratzen jarraitzeko beharra izango da askorentzat. Hain zuzen, azken hau da PP eta PSOEn erabaki politikoaren atzean ezkutatzen den helburu politikoa: elkarlanerako aukerak ezabatzea. Bada bigarren aldagai bat: demokraziak bideak eskaintzen baditu ere, bide horiek ezerezean geratzen dira konfrontazio politiko erreala burutzeko asmorik ez bada.

PPk eta **PSOEk** ez dute hurrengo hilabeteetan inolako mugimendurik egingo, Espainiako hauteskundeak bistan dituztela euskal abertzaletasunari atsedeen politiko eta judizial minimoak bere ordainsaria izango baitu hauteskundeetan. Bada 2003ko

hauteskundeak pasatuta, **PSOEk** presidentzia lortu eta gero gauzak aldatuko direnaren esperantza duenik: alda litezke, baina kudeaketarako estabilitate gehiago eskainiz, besterik gabe. Esker-natoki horrek ez du ezertan gaur egungo egoera aldatuko, euskaldun askok pairatzen duten giza eskubideen urraketa indibidual zein kolektibo desberdinek amaierarik ez baitute izango.

Gure betebeharra da helburuari tinko eusten jarraitzea, euskal belaunaldi askok eutsi baitiote herria askatzeko prozesu luze honi, eta asko izango dira ere hurrengo belaunaldietan jarraituko dutenak, azken finean gu katearen beste kate-maila bat gara eta. Hori bai, gure lanaren aurrerapena hurrengoan abiapuntua izango da ●

MONIKA DEL VALLE

Martin Aranburu

Eako zuzendaritzaren kidea
eta legebiltzarkidea

***“Gure betebeharra da
helburuari tinko eusten
jarraitzea, euskal belaunaldi
askok eutsi baitiote herria
askatzeko prozesu luze honi eta
asko izango dira ere hurrengo
belaunaldietan jarraituko
dutenak”***

F R A N C I S C O L E T A M E N D I A

Politikatik kanpo dabilen arren, zientzia politikoen teorien eremuan buru-belarri ari da Francisco Letamendia irakaslea. "Redes políticas en la CAPV y en Iparralde" (Erein) liburuan, Euskal Herrian joan den hamarkadan eratutako sare politikoen fenomenoaz aztertzen du.

"PP ETA PSOE-REN ITUNA GERRARAKO ITUN BAT DA"

Leioako Unibertsitateko Zientzia Politikoen sailean dihardu liburu honen egileak. Iaz, Francisco Letamendia eta sail berean ari den Edurne Uriarte irakaslearen auzia askotan agertu zen hedabideetan zientzia politikorako katedraren oposizioa zela-eta. Gorabehera frankoren ostean Edurne Uriarteri eman zioten katedra. "Lizarra-Garaziko Akordioaren aldeko adierazpenak egin dituzu, beraz jai daukazu", esan omen zioten oposizioetako mahaikideek. "Espainiako inguru akademikoetan estereotipo bat sortu dute nire gainean: nazi, arrazista eta ETA-ren aldeko terroristarena", adierazi digu Letamendia irakasleak.

Irakasle honek "estatu-nazioen zentro-periferiaren arteko dialektika" aztertzen du azken urteetan: "Bi joera kontrajarriak daude egun: XIX. mendeko estatu-nazioa, estatu hierarkikoa, printzipio bertikaletan funtsatua eta estatu honen aurka sortzen ari diren lerro horizontaleko printzipio berrien mugimenduak. Mugimendu hauetako batzuek estatu hauetako tokian tokiko lurraldeko administrazioen inguruan dihardute. Mugimendu sozial berri hauek -globalizazioaren aurkako borroka aintzat hartzen dutenak- lerro horizontal hori begi onez ikusten dute. Eskuarki, estaturik gabeko herriei bat egiten dute".

■ **Mugimendu hauek zer-nolako rola**

XOUSA SIMAL

■ "Munduan zabaldu den autoritarismo mota hau Espainian barrena sartu eta berebiziko eragina du euskal arazoan. Errepresioa ez da ezker abertzalearen aurka soilik, euskal nazionalismoaren aurka baizik".

joka dezakete Euskal Herriko gatazkan?

Mugimendu hauek zentro-periferiako gatazkak aintzat hartzen dituzte, nazio gatazkak bideratzeko elkarriketari lehentasuna ematen diote. Naziorik gabeko herriei arnasa ekartzen diete, boterearen disgregazioa edo banaketa eskatzen dute. Alabaina, beste mugimendu bat sortu da honen aurkako erreakzioan, 2001eko irailaren 11az gero sendotuz eta areagotuz doana. Honek estatuen zentra-

lismoari enfasia ematen dio, ezberdintasun etniko eta nazionalen aurkako enfasia, kanpoko eta barneko etsaiak oso presenteak dauzka. Mugimendu hau sostengatzen duten alderdi politikoak kontserbadoreak dira arlo ekonomikoan eta arlo politikoan, berriz, guztiz autoritarioak, AEBak buruan buru izaki.

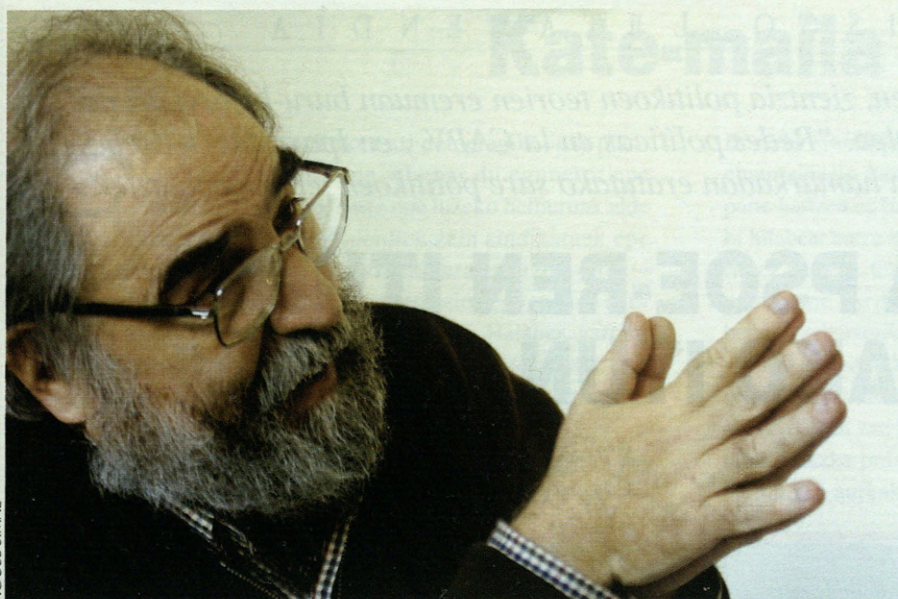
Munduan zabaldu den autoritarismo mota hau Espainian barrena sartu eta berebiziko eragina du euskal arazoan. Errepresioa ez da soilik ezker abertzalearen aurka, nazionalismoaren aurka eta euskal ezaugarri eta izaera guztien aurka baizik. Nafarroan ematen ari den euskararen aurkako eraso zuzena begi bistako adibidea dugu.

■ **"Redes políticas en la CAPV y en Iparralde" liburura etorritik, azaldu diezazkiguzu sare politiko hauen ideia eta funtsa?**

Lehenbizi, liburu hau ikerketa proiektu kolektibo bat dela azpimarratu nahi dut.

Noemí Etcheberria, María Urrutia, Asier Blas, Saioa Gorroño eta Igor Ahedo ikasleekin batera gauzatu dut. Ikasle hauek nirekin lan egiteagatik diskriminatuak izan direla adierazi nahi dut, halaber.

Bestalde, orain arte alderdi politikoen arteko harremanen ikerketak burutu ohi ditut, proiektu honetan, berriz, sare politikoak aztertzen ditugu. "Policy network" edo sare politikoaren kontzeptua berritu dugu. Sare hauek ongizatezko gizarte eta

YOUSE SIMAL

■ “Hainbat teoria landu dugu, horietako bat bake prozesuen teorikoena da. Teoriko hauen arabera, “locus” bat bermatzeko edota bake prozesu bat bideratzeko eragile guztien presentzia behar da, salbuespenik gabe”.

estatueta gero eta gehiago agertzen ari dira, estatuak esku hartze zuzena duela. Haatik, honezkero, estatuak ez ditu erabaki politikoak soilik hartzen, beste eragile politikoek ere hartzen dituzte berarekin, oso helburu zehatzekin gainera, sindikatuek eta gizarte mugimenduek kasu. “Policy network” terminoa OVNI edo OHE (Objektu Hegalari Ezezaguna) politikoak azaltzeko modu bat da. Denok hitz egiten dugu fenomeno hauetaz, baina ez ditugu nahikoa ezagutzen: Ajuria Eneko Ituna, Lizarra-Garaziko Akordioa eta PP-PSOEn Askatasunaren aldeko eta Terrorismoaren aurkako Ituna, kasu.

■ “Politics network” terminoa ere agertzen da.

Ingeles zientzia politikoak “Policy network” eta “politics network” terminoak ezberdintzen ditu. Lehena politika publiko konkretuen sareak dira eta bigarrena estatueta politikari dagokio soilik. “Policy network” terminoa sare politiko konkretuei atxikia da. Esaterako, aipatu ditugun hiru proiektu edo itun moduko hauek proiektu politikoak dira. Guk, berriaz, politika publikoen sarea goi mailako politikaren sareekin uztartu dugu. Estatuak gizartearen edota gizartearen Estatuaren sartu den heinean, sare politikoaren teoriak gero eta garrantzizkoagoak bilakatu dira administrazioaren barruan hartzen diren erabakiak ulertu ahal izateko, finean gizarte

te politikoko eragile guztien aldetik datozen erabakiak ulertu ahal izateko.

■ Itun hauek gauzatzeko Estatuaren eta gizartearen arteko locus bat gauzatu beharra agertzen da. Azaldu ieza-guzu berau.

Hainbat teoria landu dugu, horietako bat bake prozesuen teorikoena da, errekontziliazio iraunkorren teoria lantzen duena. Teoriko hauek errekontziliazioak gune fisiko bat izan behar duela diote, locus bat, pertsona eta gauza fisikoen espazio finko bat. Teoria hauen arabera, locus bat bermatzeko edota bake prozesu bat bideratzeko eragile guztien presentzia behar da, salbuespenik gabe. Hego Afri-

□ “Ez ETak ez alderdi espainolistek ez dute errekontziliazioaren teoriaren printzipioa onartzen, hots, herritarren borondatea”

kako Errepublikan edo Ipar Irlandan horrela iritsi ziren bake prozesuak bideratzera. Gure kasuan, ordea, aipaturiko hiru sare hauek ez dira errekontziliatzeko sareak izatera iritsi.

■ Ikus ditugun berauek banan-banan. Ajuria Eneko Ituna hasteko.

Ajuria Eneko Ituna Espainiako Estatuaren autonomiaren legitimatzeko Ituna izan zen, gurean Gernikako Estatuaren legitimatzeko. “Politics network” bat bezala abiatu zen eta, finean, horrela ere amaitu.

Hala ere, bere helburua sistemaren legitimatzea izan bazen ere, bazeukan locus gauzatzeko atal bat. Itunak hiritarren borondateak autonomia estatutua aldatu eta beste marko bat sortu zezakeela zioen. Modu batez, autonomiaren aldeko sare bat izan arren, biolentziaren praktika onartzen dutenen aurkakoa zen, eta hartara, oso mugatua autonomia onartzen ez duten sektoreekiko. ETAren aurka sortua izanda, nahitaez, honen inguru sozialeko mugimenduen aurka jo zuen. Halaber, eragile nazionalistek ituna bake eszenategi batera bideratu nahi izan zutenen krisian sartu zen. Izan ere, locus bat gauzatzeko kanpoan dauden eragile soziopolitikoak integratu behar dira eta mugimendu hauek modu batez talde armatua legitimatzen dute, ETA kasurako. “Locus”a gauzatzeko zailtasuna horretan datza.

■ Lizarra-Garaziko Akordioa noraino iritsi zen locusaren gauzapenean?

Itun hau locus bat izateko bidean sortu eta hurbiltzen hasi zen nolabait. Alderdi eta gizarte mugimenduak batzeko lekune fisiko bat izan zen, akordioak errekontziliazio iraunkorren teoriara hurbildu nahi izan zuen. Eragile politiko guztiek baldintza berdinetan aritu behar zutela zioten, euskal hiritarren hitza errespetatzea funtsezkoa zela azpimarratuz.

■ Sare politiko izateko sortua, zertan huts egin zuen?

Errekontziliazioa ekarri behar duen sare politiko bat ez da agirietan soilik funtsatu behar, eta Lizarra-Garaziko Akordioa hori izan zen finean. Hau da, akordioa ikuspegi demokratikoaren eta errekontziliazioaren teoriaren ikuspuntutik guztiz onargarria zen, baina sare politikoak osatuz joan behar zuen. Mugimendu sozial hura sare politiko zabal bat gauzatzeko xedez sortu zen, baina eragile politiko nagusien hutsunea zeukan hasieran. Bere hasieran ez zuen “politics network” edo goi-mailako erakundearen babesa, Eusko Jaurlaritzarena kasu, nahiz eta hasteko EAJ akordioan zegoen.

■ Sare hura gauzatzeko gakoa, apika.

Bai. Lizarra-Garaziko Akordioaren inguruan gauzatzen hasi zen locusaren babesten zuten eragileen artean ezberdintasunak zeuden eta daude. Sektore batek, ETAren biolentzia legitimatzen duen sektoreak ETA ez dezala legitimatu lortu

nahi du. Hasieran bide onean abiatu ziren, baina, errekontziliazioaren teoriaren puntu batek huts egin zuen, “prozesu politikoak lurralde bateko herritar guztien espresioa errespetatu behar duela” dioen puntua. ETak bere proiektua inposatu nahi izan zuen, ETak ez zuen utzi proiektu politiko hura herritarren espresioaren arabera garatzen utzi. Lizarra-Garaziko sare politikoari akats izugarri hori txertatu zion ETak. ETak alderdi nazionalistek osaturiko sarea garatu nahi izan zuen bakarrik. Adibidez, Udalbiltza euskal Estatuaren enbrioi gisan osatu nahi izan zuen eta egungo hiru lurralde administratiboan funtzionatu dezan, gaur egun bideratzea ezinezkoa dena. ETA akordioaren idatzietatik nahiz espiritutik aldendu zen. Haatik, ulergarria ere izan zen, izan ere, *locusa* gauzatzean alderdi espainolistek ere ez zutelako -eta ez dutelako- errekontziliazioaren teoriaren gutxienezko printzipioa onartzen, hots, herritarren borondate librearen errespetua. Eta hori ez da independentzia onartzea, lurralde hauetako herritarren borondatearen arabera gobernatuak izatea onartzea baizik.

■ Azkenik, PPren eta PSOEren Ituna dugu.

Itun hau terrorismoaren aurkako itun bat da, besterik ez. Itunen batekin alderatzekotan Ajuria Eneko Itunarekin aldera zitekeen, baina diferentzia batekin: Ajuria Eneko Itunak marko politikoa aldatzeko aukera ematen zuen, eta honek ez. Sare politiko hau “politics network” soila da, terrorismoaren aurka doa besterik gabe, eta ondorioz, ETA sostengatzen duten sektore sozialen aurka. Baina ez da horretan geratzen, gaintzeko alderdi eta eragile nazionalistak ere ukituak dira, ETaren izatearen ardura morala leporatzen zaie. Lizarra-Garaziko Akordioak subiranotasuna defenditu zenez, ondorioz, hura osatu zuten guztiek ETaren jomugak legitimatu dituztela mantentzen dute PPK eta PSOEek. Finean eta funtsean gerrarako itun bat da.

■ Itun hauen ostean Ibarretxe plana etorri da. Zer deritzozu?

Ibarretxeren plana ez da sare politiko bat, prozesu ireki bat da eta printzipio bezala garbia. Printzipioz “politics network” edo arduradun politiko gorenetatik datorren plana da. Eusko Jaurlaritzako

XOLOSE SINAL

■ “Estatua gizartean edota gizartea Estatuan sartu den heinean, sare politikoaren teoriak gero eta garrantzikoagoak bilakatu dira administrazioaren barruan hartzen diren erabakiak ulertu ahal izateko”.

lehendakariak Euskal Legebiltzarrari zuzendua da hasteko, geroago EAEko herritarrengana heldu nahi duena. Eusko Legebiltzarrari zuzenduta dagoen aldetik indar politiko guztiei zuzenduta dago, ez dago eragile politiko bakar bat kanpoan, eta hori faktore garrantziko bat da. Bidea egin ahala herritarrak kontsultatuak izan-

gaude baina berau gauzatzeko botere politiko zehatzik ez dago. Sarea sortuz joan den ahala gizarte eragileak nolabaiteko botere politiko bat behar dutela ohartu dira. Mugimendu sozial hau ez da sare politiko bat oraindik baina helburu zehatz bat lantzen ari da: Euskal Departamendua. Eragile eta kolektibo hauek

guztiak ez dira nazionalistak baina hutsune instituzionala ikusita departamenduen beharra ikusi dute, berezko instituzio baten beharra, eta horretan abertzaleek oso modu adimen-

tsuan jokatu dute.

Lorpenak apalak dira oraindik baina oso adierazgarriak. Mugimendu hau indartuz joan da eta lurraldetasunaren auzian bere erritmo propioa garatu behar duela erabaki du. Abertzaletasunak ondo jokatu ditu bere aukerak, ABk bereziki. Indar abertzale hau gutxiengoa izan arren, administrazioaren aldetik zetozen ekimenak erabiltzen jakin du, ekimen abertzaleekin uztartu ditu eta bidea landu du beste kolektiboekin batera konbergentzia joateko. Helburuak ezberdinak izan arren, helburu hurbiletan dituzten asmotan batu egin dira. Hori oso politika interresgarria da ●

◆ MIKEL ASURMENDI

□ “Iparraldeko abertzaletasunak ondo jokatu ditu bere aukerak, administrazioetik zetozen ekimenak erabiltzen jakin du”

go direla dio planak, baina gauza bat da erreferenduma egitea eta beste bat sare politiko bat osatzea. Proposamen honetan arazo batzuk aurrekonponduak ageri dira baina beste batzuk oso zalantzan uzten ditu. Kontua orain hiruko gobernu honek emango dituen pausoak ezagutzea da.

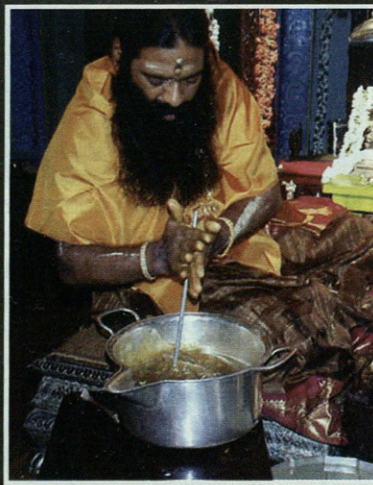
■ Iparraldean sortu den sare politikoa aztertu duzue azkenik.

Iparraldean lurraldea erakundetzeko makropolitika bat dago. Halaber, Parisko gobernuen aldetiko errefusapenezko politika bat dago, ezkerreko nahiz eskuneko gobernuak direlarik. Egoera zail horretan urrats baikorrak eman dira, baina Iparraldeak soluzio zehatzak eskatzen ditu. Erakundetze baten atarian

INDIA

Indiako herri jakintza euskarri digitalean eta munduko hizkuntza nagusietan doan eskaintzeko proiektua abian jarri zuten duela urte batzuk, eta egitasmoa burutzear dagoe-nean polemika iturri da. Hirugarren Munduko herri jakintza -lehen munduko teknologiaren presioz desagertzen ari dena- noren mesedetan digitalizatuko da?

INDIAKO HERRI MEDIKUNTZA BIOPIRATEN BELDUR DA

■ Inguru akademikoan luzaz mesprexatua izan ondoren, herri medikuntza orain multinazionalen negozio iturri bilaka daiteke. Indiako medikuntza ayurvedikoaren hainbat eszena ageri dira irudietan.

Indiako herri jakintza liburutegi digital batean dokumentatzeko planak zenbait kritikoren protestak piztuarazi ditu, nahi gabe biopirateria lagundu dezakeelakoan. Internet eta bertan islatzen den informazioaren erabilera hainbat polemika izan bada, Mendealdeko herritarrok askotan pentsatu ez dugun ikuspuntu batetik kritikatu dituzte digitalizazioaren eta mundializazioaren ondorioak Indian.

Indiako ahots kritiko horien iritzian, atzerriko konpainia handiek erraz eskuratuko lukete herri txiroen jakintza tradizionala, farmaindustria eta informazio konpainia handi horiek produktu berriak

garatuko lituzkete -botikak adibidez- eta bertako herritarrekin ez lituzkete beren onurak partikatuko.

Liburutegiaren aldekoek aldiz uste dute hori era irekian antolatzea dela kanpoko konpainiek patente bidez Indiako antzinako jakintza ustiatzeari bidea ixteko manera. Horrela lortuko luke Indiak, Ikerketa Industrial eta Zientifikoen Kontseiluko burua den Raghunath Mashelkar-ek dioenez, konpainia horiekin patente borroka latzetan ez sartzea. Bi jarreraren arteko polemikari leku egin berri dio Hirugarren Munduko gaiei garrantzia berezia eskaintzen dien SciDev.Net zientzi guneak.

SENDAGAI AYURVEDIKOAK DIRU ITURRI.

Traditional Knowledge Digital Library (TKDL) proiektua aurrea badoa, senda belar eta landareen database egoki bat egongo da bai DVD formatuan eta bai Interneten. Eta bere bultzatzaileek diotenez, mugimendu honekin erdietsi nahi dute errotik moztea Indiako hainbat produkturen gainean patenteak izatea, hala nola basmati arroza, turmeric -edo kurkuma- edo neem delakoari buruzkoak.

Aipatu ditugun izen horiekin irakurle askok ez zuen askorik ulertuko, baina bai noizbait Ekialdeko sendabelarrekin edo zehatzago Ayurveda medizina edo tera-

piekin harremanen bat izan dutenek. Estatu Batuetan eta etorkin hinduek garrantzia duten lekuetan -Britainia Handian, kasurako- gero eta erabiliagoak baitira medikuntza alternatibora jotzen duten herritarren artean.

Proiektuarekiko kritiko direnen artean dago Devinder Sharma, New Delhiko Bioteknologia eta Janarien Segurtasunerako Forumeko lehendakaria. Bere ustez, indigenen herrialdeetako ezagutza -luzaz hizkuntza eta kulturazko hesiek babestu dutena- "orain farmaziako industriari plater digital batean eskainiko zaio oso erraz eskuratzeko moduan". Alor horretan gero eta diru gehiago jokatzen da, eta osasunbide alternatiboei lotutako komertzioetako produktuei pitin bat erreparatu beharrik ez dago horretaz jabetzeko.

Chennai hiriko M.D. Nair patente kontsultoreak ere zalantzak ditu liburutegi horrekin Indiako jakintza tradizionala babestu ahal izateaz, gaurko ez dago-eta hortik eratorritako ezein inbenturen patente eragozteko modurik. Honen ustez, TKDLk Indiari onuraren bat ekarriko dio bakarrik alde aurretik konpainiekin adosten bada liburutegi horretako ezagutzaren gainean oinarritutako edozein inbenturen etekinak partikatzea. Bere ustez hori jadanik gertatzen ari da bioteknologiako zenbait alorretan, industriak eta estatuak sekuentzia genetikoak erabiltzeko royalty sistema adostu dutelako. Baina ez du uste biopirateria saihe-tsi ahal izango duenik TKDL honek.

HERRI JAKINTZAREN SOSAK NORENTZAKO? Proiektuaren aldekoek behin eta berriro diote beldur horiek debaldekoak direla, baina badaezpada

■ Turmeric edo kurkuma landare ayurveda famatua.

eranstean dute TKDL hori ez dutela konpainien esku utziko segurtasun mekanismo guztiak lotu artean, Jabego Intelektualaren Munduko Erakundearen garantien arabera.

□ **"Indigenen herri jakintza orain farmazia industria handiari plater digitalean merke oparitu nahi zaio", diote kritikoek**

Antzeko izena baina izaera ezberdina duen Jabego Intelektualaren Eskubideen Batzordeak -Londresen du egoitza honek- irailean eman du bere ebazpena

eta Indiako kritikoen argudio batzuei kasu egin diela dirudi. Beste zenbait arauen ondoren, etekinen partikatzeari buruz zera dio batzorde horrek: patente bat ezartzen duenak argi utzi behar duela erabiltzen dituen material genetikoaren jatorri geografikoa eta elkarturik daraman ezagutza tradizionala, eta bermatu behar duela bai gai edo produktu baten lehen ezagutzaileak bere baimena ematen duela eta bai material horren etekinak zuzen partikatuko direla.

Liburutegi birtual horrek osatua egon behar zuen joan den irailerako, baina horrelako egitasmoetan askotan gertatzen den gisan -eta polemika honekin zerikusirik ez duten arrazoiengatik- berandutu egin da. Ingeles, gaztelera, aleman, frantses eta japonieraz -hindi hizkuntzaz gain- egongo da liburutegi hau, eta Nazioarteko Patente Sailkapen Sistemari lotuta egonen da.

Heldu den urterako berriz 35.000 Ayurveda -belarretan oinarritutako medikuntza sistema antzinakoa- formulazio izanen da irakur gai sarean, eta jadanik lan guzti horren hiru laurdenak burututa daude.

Jadanik Mendebalde aberatsa Hirugarren Munduaren jakitateaz baliatzen ari da: ikusi besterik ez dago Indiako eta Txinako osagarri tradizionalak zernolako indarra hartu duten herrialde hauetan. Orain afera zera da: jakitate hau Mendebaldean era ezberdin batean etiketatu eta patentatu ondoren, irabaziak partikatu ez eta gainera Hirugarren Mundura ez ote den itzuliko... ordainduta, gainera ●

◆ PELLO ZUBIRIA

<http://www.argia.com/nethurbil> helbidean, gai honi buruzko informazio gehiago eta Interneteko loturak.

Gasteiz	Donostia Tolosa Bergara	Donostia	Irun	Baiona	Bilbo	Iruñea
arriaga			bertso-hop		urretindorra	xalbador
		ramos			herriak	
	bilintx			mattin		xalem

www.megadenda.com

Zure aukera musika eta liburutari

S I N I E S T R A L I T A T E L A B O R A L A

Urte tragikoa izan da 2002a lan munduko ezbeharrei dagokienean; 140tik gora hildako izan dira eta milaka zauritu. Eraikuntza da siniestralitate handiena duen sektorea eta hori horrela izanda prebentzio plana betetzera behartuko dituzte enpresa guztiak.

LAN ISTRIPUAK, DIRU TRUKE, EZ DIRA EPAITEGIETARA IRISTEN

■ Joan den azaroan Andoainen gertatutako istripuaren osteko manifestaldia.

Hil honen amaiera arte ez dituzte aditzera emango datu ofizialak. Hortaz, urgentziazko balantze hau behin-behinekoa da, eta litekeena da datu errealak are gordinagoak izatea. Dena dela, orain berean esan dezakegu iaz 140 langile baino gehiago hil zirela Euskal Herri osoan honelako edo halako istripu laboraletan,

700 lagunetik gora zauritu zirela (nor larriago, nor arinago), eta 59.000 lagun baino gehiagok izan zituztela zauri arinak. Ezbairik gabe, eraikuntzako sektorean gertatu zen ezbehar gehien: 30 langile baino gehiago hil ziren, eta beste hainbat dozena lagun zauritu ziren oso larri. Ezbeharren zergatiei dagokienez, esan behar da zenbat eta prekarietate

laboral handiagoa, hainbat eta siniestralitate handiagoa gertatzen dela, eta, hain zuzen ere, subkontratazioak direla kausa, eraikuntzan hartzen duela gaina prekarie-tateak.

Egia da, izan, gero eta kontzientzia sozial handiagoa dutela produkzio katean parte hartzen duten agente politiko, sindikal, ekonomiko eta enpresarial guztiek, baina egia da, halaber, hainbeste langile hilko ez bada eta beste hainbat bizi guztira-ko elbarri geratuko ez badira, aplikatu egin beharko dela zenbait neurri efikaz eta aurrerago jo beharko dela. Joan deneko aspaldian, lan istripuz norbait hiltzen den aldi oro mobilizatzen dira sindikatuak. Dena dela, haratago joatea dagokie, zeren beren erantzukizuneko baita enpresa bakoitzean prebentzioko plana eskatzea, baita enpresa bakoitzeko langileei segurtasuneko eta prebentzioko neurriak aplikatitzaten eskatzea ere.

Beste hainbat esparru politiko, ekonomiko eta sozialetan bezala, eta betiere Euskal Herri osoari gagozkiola, honetan ere ez dugu fidatzeko moduko estatistika nazionalik. Siniestralitate laboralaren kasuan, oraingoz EAEko eta Nafarroako estatistikak bakarrik ditugu eskura; Iparraldeari dagokionez, ez dugu inolako datu ofizialik. Geografia horretako datu zenbait prentsa abertzaleak jaso ditu, eta guk baliatuko ditugu artikulua honetan, baina, esan gabe doa, datu mugatuak dira. Testu honi erantsi diogun taulan, adibidez, Hego Euskal Herriko datu ofizialak soilik markatu ditugu, eta horiek 2002ko urtariletik urrira bitartekoak dira, zeren urte osokoak ez dituzte jakinaraziko hil honen amaiera arte. Bestalde, eta dagoeneko, Iparraldeko beste lau heriotza gaineratu behar zaizkie datu ofizial horiei. Horrez gainera, badakigu jakin Hego Euskal Herrian 8 heriotza

ARGAZKI PRESS

behintzat gertatu zirela azaroan. Kontuak horrela, 134 langile behinik behin baziren zenduak urteko lehen 11 hilabetetan, eta ziur aski 140 langiletik gorakoa izango da urte osoko konputua. 2001. urtean, 121 heriotza laboral gertatu ziren urte osoan; zifra ofizial horixe eman zuten behintzat, azkenean.

HAMAIA HERIOTZA HILEKO.

Oso kezkatzekoa da Euskal Herrian 2002an lan munduan gertatu den ezbehar kopurua. Bai, ardura sortzen du behin-behineko balantzeak, baina are gordinagoa izango da urteko balantze ofiziala. Batez bestekoa egiten hasita, ondoko datu hauek ateratzen dira: iaz, 11 langile hil ziren hileko lan istripuz, edota, bestela esanda, hiru langilek galdu zuten bizia urteko aste bakoitzean. Produzkioko ia sektore guztietan gertatu ziren honelako edo bestelako istripu laboralak, baina, nolanahi ere, eraikuntzan eta metalurgian kontabilizatu zen laneko heriotza eta laneko zauritu larri gehien. Sektore horietan ez ezik, garraiokoan, arrantza-koan eta nekazaritzakoan ere gertatu ziren laneko heriotzak.

Eskura ditugun behin-behineko datu hauen argitan, beharbada otsaila izan zen urteko hilik beltzena: 17 heriotza gertatu ziren guztira, eta, gainera, Euskal Herri osoan zendu ziren langileak. Ipar Euskal Herrian, adibidez, Lapurdiko Milafrangan galdu zuen bizia subkontratazioan zebilen elektrikari batek. Bestalde, laneko joan-etorrietako heriotzak ere aski ugari izan ziren hilabete horretan. Hain zuzen, otsailaren 12an hil ziren Irango Jaramabad hirian Fagor enpresako lau enplegatu: Olazabalaga, Azkoaga, Goikoetxea eta Ibarra. Hil bereko 6an, berriz, Getariako bi arrantzale zendu ziren itsasoan: Miren Itziar Gil eta Benito Gil.

ERAIKUNTZA, SEKTORERIK

ERASANENA. Ondo bistan denez, iaz ere eraikuntzako sektorean gertatu zen siniestralitate laboral handiena. Sektoreko ezbehar guztien artean, ondoko haxe da beltzena, agian: joan den azaroan, Andoainen, Luis Ruano eta Luis Montecelo langileak eraikitzen ari ziren etxean hil ziren, eta haiekin batera ziharduen Antonio Cuadrado oso larri zauritu zen. Bi langile zenduak seiga-

rren solairutik behera erori ziren, igo-gailuaren zulotik barrena, behar bezala segurtatu gabe zeuden ohol batzuk zapaldu zituztenean. Osalan erakundearen txostenaren arabera, honako alderdi honengatik gertatu zen istripua: "Neurri indibidualak eta kolektiboak aplikatu gabe zeuden".

Eraikuntzako sektorean horrenbeste istripu gertatzeko, bi kausa nagusi daudela dirudi. Batetik, arrisku handiko lana da izatez; bestetik, berriz, laneko baldintzak

lanegunen luzea erantsi behar zaio gainera. Zenbaitetan, 11 ordu baino gehiagoko lanegunak izaten dira eraikuntzan. Beste sektore batzuetan ere gertatzen da lanegun luzeen kontu hori, baina, faktore hori eta beste guztiak metatuta, eraikuntzaren sektoreko arriskua bista-bistakoa da.

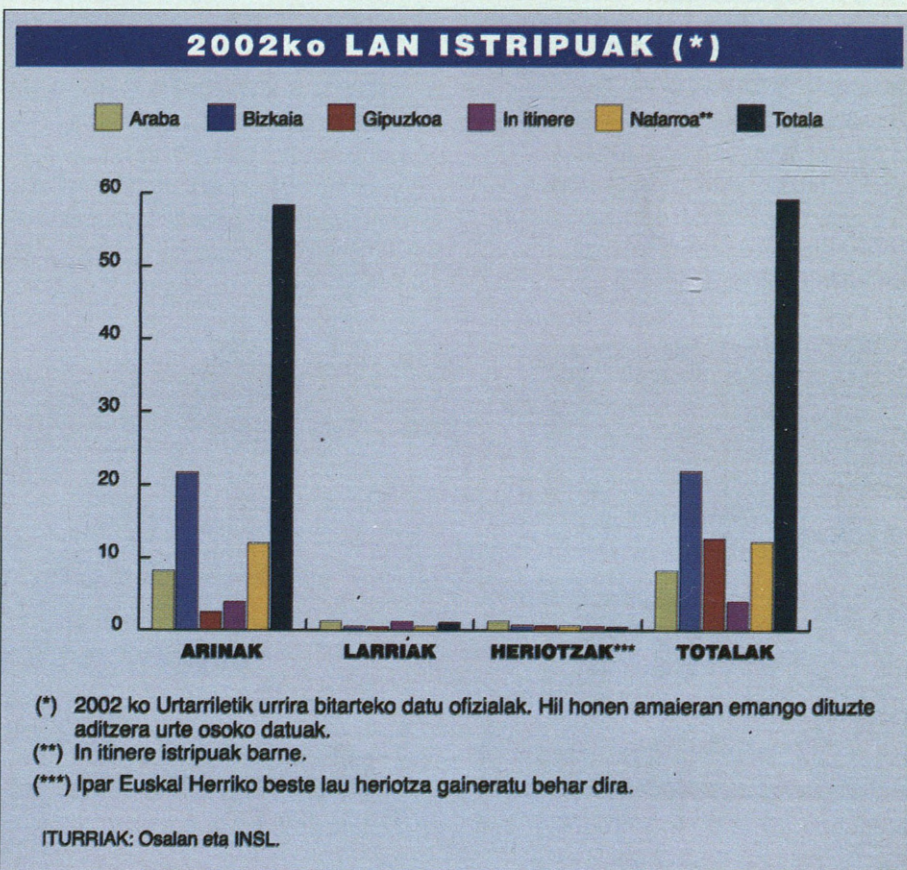
Hori horrela da izan, eta, horregatik, egoera hain larria delako, argi gorri guztiak piztuta daude sektore horri dagokionez. Alde horretatik, Andoaingo istripua gertatu eta gero, Eusko Jaurlaritzak, esaterako, adierazi du eraikuntzaren sektoreko Arabako, Bizkaiko eta Gipuzkoako enpresa guztiak txertatuko dituela Osalan erakundearen Arrisku Laboralak Pre-

□ Eusko Jaurlaritzak eraikuntzako enpresa guztiak sartuko ditu Osalanen Prebentzio Planaren barruan

ere besteetan baino prekarioagoak dira. Sektore horretan, bestalde, gainerakoetan baino askoz subkontratazio gehiago egiten da: inolako esperientziarik gabeko gazte ugari hasten da lanean sektore horretan, eta gero halakoxeak dira ondorioak. Adinaren kontua horrela dela frogatzeko, aski da Euskal Herrian eraikuntzaren sektorean hildako langileen zerrendari erreparatzea: gehienak gazteak dira, esperientzia gabeak eta kontratu prekarioak. Horri guztiari

benitzeko Planaren barruan. Orain arte, lantokian gertatzen ziren istripuen arabera (zenbat istripu) aplikatzen zen plan hori, baina aurrerantzean, nahiz eta istripurik ez gertatu, enpresa guztiek bete beharko dute plan hori.

Azkarraga sailburuak adierazi zue-
nez, ongi egiaztatu omen dute ezen, prebentzioko planak aplikatzen direnean, erruz murrizten direla istripu laboralak. Baieztatu zuenaren arabera,

■ Akordioak akordio, mantendu egin behar da akusazio judiziala

Laneko heriotzen gaineko arras kasu gutxi heltzen da epaitegiara, eta are gutxiago mantentzen dira prozesua bukatu arte. Batetik, hala epaileek, nola fiskalek, orain arte bederen, ez dute izan errealitate horren kontzientzia handirik, eta, ondorioz, ez dituzte kasuak abian jarri izan, ofizio fiskalak agintzen dien legez.

Orain arte, prozedura judizialari hasiera emateko, beharrezkoa izan da langilearen familiaren denuntzia, enpresako komitearena edota sindikatuena. Behin

prozesuari hasiera emanda ere (eta gutxitan gertatu ohi da), kasuak ez dira bukaeraraino heltzen; maiz artxibatu egiten dira denuntziak eta diligentziak. Kontuak horrela, ez da harritzekoa istripu laboralei buruzko epai judizialak urri izatea.

Eta, hori zergatik? Arrazoi nagusia ez da froga eza. Izan, bada nahikoa froga laneko istripu larria edo heriotza gertatu deneko enpresaren kontrako akusazioari eusteko. Benetako arrazoia bat da funtsean: oro har, dirutan ixten dute tratua enpresak eta langilearen familiak. Akordiora heltzeko, enpresak denuntzia judiziala erretiratzeko eskatu ohi du, eta prozesu judiziala artxibatzen. Era horretan, enpresak diru ordain bat pagatzen du, baina inork ez dio ezartzen zigor penalik

□ Dirutan ixten dute tratua enpresak eta familiak, horregatik heltzen da hain kasu gutxi epaitegiara

edota paktatu baino diru gehiagoko zigorrak. Zenbait sindikatuk ere badu bere errua gorabehera horretan, zeren, maiz, enpresarekin tratua dirutan egiteko aholkua eman baitiote familiari. Horretarako arrazoia? Justizia motela omen da eta epaiak eta emaitzak ezin aurreikusi direnak.

Luze gabe-edo, badirudi onerako aldagaitaren bat eza-gutuko dugula gai horretan, zeren aurreko hilabeteetan izan baita ardurako bilaren bat Euskal Autonomia Erkidegoan. Hain zuzen ere,

fiskaltzako hiru buruak, Laneko Ikuskaritzako ordezkariak, sindikatuetaoak eta Confebask erakundekoak elkartu dira. Bilkuran, fiskalek ondoko konpromiso hau hartu zuten: istripu laboralengatik prozesuetan, nahiz eta enpresa eta langilearen familia akordioaren batera heldu, mantendu egingo dute akusazio judiziala. Ikuskizun da konpromiso hori beti beteko duten, baina hala izan bedi. Alde horretatik, bilkurara agertu ziren sindikatuak dute berebiziko erantzukizuna, haiek arduratu behar baitute hitza kasu guztietan bete dadin. Azkenik, nahiko genuke Nafarroan nahiz Ipar Euskal Herrian fiskalek konpromiso bera hartzea eta aplikatzea. Ez litzateke kalterako izango ●

plana aplikatu den enpresetan, %21 gutxitu omen dira istripuak oro har; laneko heriotzak, berriz, %60 beheratu omen dira. Sindikatuak, bestalde, ondoko hau jakinarazi diote administrazioari: "*Ondo dago prebentzioaren planaren hitz egitea, baina plan horiek aplikatzea edo ezartzea da egin beharrekoa*". Horrez gainera, obren adjudikatzaile administrazioa bera denean ere preben-

tzioko planak oso kontuan hartzeko eskatu diote.

ZIGOR EKONOMIKOAK ETA PROZEDURA PENALAK.

Joan den urtean, Bizkaiko Laneko Ikuskaritzak bi zigor ekonomiko ezarri zituen, Bizkaian gertatutako laneko bi heriotzetan segurtasuneko neurri zuzengarriak aplikatu gabe zeudelako. Langileetako bat, 21 urteko

Gorka del Horno gaztea, La Naval enpresan gas garraioko itsasontzia eraikitzen ari zela zendu zen. Bestea, 31 urteko Jose Luis Fernandez Bolado langilea, "El Correo Español" egunkariaren errotatibako obretan ziharduela hil zen. Langile biek subkontraturiko enpresentzat egiten zuten lan. Biak muntadurako lanetan ari zirela hil ziren: bata 8 metrotik jauzi zen; bestea, berriz, 10 metrotik. La Naval enpresari eta hark subkontratu zuenari 12.020 euroko zigor bana ezarri diete. Errotatibak kontratuak zituen hiru enpresei, berriz, Gizarte Segurantzako prestazioetan ezarri diete errekarua.

Gipuzkoako Fiskaltzak, bestalde, antzina ez dela eskatu dio Donostiako zaintzako epaitegiari jar dezala abian prozedura penala Hernaniko Atofina enpresaren kontra. Joan deneko 12 urte hauetan, enpresa horretako 27 langile hil dira minbizia dela kausa, eta prozedura penalaren bidez enpresan erabili produktu toxiko eta kantzerigenoek zer ikuskizun duten ikertu behar da. Fiskaltzaren ustez, litekeena da enpresak langileen eskubideen kontrako delituren bat egin izana ●

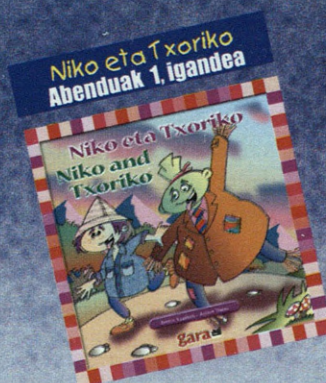
◆ DANIEL UDALAITZ

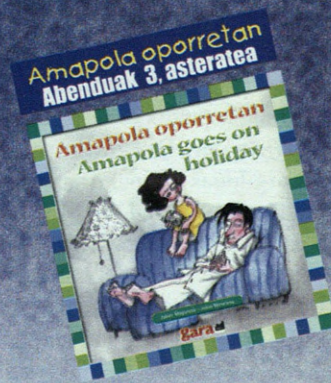
■ Atofina izena duen Hernaniko enpresan 27 langile hil dira minbizia dela kausa, azken 12 urteotan.

KOLOREZ eta FANTASIAZ betetako mundua

erakutsiko dizu **GARA-k**

Egilea: Antton Kazabon
Ilustratzailea: Antton Dueso

Egilea: Jabier Muguruzo
Ilustratzailea: Mikel Cornejo

Egilea: Alex Turrillas
Ilustratzailea: J. Ignacio Treku

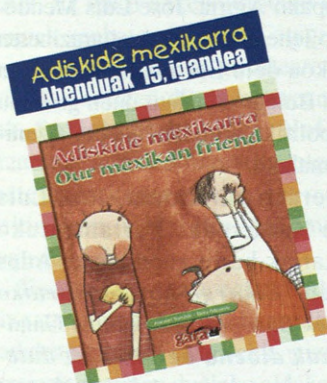
Egilea: Jasone Osoro
Ilustratzailea: Kristina Fernández

Egilea: Isabel Millet
Ilustratzailea: Olatz Aguado

Egilea: Harkaitz Cano
Ilustratzailea: Mikel Valverde

Egilea: Joxemari Iturralde
Ilustratzailea: Elena Odriozola

Egilea: Jokín Mitxelena
Ilustratzailea: Jokín Mitxelena

Egilea: Andoni Egaña
Ilustratzailea: Mikel Cornejo

Egilea: Inaki Odriozola
Ilustratzailea: Antton Dueso

Igande, astearte eta ostegunero ipuin berri bat
2,99 € ipuin bakoitzagaitik +

Kolorez eta fantasiaz betetako mundua erakutsiko dizu **GARA-k**

Joxe Manuel
Irigoien

PRESIO-ERANTZUN DINAMIKAN MURGILDUAK

Gobernuaren presio murriztaile eta euskaltzaleen erantzun dinamikaren artean zentratua da aspaldixko euskararen kronika Nafarroan. Dinamika horretan gaude murgilduak, zeinek iraunen gehiago edo luzeago, momentuz bederen, aterabide garbirik ikusten ez dela.

**ZIRRIKITUAK EZ GOBERNUA-
ESTRATEGIA.** UPNko Gobernuaren hizkuntza politikak atzerako bide

Ondotik, Euskararen Kontseilu berriaren eraketak muturreraino eraman du Gobernuaren presioa. Miguel Sanzen Gobernuak UPNren irizpideari jarraitzen dioten ordezkari hornitu du, eta agerian gelditu da, erabateko kontrola nahi duela erakunde horretan, gainerakoetan bezalaxe. Bistan denez, euskaltzaleen aldarrikapenak alde batera utzi nahi ditu inolako kupidarik gabe, eta Kontseiluaren kontrola eta gehiengoa arriskuan ez egon arren, Nafarroako Udal eta Kontzejuen

lehengo zuzendaritzekin lanean arituta koen bazterketa pertsonal eta profesionala. Salaketa horretan Langileen Batzordeak dioenez, lehengo langileak baztertzeko langile berriak sartu dituzte, irakaskuntzan aritutakoak, inolako lehia-keta edo balorazio zehatzik gabe, eta "zerbitzu eginkizunaren irudia" iruzurra egiteko erabiliz.

Eta horrelako estrategietan administrazioetatik etorri ohi den presio dinamikarik ohikoena ere hortxe dugu presente: mehatxu eta zigor ekonomikoa. UEU, Eusko Ikaskuntza, Nafarroa Oinez, euskarazko komunikabideak... arrosario luzea, aski luzea.

POSIBILISMOTIK MURRIZKETARA EGIN DUGU ATZERA.

Ezinezbestean, iritzi edo ikuspegi horrekin bat egin zuten azaroaren 22 eta 23an Euskara Kultur Elkargoak deituta Iruñean bildutakoek. Jardunaldiak iraun zuen bi egun horietan, Hizkuntza Gutxituen Itunaren aplikazioa eta ondorioak aztertu zituzten, eta ateratako konklusioen arabera, Nafarroan ikusten ari garenekin Espainiak ez du betetzen 2001eko irailean berretsitako Eskualde eta Gutxiengoaren Hizkuntzen Europako Agiria. Jose Luis Mendonza EKEko lehendakariak oroitarazi zuen Nafarroakoa dela Europako Hizkuntza Gutxituen Bulegoak salatu duen gobernu bakarra, politika murriztailea eta atzerakoa daramalako.

Amaierako ekitaldian, Jose Luis Castejón Nafarroako Parlamentuko lehendakariak hartu zuen parte. Ados agertu zen "Elkargo autonomoetako erakundeek Europako Hizkuntza Gutxituen Itunak dioena betetzen ez dutenean, estatuen egitekoa dela hori beteaztea" dioen analisiarekin, baina bere ustez, "hizkuntzaren normalizazioa, normalizazio politikoarekin etorriko da". Gobernuaren hizkuntza politika "okerreko bidetik" doala gaineratu zuen, baina "euskararentzat errespetuzko tratua" bitartez "gatazka honi osagai emozionala" indargabetzea

MIKEL SAIZ

■ Oinarriak-ek deituta, manifestazioa egin zen Iruñean abenduaren 14an.

irmaoa hartua du. Ez ditu betetzen nazioartean Hizkuntza Eskubideei buruz Espainiak sinatutako itunak, eta orain, epaileek baliogabetutako Euskararen Dekretua onartu nahi du berriz ere, zegoen bezala. Horretarako, Administrazioako Negoziazio Mahai Orokorra kontsultatzea betebeharreko tramitea du. Eta puntu horretan, Nafarroako funtzionarioen artean gehiengoa duten sindikatuak -ELA, LAB eta CCOO- kontra agertu zaizkio, eta gainerakoak abstenitu egin dira.

Federazioko ordezkariaren kargugabetzea behartzera iritsi dira. Beraz, Ikastolen Elkarteak, Oinarriak-ek eta Euskaltzaindiak eraman beharko dituzte orain Euskararen Kontseilu berrira, ahal duten neurri apalean, jakina, euskaltzaleen aldarrikapenak.

Baina egunerokoari lotuak dauden kontuetan ere zorrotz ari da Gobernuak. Nafarroako administrazioako Langileen Batzordeak salatu berri duenez, Programazio, Ikerketa eta Hizkuntza Garapen Zerbitzuan gero eta nabariagoa omen da

beharrezkotzat jotzen du "maximalismoak" uxatzeko.

ERREAKZIOAK ETA MOBILIZAZIOAK. Miguel Sanzen Gobernuaren irizpideekin bat ez datozen iritzi eta kritika guztiak isilarazi nahi izatea, eta Nafarroako aniztasun politiko, sozial eta kulturala itxuragabetzea salatu zion Gobernuari, abenduaren 14an Iruñean egin zen manifestaziora deitzen zuen plataformak. Berriro ere milaka eta milaka lagun bildu ziren Iruñeko karriketan gobernuak indarrean jarri nahi duen euskararen dekretu berria bertan behera uztea eskatzeko. Oinarriak elkarguneak, Nafarroan euskararen eta euskal kulturaren esparruan ospea duten 31 izendun elkartu zituen euskararen aldeko manifestua sinatu, eta aldeberean, nafar gizarteari mezu zehatza helarazteko: "ezin dugu aldaezinaren ezkortasunean erori, lanean segitu beharra dago ilusioa galdu gabe".

Eta egia erran, horrelako egoeratan ez da harritzekoa etsipenean erortzea. Giza erreakzio ulergarria da, eta are gehiago, Nafarroako indar politiko nagusien praxi edo jardunbideek ez dutenean erakusten inolako sentsibilitate berezirik gutxien-goaren hizkuntza eta kultur nortasuna babesteko. "Euskararentzat errespetuzko tratua" aldarrikatzen zuen Castejónnek, baina duela gutti arte dekretuaren eta uni-bertsitate legearen bultzatzaile izan dira PSNkoak.

HAUTESKUNDEAK BEGI BISTAN. Ez dakit azkenaldiotako manifestazioak zenbateraino diren eraginkorrak, baina gauza jakina da gizartearen presioari esker sortzen direla boterean aldaketak. Soziologoez, ordea, Nafarroako gizartearen aurreko hamarkadetan antzematen zen kontzientzia neurri batean galdu egin dela diote, pragmatismoa nagusitu delako.

Egoera honi aurre egiteko, dena den, gizarte lana behar-beharrezkoa dela badakite gizarte eragileek, gizartearen presioak eraginen duelako aldaketa alderdi politiko eta instituzioetan.

Zaila da jakitea egiten den presioa-rengatik den edo begi bistan dauden hauteskunderen aitzinean postura hartzeagatik, baina kontuak kontu, batek baino gehiagok diskurtso aldaketa ikusi dio azkenotan PSNri.

Hobe horrela balitz ●

Arturoren kaiera

KIROLAK ERE EUSKARAZ

Erredakzio bateratua izateko ahaleginetan, kultura eta aktualitatea jorratzen dituzte irratsaio bateratuetan Euskal Irratiek, alegia, Gure Irratia, Irulegi Irratia eta Xiberoko Botzak. Kirol emankizunak ere indartzeko asmoa dute eta horretarako proiektu bat lantzen ari dira: "Euskararen normalizaziorako kultura eta kirol mailako erredakzio bateratua". Aurten kirolean euskararen egoera zein den aztertuko dute, Iparraldeko kirol elkarteekin, hezitzaileekin eta abar. Kirol berriemaileak trebatzeko tailerrak antolatuko dituzte eta 2004an gauzatu asmo dute proiektua. Hori guztia burutzeko, erakundeen laguntza eskatu dute Euskal Irratiek.

SOZIOLINGUISTIKA BERRIAK

Euskararen berreskurapen lanetan zein soziolinguistika arloan dihardutenei zuzendutako Seiberri informazio orri elektronikoa sortu du SEI elkarteak. Bertan, kongresu, kanpaina eta ikerketen berri emango dute posta elektroniko bitartez bi hilean behin.

EUSKARAZKO PUBLIZITATEA

Azken hamarkadan euskarazko publizitatea asko ugaltu da, hedabide nazionalen baino herri komunikabideei lotuta batez ere. Horixe eta beste hainbat kontu aztertzeko, urtarrilaren 17an euskarazko publizitatearen inguruko jardunaldia egingo dute Bilbon, Eusko Ikaskuntzaren Komunikabide Sailaren eta Topagunea Euskara Elkarten Federazioaren ekimenez. Publizistek, argitaratzaileek eta adituek hartuko dute parte. Hitzaldiak eta mahai-ingurua izango dira egun osoan.

GABONETAKO EGITARAUA

Ekitaldi ugari biltzen dituen kultur astea antolatu du Gasteizko Euskararen elkarteak. Abenduaren 30etik igandea bitartean (urtarrilak 5) gazte nahiz helduek gozatzeneko parada izango dute. Euskararen elkarteko arduradunek Gasteizko Udalaren diru laguntzarik jaso ez izana salatu dute.

ALBERTO ELOSEGI

Urrea

■ Aste honetan Bartzelonara gerturatuko gara. Hango Aquariumean banatzen dituzten gidetako bat eskuratu dugu eta sorpresatxo hartu dugu. Hainbat hizkuntzatan dituzte bertako gidak, baita euskaraz ere. Itsasoa zaintzeko zer egin, Aquariuma nola bisitatu eta beste hainbat argibide kontsulta daitezke bertako liburuxkan.

Ikatza

■ Baionako Udalak, Gabonak zirela-eta, abenduko jai programa Donostian banatu zuela jakinarazi digu irakurle batek. Bertan abenduan egitekotan ziren ekitaldien berri ageri zen, guztiak ere gaztelania hutsean, euskarazko hitz bat bera ere ez du.

PIRINIOETAN IRRISTAKA

*Hotzaren eta eguraldi txar-
raren eraginez zurituz joan
dira mendiak eta horrek
eman dio hasiera aurtengo
eski denboraldiari. Iritsi da
eskiatzaileek euren zaleta-
suna garatzeko garaia.*

*Gustuko kirol edo denbora-
pasa hau burutzeko ordea,
aurrez, dirua xahutu behar
da: eski estazioa aukeratu,
arropa egokia eta baita eski
eta bota bikainak erosi ere.
Euskaldunon hainbat joera
jaso dugu erreportajeon eta
baita Interneten informazio
anitz bilatzeko helbideak
ere. Azkenik, dena ederki
prestatu ondoren, Luz
Ardideneko estaziora joan
gara egun pasa egitera.*

Testuak: Xabier Telletxea /
Nagore Irazustabarrena

Bada jada aurtun elurrarekin lehen kontaktua izan duenik, dena den, orain arte tarterik izan ez duenak aukera izango du eski estazioez gozatzeko Aste Santuetako oporrak bitartean. Iritsi da garaia, dena prest dago neguko kirolen zaletuek goza dezaten. Elurra, mendiak, eguzkia eta girorik onena, berauek dira eski egun baten osagirik prezia-tuenak. Aberatsen kiroltzat kontsideratu-riko kirol honek jendearenganako onespe-na lortzeaz gain, zaletasuna ere lortu du. Hala, modak gidatzen dituen eski modalitate hauek indarra lortuz joan dira azken urte hauetan.

Euskaldunen joe-rak kontuan hartuz gero, gehiengoak Espainiako Pirinioetara eta Frantziako Pirinioetara jotzen du. Pirinio espainia-rrean, Baqueira Bereteko, Formigaleko, Astungo, Candanchuko eta Tavascano estazioak nabarmentzen dira, besteak beste. Frantziar Pirinioetan aldiz, Gourette, La Mongie, Font-Romeu eta Luz-Ardiden.

Esaterako, Astun leku pribilegiatu

batean dago kokatuta, Aragoiko bailara-ren goi ibarrean. Mendiz inguratutako leku estrategiko hau egokia da edozein eski modalitate praktikatzeko eta paisa-jeaz gozatzeko. Gutxieneko elur kota 1.700 metrokoa da eta gehienekoa aldiz, 2.300 metrokoa. Astungo estazioak mota guztietako zerbitzuak eskaintzen ditu elu-rraz ahalik eta gehien disfrutatu ahal iza-

teko. Eski estazio honek zenbait berri-kuntza eskainiko du denboraldi honetan, alegia, "Arrano" ize-neko teleaulki berria, instalakuntzen hobe-kuntza, kafetegien eta etxolen eraberritzea. 50 pista balizatu ditu iraupen eskia, eski alpinoa, snowboard eta lehiaketak prakti-

katu ahal izateko. Estazioak dituen 40 km hauetan zehar bidaiatzeko 14 teleski daude, eta hauek 15.508 eskiatzaile garraia ditzakete orduko.

Eskiatzen ikasteko aukerak ere ani-tzak dira gune honetan. Modalitate guz-tietako eski ikastaro hauek partikularrak edo taldekakoak izan daitezke. Norbana-koaren prezioa 25-27 euro ingurukoa da orduko, eta taldekakoa aldiz 12 eurokoa

**▣ Familiek gehiago
jotzen dute
Frantziako
Pirinioetara. Gazteek
aldiz, Espainiako
Pirinioetara bidaia-
tzen dute**

bi ordut. Asteburuetan aldiz prezio hauek garestitu egiten dira eta 22 eurotara igotzen dira taldekako ikastaro hauek.

Aragoiko Pirinioen bihotzean aldiz, Formigal eski estazioa lekutzen da. 1999az geroztik, sektorearen adituek ezarritako eskakizunak betetzen dituenaren Turismo Kalitaterako Espainiar Institutuaren Egiaztapena du estazio honek. Pistetara barneratzeko lau bide daude: telekabina bat eta pisterako hiru errepide (Sarrios, Crestas eta Anayet). Teleskiei dagokienez, 22 ditu: telekabina bat, bost teleaulki eta 16 teleski, zeinak 21.574 eskiatzaile orduko garraia ditzaketen. Zailtasun ezberdinetako 54 pista hauek 57 km osatzen dituzte, eta guztiz oinkatuak eta balizatuak daude, horretarako 10 pista zaintzaile eta zortzi makina pista zapaltzaile erabiltzen direlarik. Altitudei begira, Formigaleko urbanizazioa 1.520 metrora dago, gehieneko elur kota 2.250 metrotakoa da eta gutxienezkoa 1.510 metrotakoa.

Guztiz klasikoa da aldiz Baqueira Bereteko eski estazioa. Natura, atsedeen eta dibertsioz osaturiko orekaz gozatzen du 1.535 hektareatako estazioak. 88 kilometrotako pista balizatuak, zailtasun ezberdinetako 54 pista, bi ibilbide, eski nordikoa praktikatzeko 7 kilometrotako zirkuitu bat, orduko 40.267 pertsona garraiatzeko 28 teleski eta slalomeko stadium bat dira besteak beste Baqueira Beretek eskaintzen dituen zerbitzuak. Bertan, modalitate ezberdinetako eskia praktikatu daiteke: iraupen eskia, eski alpinoa, snowboard, helieskia, minusba-

■ Eskolako haur eta gazteentzat ikastaro eta prezio bereziak antolatzen dira.

liatuentzat eskia eta nordikoa, azken hau Bereten bakarrik. Bestalde, ikastaroak ere eskaintzen dira eski estazio honetan. Espainiar Eski Eskolan formaturiko 200 irakaslek eskaintzen ditu eski klaseak gatzeleraz, ingelesez nahiz frantsesez. Halaber, ikastaro hauek partikularrak nahiz kolektiboak izaten dira.

Gainerako estazioetan bezala, eskiak alokatu daitezke Baqueira Bereten. Hala, helduen ekipamenduaren astebeteko alokairuak 58,90 euroko kostua du eta haurrenak aldiz 36 eurokoa. Snowboard-eko ekipamendua aldiz garestiagoa da, izan ere ekipamendu baten astebeteko alokairuak 72 euroko prezioa baitu. Ekipamendu

hauetan eskiak, botak eta bas-toiak sartzen dira, eta snowboard modalitateko ekipamenduan aldiz taula eta botak.

Eskiatzeko zaletasuna ez da bidaia luzeekin lotu behar. Errioxan bertan, Valdezcaray eski gunea kokatzen da, San Lorenzo izeneko Gatzelako mendilerroa, hain zuzen ere. 18.000 hektareaz osaturiko gunea honetan, 1.545 metrokoa da elur kota txikiena eta 2.125 metrokoa handiena. 14.960 eskiatzaile garraiatzen dituen 6 telekabina eta telebaby bat (haur eta hasiberrientzako gunea) ditu. Horretaz gain, 25 irakaslez osaturiko eski eskolak ikastaroak eskaintzen ditu.

ESPAINIAR ETA FRANTZIAR PIRINIOAK NAGU-SI.

Euskaldunok kirol mota hau praktikatzera nora jotzen dugun jakiteko xedez, Donostiako Aran Bidaiek agentziara jo dugu informazio eske. Bertan aipatutakoaren arabera, euskaldunok gehienbat espainiar Pirinioetara eta frantziar Pirinioetara jotzen dugu kirol hau praktikatzera. Pirinio frantsesak orain oso ondo komunikatuak daude autopistarekin, baina dena den kontuan hartu beharra dago Aragoiko Pirinioak gertuago daudela. Hori dela eta, euskaldunak Candanchu, Formigal, Astun eta Baqueira Beretera joaten direla azpimarratu digute.

Hala, euskaldun askok etxe edota apartamentua bertan duela kontuan hartu beharreko faktorea da. Orobat, Pirinio frantsean Luz Ardiden dela bisitatuena jakinarazi digute, besteak beste prezio eskuragarriagoa duelako. Hala ere, Candanchu eta Baqueira Beret dira aitzindari.

■ Egun pasa asteburuan 46-50 euro bitartean prestatzen dute agentziek.

Familiak gehiago jotzen dute Frantziako Pirinioetara, hotel eta apartamentu gehiago daudelako eta prezioari ez diote hainbesteko jaramonik egiten. Gazteek aldiz gehiago bidaiatzen dute Espainiako Pirinioetara. Dena den gaur egun jendea eski estazioez azkar aspertzen denez, bai gazteek eta bai familiak ere asko aldatzen omen dute estazioz.

Alojamenduari dagokionez, Frantziako Pirinioetan erdiak hotelean eta beste erdiak apartamentuan ostatu hartzen duela esan daiteke, baina Espainiako Pirinioetara jotzen duten eskiatzaile gehienak hotelean hartzen dute ostatu, eskaintza murriztagoa baita.

CARVING-A, ESKI TRADIZIONALAREN ORDEZKARI. Eski modalitateak berriro hizpide harturik, ohiko

■ Eski estazioetan maila guztietako eskiatzaileak aurki daitezke.

ASTEBURU PASA ESKIATZEN

EGUNEKO ESKIA (Egunean berean joan-eterria)

	ASTUN	CANDANCHU	GOURETTE	LUZ ARDIDEN
Astelehenetik ostiralera	44,50 €	37,50 €		37,50 €
Larunbat, igande eta jaiegunetan	50,50 €	46,00 €		

Prezio hauetan honakoa sartzen da: autobusa, forfait-a, gidaria

ASTEBURUAK (ostiraletik igandera)

ASTUN	CANDANCHU	BAQUEIRA/BERET	ANDORRA	LUZ ARDIDEN
142,00 € Hiru izarreko hotela Bikoitza. Egun erdiko mantenua	150,00 € Bi izarreko hotela Bikoitza Egun erdiko mantenua	166,00 € Bi izarreko hotela Egun erdiko mantenua	175 € Hiru izarreko hotela Egun erdiko mantenua	114,00 € Bi izarreko hotela Egun erdiko mantenua

Prezio hauetan honakoa sartzen da: autobusa, bi gaueko ostalua, forfait-a, istripuetako aseguruia, gidaria

URTARRILAREN 17TIK 20RAKO ASTEBURUA

ASTUN	CANDANCHU	LUZ ARDIDEN	BAQUEIRA/BERET	ANDORRA
165,00 € Bi izarreko hotela Hiru koitza/ lau koitza	189,00 € Bi izarreko hotela Bikoitza	191,00 € Hiru izarreko hotela	208,00 € Izar bateko hotela Hiru koitza/ lau koitza	175,00 € Hiru izarreko hotela
158,00 € Izar bateko hotela Hiru koitza/ lau koitza	178,00 € Izar bateko hotela Bikoitza	175,00 € Bi izarreko hotela	224,00 € Izar bateko hotela Bikoitza	

Prezio hauetan honakoa sartzen da: autobusa
egun erdiko matenuko hiru gau hotelean, forfait-a, aseguruia, gidaria

iraupen eskiaz eta eski alpinoaz gain, snowboard eta carving modalitateak nabarmendu dira. Azken hau praktikatzeko, eski parabolikoagoak erabiltzen dira eta eski alpinoa soilik praktikatzen da berauekin. European duela lau edo bost urtez geroztik egiten da eski mota hau, eta etorkizunean eski tradizionalak ordezkatzeko dituela espero da.

Eskaerari begira, asteburuetarako eskaerak izaten dituzte gehienbat agentziek, nahiz eta astean zehar merkeagoak izan irtenaldiok. Dena den, eguneko eskia ere geroz eta gehiago eskatzen da. Hots, eguneko eskia, goizean goiz autobusez joan, egun osoan zehar eskiatu eta gauean itzultzea izango litzateke. Honek 37,50 euro eta 44,50 euro arteko prezioa du astelehenetik ostiralera, eta 46 euro eta 50,50 euro arteko larunbat, igande eta jaiegunetan Espainiako Pirinioetan. Frantziar Pirinioetarako bidaiak aldiz, 37,50 euroko kostua du. Prezio honetan autobusa, forfaita, gidaria eta istripuetako aseguruia sartzen dira.

Bestalde, kontuan hartzekoa da irakas-

Botak, makilak, eskiak eta finkapena kontuan hartuta, 100 eurotik 400 eurora bitartean lor daiteke ekipamendu osoa

■ Familiek aukera zabalagoa aurkitzen dute Frantziako eski egituretan Espainiaikoetan baino.

■ Aragoiko bailaran dagoen Candanchu estazioa.

■ Aurtengo koloreak: horia eta grisa

Edozein kirolek bezala, eskiak ere badu bere janzkera propioa. Horri buruz gehiago jakitearren Tolosako Aralar Kirolak dendara jo dugu. 23 urte daramatzate eskiaren eta mendiaren inguruko materiala saltzen eta iraupen eskian dira besteak beste adituak. Aurtengo koloreei begira, horia eta grisa datozela jakinarazi digute. Bi kolore hauek izango dute indarra aurtengo denboraldian, bai eski eta bai arropa koloreei dagokionez. Aitzitik, gorria eta urdina izan dira aitzindari. Lehen marrazki gabeko eski eta materialak erabiltzen ziren eta kolore ilunagoak erabiltzen ziren. Orain oster, kolore argiak erabiltzen dira eta material apainduak.

Eskiatzeko beharrezko materialak botak, makilak, eskiak eta finkapena direla kontuan hartuta, 100 eurotik 400 euro bitartean lortu daiteke ekipamendu osoa. Jantziei dagokionez, goitik beherako jantziek 110-148 euroko prezioa dute. Jantzi hauek lehiaketarako erabiltzen diren arren, jende arruntak ere erabili ohi ditu. Halaber, badira kirol honetarako beste zenbait arropa, galtzak (60 euro inguru), elastikoak

(36 euro inguru), zamarrak (90 euro inguru), galtzerdiak (12 euro inguru), eskularruak (30 euro inguru). Dena den, eski motaren arabera janzkera eta materiala aldatzen dira eta ez dute inongo parekotasunik euren artean, ez prezioari dagokionean eta ezta estilo eta modari dagokionean ere.

Kontsumismoa gehituz joan den arren, orain beharrezkoa baino ez dela erosten baieztatu digute Aralar Kirolak dendan. Osagarriak ere indarra hartu dute eskiaren munduan. Hots, eskiatzeko beharrezko diren materialez gain, modak baldintzaturiko osagarri anitz saltzen dela jakin dugu, esaterako, elurretan ibiltzeko elur erraketak, gerriko poltsa, motxilak...

Eski denboraldia amaitzen denean ere, bada eskia praktikatzeko duen jendea. Roll ski-aren bidez, hau da, gorpildun eskien bitartez, lur zoruan eskiatu daiteke eta negua iritsi bitartean entrenatzen segitzeko aukera eskaintzen du. Beraz, eskiatzeko zaleatasuna duenak ez du aitzakiarik urte guztian zehar ez praktikatzeko. Eski hauen prezioa 178 eurokoa da gutxi gora behera ●

kuntza arlotik kirol mota honekiko dagoen eskaera. Izan ere, kirol hezigarritzat kontsideratzen da eskia, ikasleentzat kirol aktibitate bat izateaz gain, bizikidetasuna lantzen baitute. Berauentzat prezioak askoz ere eskuragarriagoak dira. Esaterako, Luz Ardiden edo Gourette-era eguneko eskia praktikatzera joateak ikasleko 23 euroko prezioa du. Prezio honetan, bazkaria, egun bateko forfaita, bi orduko ikastaroa, materiala eta aseguruia sartzen dira. Beste adibide bat aipatzearren, Astunen edo Candanchun asteburua igarotzeak 85-90 euroko prezioa du, egun erdiko mantenuan eta bi eguneko teleskia, materiala, lau orduko ikastaroa eta aseguruia barne direlarik ●

◆ XABIER TELLETXEA

Eskiari buruzko informazio gehiago:

- www.astun.com
- www.candanchu.com
- www.formigal.com
- www.panticosa-loslagos.com
- www.cerler.com
- www.baqueira.es
- www.port-aïne.com
- www.tavascan.net
- www.puertonavacerrada.com
- www.pirineoaventura.com
- www.valdezcaray.es
- www.sierranavadaski.com
- www.esqui-francia.com

Denboraldiko lehen eski eguna da gaurkoa gure eskiatzailearentzat. Goizean goiz jaiki eta Frantziako Pirinioetara abiatu da. Euskaldun askok bezala Luz Ardideneko estazioa aukeratu du. Eskiatzaileen ohiko errituak bete eta estazioetako fauna bitxia aztertzeo astia izan du egun osoan zehar.

EGUN BAT LUZ-EKO EUSKAL KOLONIAN

Goizeko 05:00etan jo du iratzar-gailuak larunbat goiz honetan. Gure protagonistari ederki kostatzen zaio egunero zortziak aldera esnatzea lanera joateko. Zer dela eta jaiki da neguko asteburu honetan hain goiz, irribartsu eta energiaz gainezka? Eskiatzera doa.

Seiak baino lehen kalean da jadanik. Oraindik hiruzpalau orduko bidea egin beharko du eskiatzen hasi baino lehen, baina eskiatzaile askok duen ohitura bitxia du honek ere: bidaia txandal eroso batekin egin beharrean, esnatu bezain laister jantzi ditu elurretako arropak. Etxeko ataritik irten eta 15 graduko tenperatura egiten du eskiatzailearen herrian, baina berak Ipar Polorako espedizio bateko partaidea dirudi, eskiak bizkar gainean dituela. Eszena are surrealistagoa da une horretan parrandatik bueltan datorren auzokideren bat topatuz gero.

Autoa, autobusa edo dena delakoa hartu eta hiru bat ordutan Luz-St-Sauveur herrira iritsi da. Bertan forfata erosteko aukera du eta croissant pare bat eta ogia ere hartuko ditu. Behar izanez gero, eskiak alokatzeko tarte ere hartuko du, goian, estazioan, ez baitago horretarako aukerarik. Eta bertako langileari frantse-

sez "eski batzuk alokatzera nator" nola esango ote dion pentsatzen ari denean, bizkaieraz erantzungo dio hark.

Luz Ardideneko portuko bihurgune eta aldapak ditu zain ondoren. Bidean ohiko bi iruzkinak egin edo entzungo ditu: "Tourrean txirrindulariek hau igo behar dute, haiek bai meritua!" bata; eta bestea: "Begira, hemen dagoeneko elurra dago, eta iaz askoz ere altuago hasten zen, elur piloa dugu gioan zain!"

Aurreko urteetan eskiatzaileek goian zain zutena aparkaleku ondoko ikurriña zen, baina aurtengoan ez dago oraingoz haren arrastorik. Luz Ardideneko megafoniatik euskara entzun duela esaten duenik ere badago. Botak, eguzkitako krema, betaurrekoak, eskularruak eta bestelakoak jantzen dituen bitartean eskiatzaileak Euskal Herriko matrikula mordoia ikusi du eta euskaraz ere entzuten da inguruan.

TELEAULKIAN GORA. Eta iritsi da, azkenik, eskiak ipintzeko ordua. Baina maldan bera irrist egin baino lehen eskiatzaileak teleaulkia hartu beharko du eta horretarako ilaran zain egon. Eskiatzaileek dohain berezia dute bi metroko eskizarrekin ilara jendetsuan kokatzeko. Nola da posible bestela hain metro koa-

dro gutxitan horrenbeste eskiatzaile biltzea? Erdi-ingeniarria izan behar da espazioaren aprobetxamendu perfektu hori lortzeko. Hortaz, eskiatzaile hasiberri baldarra hurbiltzean, ondorioak katastrofikoak izan ohi dira.

Teleaulki luzea hartu du, azkenean, gure eskiatzaileak eta bere alboan eski estazioetako faunaren espezie bitxienetakoa du: erretzailea. Lehenik bastoiak hanka tartean helduko ditu eta eskularruak kendu. Hauek edozein modutan eutsiz, eskiatzeko txamarrek dituen ehunka poltsikoetan tabako bila hasiko da. Gauza bera egingo du txiskeroarekin. Eta ondoren lanik zailena egokituko zaio: zigarroa piztea. Haize izoztu eta gogorra saihesteko kontorsio sinestezinak burutuko ditu eta, azkenik, sudurretik zintzilik duen muki izoztua zigarro parera iritsi zaionean eta teleaulkia gora iristeko metro pare bat falta direnean, piztea lortuko du. Hala ere, espezie honek beti defendatuko du sutsuki teleaulkikoa dela zigarrorik onena.

Pistetan behera joan eta berehala beste espezie bat ageri da eskiatzailearen parean: snowboard egiten dutenak. Tarteke espezie honetako aleren bat topatuko du maldan behera bira eta saltoka.

■ Ezkerretik eskuinera: Luz-St-Sauveur herriko kaleak; snowlari artalde txikia; eta kafetegiko terraza.

NAGORE IRAZUSTABARRENA

Baina snowlariak talde handi xamarretan bildu ohi dira eta orduak eta orduak eman ohi dituzte elurretan eserita (ziur ipurdi alde horretan garatu duten azal gogor eta lodia ikertzeko asmoa agertuko dutela laister adituek).

ARRISKUA! Pistetan gora eta behe-
ra dabilela, espezie arriskutsuenarekin
egingo du topo eskiatzaileak: suizidak,
esperientziarik gabe ere pista beltz, mal-
kartsu eta izoztuak hautatzen dituztenak.
Hauen zeregin nagusiak beste espezie
guztietan alarma sortzea eta erreskate tal-

da ingurukoei. Komunera iritsi eta eskia-
tzeko galtza gehienak peto modukoak
izan ohi direla kontuan hartuta, txamarra,
forro polarra eta beste hainbat geruza
kendu beharko ditu galtzak jaitsi aurretik
eta horiek guztiak non utzi ez duela kon-
turatuko da berehala. Ez da, ez, txiza egi-
teko modurik erosoena.

Lasaitu ederra hartu eta berriro aulkia
hartzean, ondoan beti azken modara doan
eskiatzaile horietakoa egokitu zaio. Car-
ving distiratsu berri-berriak dituen eskia-
tzaileak erdeinuz begiratu die Paquito
Fernandez Ochoak domina bat irabazi

luzituko baitute euren kolorea.
Gainerakoek nonahi bazkalduko dute,
autoan, arroka baten gainean...
Euskaldunak erraz identifika daitezke
bazkal orduan, ehunka tupperware eta
zahatoa dituzten horiek dira.

Jantzietan ere bereiz daitezke
euskaldunak: petatxu beltzdun txamarra
gorriak daramatzate. Txamarrak urdinak,
moreak, berdeak edo horiak ere izan
daitezke, baina beti petatxu beltzekin.
Era berean, hainbat eskiatzaile frantses
ere bere jantziak salatuko du: begietan
elurraren distirak baino min gehiago

NAGORE IRAZUSTABARRENA

■ Ezkerretik eskuinera: elurretan bazkaltzeko ordua; erreskate taldeko kideak istripua izan berri duen eskiatzaileare-
kin; eta eguneko unerik ederrena, botak kentzeko unea.

deen soldata justifikatzea da. Baina espe-
zie honen barruan bada azpimultzo inte-
resgarri bat, suizida damutuena. Hauek
ere pista zailenak aukeratzen dituzte,
baina aldaparen erdian damutu egiten
dira. Eskiatzaileak hantxe ikusiko ditu ez
atzera, ez aurrera. Zortzi pista gehiago
eginda eta ordu batzuk pasa ondoren
pista berdina egitea erabakitzen badu ere,
damutua hor egongo da, pare bat metro
beherago gehienez, hankak dardarka
dituela.

Eta bat-batean txizagura, eskiatzaile
ororen amesgaiztoa. Lehenik eskiak utzi
eta asfalto izoztuaren gainetik botatzar
horiekin duintasunez ibiltzen saiatuko
da. Zortzigarren aldiz irrist egin ondoren,
minik hartu ez duela adierazten saiatuko

zueneko garaioak diren gure protagonis-
taren eskiei. "Hainbeste tontakeria eta
ziur gero nik baino askoz okerrago eskia-
tzen duela" pentsatu du. Eta minutu
batzuk geroago berak baino askoz hobeto
eskiatzen duela ikusi du, kopetilun.

BAZKALORDUA. Sabela orroka
hasi eta bazkaltzeko ordua dela
gogorarazi digu. Batzuek, loteriako sari
nagusia irabazi dutenek esaterako,
estazioko kafetegiko bazkaria ordain
dezakete. Gainera bertara gerturatzen
direnek beste talde berezi bat ezagutzeko
aukera izango dute: egun guztia
kafetegiko terrazan eguzkitan ematen
dutenak. Hauek inoiz jantzi al dute eski
parea? Berdin dio, étxera bueltan harro

ematen duten txamarra loreduak eta
kolore konbinaketa ezinezkoak dituzte
gustuko.

Eskiatzea garestia da eta eskiatzaileak
ilara luzeak, hotza eta nekea jasan behar
izan ditu egunean zehar. Botatzar horiek
erantzten eguneko unerik ederrena dela
aitortu du gainera. Nork ukatuko du
eskiatzeak masokismo puntu bat duenik?

Autoa hartu eta portuan behera doala
betiko beste bi esaldi botako ditu:
"Hurrengoan, auto ilara luze hauek
saihesteko, zerbait hartzen geratuko gara
kafetegian" da lehena; eta bestea:
"Hemen nire herrian baino euskara
gehiago entzuten da. Non egin behar da
Luz UEMAn sartzeko eskaera?" ●

◆ NAGORE IRAZUSTABARRENA

Teknologia berriak abiada bizian doazen arren, aditu batzuek urte berri honetarako azti lanak egin dituzte eta zenbait aurreikuspen bota. Adituok abenduko Buber sarietan egin zituzten aurreikuspenok, 11 web gunek saria jaso zuten egunean.

INTERNETEKO AZTIEN IRAGARPENAK 2003RAKO

A tzean utzi dugun 2002ko abenduaren 11n Buber Sariak banatu ziren Bilboko Euskalduna Jauregian egin zen "03 Datorrena" ekitaldiaren baitan. Irungo Udalak eskuratu zuen euskal web gune onenaren saria. Sari banaketaren aurretik zenbait adituk 2003. urteak teknologia berrien munduari zer ekarriko zion aurreikusi zuen. Guztira hamaika izan ziren "azti" lanetan aritu zirenak: Roberto Agirrezabala, Adclick egitasmoaren sortzailea; Imanol Alberdi, Internauten Elkarte kide sortzailea; Joaquin Almunia, Espainiako Diputatuen Kongresuko Aurrekon-

tartea beraien nahiak zein ziren adierazteko ere baliatu zuten. Mikel Urizarbarrena eta Iñigo Atxutegi esaterako, Eguberri giroan murgildu ziren eta desio potolo bat igorri zuten: Teknologiek mundua aldatzeko eta desberdintasunak murrizteko balio dezatela, hain zuzen ere.

BUBERREN OSPEA. Hainbat eta hainbat iragarpen, desio eta premia entzun eta atsedenditxo bat egin ondoren, guztiek espero zuten unea heldu zen. Buber Sarien banaketaren unea. Duela hiru urte sortu zen sariketa hau, eta denbora igaro ahala gero eta ospe gehiago du.

Buber izena Idaho-tik (AEB) dator. Buber bezala ezaguna zen Blas Pedro Uberuagak, euskal artzain batzuen semeak 1994an Euskal Herriari buruzko informazioa eskaintzen zuen lehen web gunea sortu zuen. Zenbait urtetan Buberren orria izan zen euskal kulturaren erreferentzia bakarra Interneten.

Gaur egun Uberuagaren orriak Euskal Herriari buruzko informazio eskaerak jasotzen jarraitzen duen arren, ziur Buber izena, Euskal Herrian behintzat, sariengatik dela ezagunago. Baina zer dira? Nork antolatzen ditu?

SARIEN ATZEAN DAGOENA.

@Euskadi buletin elektronikoak bideratu izan du sariketa hau hasiera hasieratik. Lehenengo bi urtetan Gipuzkoako Merkataritza Ganbarak antolatutako "Euskadi Internet" ekitaldiaren baitan banatu ziren. Aurten ordea, ekitaldi hori ez da egin eta ekimenaren antolatzaile eta babesle honako hauek izan dira: Bizkaiko Foru Aldundia, El Correo taldea, SPRI, Euskaltel eta EITB. Buberrekin

Euskal internautak

Euskal Internauten Elkarte berria sortzea izan zen "03 Datorrena" ekitaldiak ekarri zuen beste gauzetako bat. "Internet&Euskadi"ren sustatzaileek diotenez -tartean Jose Antonio del Moral, @Euskadi buletinaren editorea- elkarte honek izango duen helburu nagusia komunikazio eta informazio teknologik berriak eta euskararen erabilera bultzatzea izango da. Horretarako, besteak beste, konexio tresnak erraz eskuratzeko ekintzak sustatu nahi dituzte eta internautak elkarren artean komunikatu ahal daitezen foro bat ere sortu nahi dute. Mementoz ordea, web gunean sartuz gero, elkartearen inguruko informazioaz gain, izena emateko aukera baino ez dago.

XOUSE SIMAL

2002ko Buber Sarien irabazleak.

tu Batzordeko burua; Iñigo Atxutegi, Bizkaiko Foru Aldundiko Ekonomi Sustapenerako zuzendaria; Javier Etxebeste, Yahoo! Europako zuzendaria; Maria Goti, "El Correo Digital"eko zuzendari kudeatzailea; Enrique Martin, Filetopiaren sortzailea; Jose Antonio del Moral, @Euskadi buletinaren editorea; Mikel Murga, Massachusetts Institute of Technology erakundeko irakaslea eta ikertzailea; Pello Salaburu, EHUKo errektore ohia eta Euskaltzaindiako kidea eta Mikel Urizarbarrena, Panda Software enpresako lehendakaria.

Hizlarietako batzuek, iragarpenak egiteaz gain, bakoitzari uzten zitzaion

Euskal Herriko web guneak saritu nahi dira atal desberdinetan. Beraz, atal bakoitzeko irabazle bat dago eta horretaz gain irabazle nagusiaren saria ere badago. Urteak urtera finalistak eta irabazleak aukeratzeko modua zertxobait aldatu egin da. 2002ko Buber Sarietarako jarrai-

Buber sariak

Euskal web gunerik onena, Irungo Udala: www.irun.org

Irabazleak

✓ Kultura

www.guggenheim-bilbao.es

✓ Enpresak

www.cajalaboral.net

✓ Komunikabideak

www.eitb.com

✓ Kirolak

www.surfobsesion.com

✓ Gastronomía

www.sanfermin.com

✓ Erakundeak

www.bizkaimove.com

✓ Web gune pertsonalak

www.zinema.com

✓ Euskara hedatzaileak

www.egunkaria.com

✓ On line negozioak

www.themovie.org

✓ Atariak

bilbaoinformacion.com

Finalistak

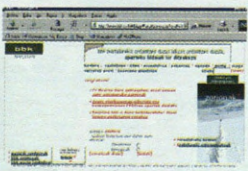
✓ Kultura

www.jazzvitoria.com

✓ Enpresak

www.bbk.es

✓ Komunikabideak

www.elcorreodigital.com

✓ Kirolak

www.athletic-club.es

✓ Gastronomía

www.karlosnet.com

✓ Erakundeak

www.irun.org

✓ Web gune pertsonalak

www.que-Mundo.com

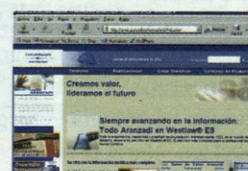
✓ Euskara hedatzaileak

www.argia.com

✓ On line negozioak

www.aranzadi.es

✓ Atariak

www.kaixo.com

Bizkaiko Foru Aldundia

Gure @rtean

euskaraz!

Bizkaiko Foru
Aldundia
Kultura Salla

Diputación Foral
de Bizkaia
Departamento de Cultura

■ 2003ak ekarriko duena

A benduaren 11ko hitzaldietan parte hartu zutenek zenbait aurreikuspen egin zuten. 2003. urtean teknologia berriek zer ekarriko diguten jakiteko jada ez dago azitia izan beharrik, hona hemen zenbait erantzun:

✓ Net Art

- Etorkizuneko artea on-line izango da. Hau da, artea bera aldatuko da eta baita berau saltzeko moduak ere. **Roberto Agirrezabala**, Adclick egitasmoaren sortzailea (www.adclick.es)

✓ Erabiltzaileak

- 653 milioi internauta egongo dira konektatuta mundu osoan. **Iñigo Atxutegi**, Bizkaiko Foru Aldundiko Ekonomi Sustapenerako zuzendaria.

- Belaunaldi berriekin gauza asko aldatuko dira. Adibidez, ideia berriak dituzten gazteek aplikazio berriak garatuko dituzte. **Iñigo Atxutegi**

- Emakumezko gehiago egongo dira Internet munduari loturik. **Jose Antonio del Moral**, @Euskadi buletinaren editorea.

✓ Internet: erabilera, publizitatea, euskara, arriskuak...

- Tramite asko Internet bidez egingo dira (bankuko operazioak adibidez). **Iñigo Atxutegi**

- Interneten publizitateak diru iturri nagusia izaten jarraituko du. **Maria Goti**, "El Correo Digital"eko zuzendari kudeatzailea

- Euskarak zailtasunak izaten jarraituko du. **Jose Antonio del Moral**

- SGAEk trabak jartzen jarraituko du. **Jose Antonio del Moral**

- Hauteskunde garairako udaletako web guneak berriro egingo dira eta ondoren hil. **Jose Antonio del Moral**

- Arrisku berriak sortuko dira. **Mikel Urizarbarrena**, Panda Software-ko lehendakaria

✓ Edukiak kobratzearen inguruko eztabaida

- Gauza batzuk bakarrik kobratuko dira, merkaturak ez baita oraindik horretarako prestatua egongo. **Maria Goti**

- Euskal Herriko komunikabide batzuk edukiengatik kobratzen hasiko dira. **Jose Antonio del Moral**

✓ Azpiegiturak, softwarea eta aparailuak

- Internetera konektatu ahal izateko poltsikoko ordenagailuek (PDA), mugikorrek eta antzekoek gero eta garrantzi handiagoa izango dute. **Iñigo Atxutegi**

- Komunikabideen ikuspuntutik begiratuta, hauek ez dute aparailu berriei (PDA, mugikorrak eta abar) dagokien teknologia gehiegi garatuko, gehiago zentratuko baitira produktuaren kalitatea hobetzen. **Maria Goti**

- ADSLa izango da etorkizuna. **Jose Antonio del Moral**

- P2P edo elkar trukaketa ahalbidetzen duen teknologiak arrakasta izango du. **Jose Antonio del Moral**

- Software librearen (ordaindu behar ez denaren) modak jarraituko du eta enpresa handiek ere software librearekin egingo dute negozioa. **Jose Antonio del Moral** ●

HOUK, "RARO PUEBLO"

ALBERTO ELOSEGI

ISAAC ALDALUR

tutako metodologia honako hau izan zen: Jendeak urte osoan zehar bere proposamenak luzatu zituen. Proposamen horiek aurrean izanik epaimahaiko kideek atal bakoitzeko bi finalistak aukeratu zituzten eta azkeneko erabakia berriro ere gizartearen eskutan geratu zen, jendearen botoen arabera aukeratu baitziren irabaz-

leak. Prozesu horretan ganbaran geratu ziren euskal web gune horietako batzuk ezagutu nahi izan ditugu eta horretarako epaimahaiko kide batengana jo dugu, Valentin Garcia Bizkaiko Foru Aldundiko Lantik-eko Berrikuntza buruarengana hain zuzen ere. Guztira 80 inguru izan dira bidean geratutako web guneak.

Batzuk aipatzearen, eustat.es, putalocura.com, realsociedad.com, osasuna.es, irusoin.com, mcc.es, koipe.es, begira.com, sustatu.com, gara.net, kafeantzokia.com, uztarria.com, guay.com... Guztiek merezi dute aipamena ●

◆ ELISABETH POMBO

BASANDERE ARGITALETXEA

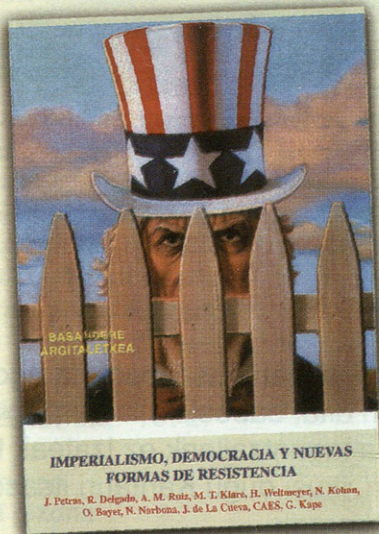
Birmingham 1, Pral. Eskubia
20002 DONOSTIA
Tel. / Faxe: 943 45 38 52

HABLEMOS DE NAVARRA

(Viaje a través de las realidades ocultas de un territorio vascón)

Korresko edo Burgiko sorginen azalpenak, XVI. mendeko Irufean gertatu zen izurritea, Fiteron egindako iraultza, Aralarko basajauna, OPUSeko zurikeriak, Corralizen inguruko eztabaida gogorak, anarkista errepublikanoen testigantzak, Nafarroako bagaudak, Orreagako gudaren azken oihartzunak, Gamazada, 1866.eko euskal unibertsitatea, karlistadak, Tuterako zuberotarrak, 1931.eko autonomi estatutua, 1951.eko greba orokorra, Jurramendiko erailketak, ...

Ehun testu labur eta borobilen bidez Nafarroaren (eta beraz, Euskal Herriaren) historia ezkutuan murgiltzeko (eta gozatzeko) aukera izango duzu liburu bikain honetan, era atseginean idatzita eta ezinbestekoa geure euskal identitate galdua bersortzeko.

IMPERIALISMO, DEMOCRACIA Y NUEVAS FORMAS DE RESISTENCIA

Egungo mundu egoerak ulertzeko hamasei artikuluko bikain dituzu bilduta liburu honetan.

Lehenengo zatian ("Imperialismo y resistencia" izenburupean) iraultza zientifiko-teknologikoak inperialismoarekin dituen harremanak, Israel eta EEBBen arteko lotura bereziak, "Plan Colombia"ren geopolitika, eta 11-S ondoren Estatu Batuen erro politiko berriak aztertzen dira. Bigarren zatian ("Luchas de masas y antiimperialismo") Argentinan leher zorian dagoen egoera, Brasileko "Lur gabeko langileen mugimendua" (MST), Palestinako Intifada eta Venezuelako estatu kolpeak dituzu aztergai. Hirugarren zatian ("Terrorismo y violencia"), biolentziaren filosofo ospetsu batek artikuluko gogor baten inguruan sortutako burutazioak eta biolentziaren mas mediek duten jokabideak aztertzen dira. Laugarren zatian ("Democracia"), kapitalismoaren demokraziaren hitz egiten da eta bereziki Euskal Herrian gertaturiko transizio "demokratikoak".

PROIEKTO ABERTZALE ETA AURRERAKOI HONETAN KOLABORATU NAHI BADUZU HARPIDETZA EGIN GOIKO HELBIDERA TXARTELA BIDAL

(Urtean 2 liburu: 14 eurotan bana (2.300 pza.)

HARPIDETZA TXARTELA / TARJETA DE SUSCRIPCIÓN

Izen-abizenak / Nombre-apellidos

Helbidea / Dirección

Herria / Localidad

Posta kodea / Código postal

Tel.

Bankua edo Aurrezki Kutxa / Banco o Caja de Ahorros

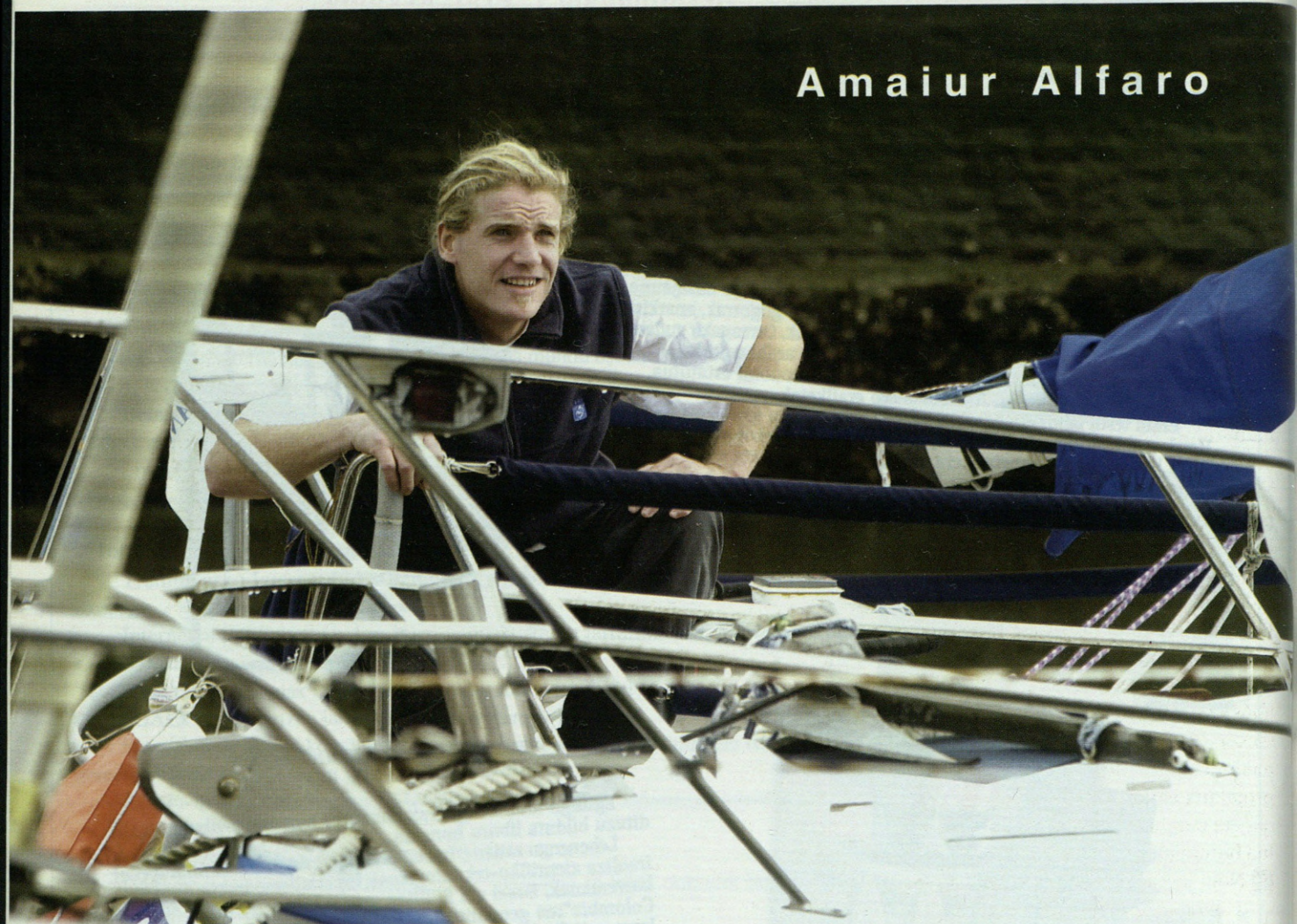
Sukurtsala / Sucursal

Kontuaren zenbakia (20 digitu) / Número de cuenta (20 dígitos)

Data / Fecha

Sinadura / Firma

Amaiur Alfaro

P E R F I L A

Bikingoen kasta du Amaiurrek. Festa zalea da lagun artean, ausarta itsasoan eta egoskorra, bere bizitzako helmugaren bila. Diruaren bi aldeak ezagutzen ditu, babesle bila aurpegia jarri, eta aurrekontu eskasaren gurutzea kargatzea, alegia. Baina laguntzailerik ez izateak trebatu du itsasoko langintza denetan. Belak altxatuta abiatu denean, ikusi dugu Kantauri itsasoan oraindik geratzen dela Elkanoren uberarik.

Testuak: Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre Argazkiak: Alberto Elozegi

“Gorputzaren mugak pasatzea da arrisku nagusia”

Zer egiten zuen belaontziarekin lehiaketetan hasi aurreko Amaiurrek? Eta nola sartu zen lasterketetan?

Elektronika ikasi nuen, elektrizitatea ere bai. Bitartean, uda osoan bela ikastaroak ematen nituen, eta pilota esku-huska jokatzeko nuen.

Zortzi urterekin hasi nintzen bela ikasten, udan hamabost eguneko ikastarotan. Ondoren irakasle hasi nintzen. Hasieran udako aktibitatea bakarrik zen. Solda-

dutzara joan beharrean, kontzientzia eragozle sartu nintzen, bi urtez bela klubean lanean. Irakasle izateko ikastaroa egitean ezagutu dut lehiaketan mundua.

■ **Lehiaketetan parte hartzeko diru asko jarri beharko da. Bizimodua ateratzeko bezainbeste ematen du?**

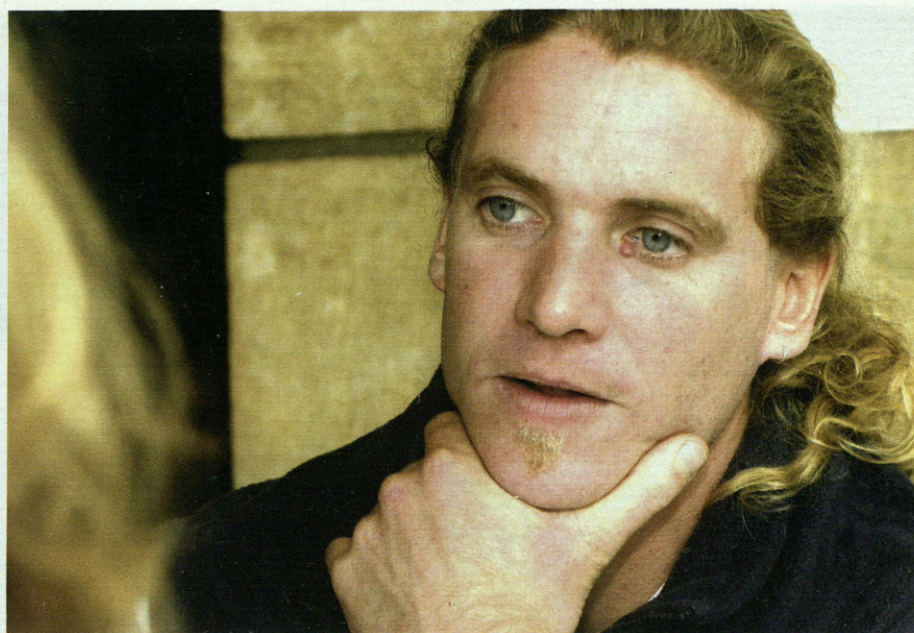
Ez naiz horretatik bizi oraino. Entrenatzen baino denbora gehiago pasatzen dut dirua biltzen, lehiaketetan parte hartu ahal izateko. Negu osoa pasatzen dut txostenak prestatzen, enpresetara joaten... Lehiaketa baino hiru aste lehenago lortzen dut itsasontzia, eta bat-batean ohitu behar dut. Itsasontzia prestatzen lagunduko didan langile bat hartu nahi nuke.

■ **Ausardia behar du lehiaketa baten proiektua bakarrik aurrera eramateko...**

Zaila da proiektua bakarrik eramatea, nahiz eta ingurukoen laguntza izan. Batzutan zortzi hilabete pasatzen dituzu baiezko erantzun bat ere jaso gabe, eta hor galderak bueltaka hasten zaizkizu: ea bide ona aukeratu duzun, proiektua egiaztatzen ez bada hainbeste denbora alferrik pasa duzula... hori da zailena. Baina proiektua egiaztatzen delarik, plazer bat da, eta motibazio handiagoa duzu proiektua bururaino eramateko.

■ **Nola lortu izan dituzu belaontziak?**

Lehen urtea formazioko barkuekin egin nuen. Gero beste barku bat ukan nuen txapelketarako. Alokatu egiten

dugu, oso garestia da alokairua. Adibidez, 2000. urtean 12.200 euro utzi genituen barkuaren bi hilabete eta erdirako alokairutan. Barkua erosteak 42.700 euro balio du, zaharrak. Orain berriak 152.500 euro balio ditu.

Lasterketan onenek 183.000 euroko aurrekontua zuten. Horrekin, bere burua mantentzen zuten, gainera prestatzaile bat hartzen zuten urte osoan, prentsa arduratzen zen beste bat ere bai, eta baita belaontzia zaintzen zuen pertsona bat ere. Bakarrik zarelarik, azkenean lehiaketa prestatzeko ordezkari konponketa lanetan aritzen zara.

■ **Aurrerakuntzak nondik datoz?**

Figaro lasterketan denok ontzi berberak ditugu. 1990etik 2001era arte mantendu dira barku berdinak. Orain aldatuko dira barkuak, handiagoak izango dira, eta garestiagoak. Azkarragoak dira, haizea gibeletik denean egonkorragoa da, bi lema izango ditu, motor azkarragoa du.

■ **Zer da itsasoan bakarrik egotea?**

Lauzpabost egun egoten gara bakarrik, portura iristean bada jende anitz. Lau-bost egun itsasoan bakarrik egotea ez da beste munduko zerbait. Esaterako, ongi pasatzen dut pentsaketan... bada okupatzeko denbora, bai.

■ **Taldeak txapelketetan ere aritua**

zara. Zer alde dago taldean joan edo bakarrik joan?

Talde txapelketan, bakoitzak bere postua eta bere zeregina du. Taldean asko entrenatzen bagara, gero itsasontzian ezer esan gabe gauzak ongi doaz. Oso interesgarria da talde lan hori, bakoitzak bere ekarpenak egiten dituelako.

Bakarka ibiltzen zarelarik ere talde lana bada zure gibelean, baina gero egia da barkuan zu bakarrik zarela, eta hori ere oso interesgarria da. Itsasontzian

zarelarik ez duzu besteengandik zerbait itxaron behar, erabakiak zeuk bakarrik hartu behar dituzu, eta batzuetan oso denbora gutxian, ekaitzak ezustean harrapatzen bazaitu, esaterako. Zure izatea eza gutzen duzu gehiago, gauzen aurrean nola erreakzionatzen duzun. Zure emozioak ikasten dituzu, eta gero horiei aurre egiten diezu. Biak izatea, taldeko esperientzia eta bakarkakoa, oso ona da.

■ **Belaontzi bat zuzentzeko zer hartu behar da kontuan?**

Lehen gauza inportanteena da, itsasora joan aitzin barkua ezin hobe izatea. Ekaitza duzularik gauzak hausten bazaizkizu, horrek konplikazio handiak ekartzen ditu eta oso arriskutsua izaten ahal da ekaitzaren aurrean zarelarik.

Itsasoan bertan, lehen gauza da begi-

“Bakarrik zarelarik zure izaera ezagutzen duzu gehiago. Zure emozioak ezagutzen dituzu, eta gero horiei aurre egiten diezu”

- CURRICULUM**
- **Jaio:** Baionan, 1972. urtean.
 - **Bizi:** Senperen.
 - **Belaontzi gizona.**
 - Elektronika ikasketak egin ditu.
 - **Lanbidez:** bela irakasle izan da 12 urtez.
 - **Lasterketak:**
 - + Transat AG2R lasterketan (2002), 22. postua lortu du.
 - + Frantziako bakarkako txapelketan (2001) 37. izan zen.
 - + La Porquerolle lehiaketan 26. iritsi zen (2001).
 - + Figaro, bakarkako lehiaketan (2001), 37. izan da.

ratzea haizea nondik heldu den eta nora nahi duzun joan. Behar duzu jakin haizearen arabera nola ibili barkua, nola neurtu belak. Beraz, behar duzu jakin haizea nola izango den, eta hori aurreikusi egin behar duzu. Zure ustezko analisiak egiten dituzu, eta gero ikusi ea hori gertatzen den edo ez, eta probatze horretan ere ikasi egiten duzu. Lainoak ikusiz badakizu depresioan non zaren gutxi gora behera, atmosferako presioari erreparatuta ere badakizu pixka bat non zaren, depresioan edo antizikloian. Horren arabera, joan nahi duzun tokira iristeko zein den bide egokiena erabaki behar duzu. Anitz gogoeta behar da zure bidea egiteko.

■ Nola orientatzen zarete?

GPS sistemarekin; sateliteen bidez esaten dizute non zaren. Hori da denek erabiltzen dugun sistema. Gero hobe da beste bi moldeak ere jakitea. Bata da, lurra ikusten baduzu, lurrean bi puntu hartzea, horiek mapara ekarri eta hiruki horretan zara zu. Hori da sinpleena eta ziurrena. Beste moldea da, lurrik ez bada ikusten, zure bidea estimatzea: zenbat denbora zoazen, zer abiaduran eta zein norabidetan. Eta aldaketa guztiak eduki

behar dira kontuan: hainbeste denboraz haizea aldatu da, beraz norabidea aldatu dut, abiadura aldatu da... dena horrela.

B E R T S O A

Doinua: Bogart eta Bilintx

***Itsasoaren mugimenduak
edonor du maitemintzen,
baina haizeak zer paper duen
konprenitzen ari nintzen.
Haize indartsu bat ez denean
guri bultzaka aritzen,
alde denetan haize fin batzuk
omen dira nabaritzen,
ez al da ari bizitza eta
harremanak definitzen?***

Aitor Mendiluze

Bukaeran zuk estimatu duzu puntu horretan zarela. Gero, izarren edo eguzkiaren bidez, zure bide estimua segurtatu deza-

kezu, eta gaizki baldin bada zuzendu. Horrek denbora anitz hartzen du, ez da ziur-ziurra, eta zailagoa da. Hobe da hori jakitea GPS sistema okertzen bada.

Baina GPS sistema bakarrik baldin baduzu ere, gaurko egunean ez da aski. Nik hori bakarrik dut, eta besteen aurrean ez naiz abantailatua. Aldiro barku barnera joan behar dut, kalkulua egin... eta askotan, bakarka ibiltzen zarelarik, arroken ondoan pasatzen zarelako edo ekaitza dagoelako zaila da lema uztea. Aldiz orain ordenagailuetan sartuak dira mapak eta GPS sistema, eta lematik ez dira mugitzen, alboan jarria dutelako pantaila.

■ Loa menperatzen jakiteko ikastaropak egin omen dituzu.

Bakarrik ibiltzen zarelarik, ez duzu lo egiterik ahal lurrean bezala, gau osoan jarraian. Hor behar duzu lo egin 20 minutuko zatiekin. Beti adi egon behar duzu kanpoan zer gertatzen den, beste barkurik baden... Bada erregela bat: zure inguruan ezer ikusten ez duzunean, 20 minuturen buruan zerbait agertzen ahal da zure aurrera. Beraz, 20 minuturo atera behar da begiratzera.

Bada teknika anitz, 20 minutu horietan ahal bezain gehien pausatzeko. Lehen

gauza, barkuaren inguruan itzulia egitea da, ea dena ongi den ikusteko (ez den ezer hautsia, ea ongi neurtuak diren belak...). Dena ongi delarik, espiritua pixka bat lasaitzen da. Gero anitz sofrologia egiten dut; gorputza lasaitzeko teknikak dira, arnasa hartzeko modu batzuen bidez. Horrekin asko bat errekuaperatzen duzu, baita egiazki lo egiten ez baduzu ere. Gero 20 minuturen buruan ateratzen zara, itzuli bat egiten duzu ea dena ongi den ikusteko, eta berriz joaten zara ohera. 20 minutu-ka, 5 orduz ere egin dezakezu lo.

■ Denbora guztian ontziari begirik kendu gabe egongo zarete, beraz.

Bai, hori da. Gero gauza batez ere ohartu naiz. Hasieratan, lehiaketan hasi eta beste barkuei uzten nien aurre hartzen, bakarrik ibiltzen nintzen. Hor gehiagotan egiten nuen lo, gehiagotan nindoan 20 minutuak egitera. Aldiz, aurtan beste barkuen hurbil nintzen, atxikitzen nituen, eta ohartzen naiz askoz gutxiagotan zoazela lotara. Besteak hurbil direla, lo pixka bat egiten baduzu ihes egiten dizutela ikusten duzulako. Onenek ez dute lorik egiten hiru edo lau egunez, edo lau egun eta erdiz hiru alditan bakarrik egiten dute 20 minutuko loa. Egoera horretan jabetzen zara akitua zarela, urduri, besteei toki pixka bat kentzen, uzten, kentzen... Hor kontzentrazio gehiago behar da.

■ Arrisku nagusiak zein dira?

Zure gorputzaren mugak pasatzea. Gertatu izan da lasterketa amaieran lokartzea, eta helmugara joan beharrean barkua alboko hondartzan sartzea. Beste batzuk itsas barnean doazela lokartu eta kostan

“Hogei minutuko tarteetan bakarrik egin dezakegu lo. Gorputza lasaitzeko teknikak egiten ditut, asko errekuaperatzen baituzu, lorik ez eginda ere”

iratzartu izan dira. Loari atxikiz-atxikiz, gorputzak gehiago ezin eta bat-batean lo erortzen zara lau orduz, eta pilotu automatikoak auskalo nora eramaten zaituen.

Pilotu automatikoak sistema ezberdinak ditu. Bata da, zuk norabide bat ezartzea. Pilotu automatikoari erraten diozu

"180 gradutara joan nahi dut", eta barkua beti joango da 180 alderantz; noski, haizea itzultzen bada, belak gaizki neurtuak izango dira gero. Baina hori segurtasun aukera bat da bestearekin konparatuz, zeren eta 180 alderantz ez dela ezer baldin badakizu, denbora galduko duzu, baina hori bakarrik. Aldiz, bada beste molde bat, barkuarekiko haizearen angelua neurtzen duzuna. Pilotu automatikoa 40 gradutan ezartzen badut, barkua beti haizearekiko 40 gradutara joango da. Hori arriskutsua da oso. Haizea aldatzen bada, barkuak ere norabidez aldatuko du, eta kostara eraman zaitzake. Lo egin aitzin, kasu egin behar duzu zein modutara ezartzen duzun pilotua, segurtasuna izateko.

■ Ekaitza ez al da arrisku nagusia?

Ekaitzarekin gertatzen dena da, etorri

BIZITZAZ

Gaztea nintzelarik oso basa nintzen. Gauzak ez nituen ulertzen, eta begiak itxita jotzen nuen aurrera, pareta batek gelditu arte. Horrek gorputza izorratu dit. Bizkarreko eta besoko arazoak ditut, gerrikoak... pilota horregatik utzi nuen. Gorputza xebatu dut. Emeki-emeki interesatu naiz medikuntzari, nahi nuen atzeman modu bat berriro gorputza orekatzeko. Txinako medikuntza ezagutu dut, eta neronen kasa ikasi dut, liburuak irakurritz. Gizakia nola bizi den anitz gauza ulertu dut. Gure emozioak konportamendu bat erakartzen duela, eta emozioak menperatzen badituzu konportamendua aldatzen abal dela, norbera errespetatzeko eta hobeki izateko gure baitan. Txinako filosofia oso ona da, norberaren erreakzioak ulertzeko. Gorputzeko mina ere emozio bati lotua da, behar da ulertu emozio hori, konportamendua aldatzeko, eta horrela zure mina joana zaizu.

aurretik antzeman behar duzula, eta lehenago txikitu behar dituzula belak. Ez baduzu egiten, gero energia gehiago ematen duzu, haizea indar handiz etortzen delako. Ekaitza bera ez da arrisku handi bat, ondo aukeratzeko baduzu barkua egoera menperatzen duzu, espiritua lasai da. Gerta daiteke masta haustea, eta baditugu seguritate neurriak ere, gauzak ez gainera etortzeko. Baina ekaitza, berez, akidura-rengatik da arriskutsua. Barkuan zure presentziaren beharra handiagoa da, eta energia gehiago gastatzen duzu, beraz fiteago akitzen zara. Eta akitua egonda pitokeria handiak egiten dituzu. Gorputzaren erresistentzia da kontua, zure burua ezagutu behar duzu. Gero, non zaren ere ezberdina da. Arroken ondoan bazara arriskua handia da, haizeak arroken ingurura eraman zaitzakeelako. Baina ura baldin baduzu zure giblean, ez da hain arriskutsua, akigarria da.

■ Eta haizerik ez denean, zer?

Haizerik ez dagoenean, beti dago haize fina, alde guztietatik datorrena. Buruarentzat zailena da haize hori nondik heldu den asmatzea, eta ongi erabiltzea. Buruarentzat oso pisua da, ez duzu aurreratzen, eta bakarrik zarelarik, uste duzu zu bakarrik zarea egoera horretan, besteak aurreratzen ari direla. Nik horrelakotan asko kantatzen dut, buruan beste zerbait izateagatik.

■ Segurtasunerako zer sistema dituzue?

“Entrenatzen baino denbora gehiago pasatzen dut dirua biltzen. Behin lortuta, motibazio handiagoa duzu proiektua bururaino eramateko”

Itsasoan bakarka ibiltzea debekatua da. Beti behar da izan norbait, lo zaudelarik ontzia zaintzeko. Lehiaketan kasuan bakarrik onartzen dute bakarka ibiltzea. Segurtasunerako badira anitz gauza. Bakarkako txapelketetan, badugu salba ontzi bat, barkua urperatzen delarik bertan sartzeko; janaria ere badu. Bestetik, barkuari lotu behar zara arnes batzuen bidez; uretara erortzen bazara, urak bustitzen duelarik puztu egiten da arnesa, eta ur azalean eusten zaitu. Besoan ezartzen den argi txiki bat ere badugu, gaez urrutetik ikusten zaituzte horrekin. Badira suziariak ere, eta beste segurtasun neurri asko.

■ Nola moldatzen zarete arrantza ontziekin?

Niri uda honetan tokatu zait arrantza ontzi baten kontra joatea. Figaroko txapelketan, Irlandako itsasoan nintzen, eta jatera joan nintzen. Beste barku batzuekin lehian ari nintzen, eta pixka bat pausatu nahi izan nuen, berriz lotzeko. Etzan egin nintzen pixka bat, eta ez nintzen lokartu oraino. Sekulako zarata entzun nuen. Zortea izan nuen, ez nuen bete-betean jo. Arrantza ontziak zutabe batzuk zituen atereak, kableekin sareak biltzeko, eta nire belak zutabe hori jo zuen. Urratu dit, mastako alboko egurra hautsi dit bitan... Kable horiek masta atxikitzen dute gogor erdian. Sekulako beldurra izan nuen haizeak masta hautsiko ote zidan.

■ Zer egiten duzue bela urratzean?

Askotan urratu zait. Partxe modukoekin konpontzen ahal da, edo bestela ordezkioa ezartzen dugu. Biak hautsiz gero, akabo. Batzutan hobe da belak ez erabiltzea, haize asko delako, gerorako gordetzea, alegia. Zaila da jujamendu hori izatea, onenek erabili nahi izaten baitute, azkarrago joateko.

■ Nola egiten diezu aurre ezbehar horiei?

Hainbeste denbora pasatzen duzu proiektua egiaztatzen, hor zarelarik proiektua bururaino eramatea dela nire zer bakarra. Zerbait gertatzean ahal dudana guztia egiten dut txapelketan jarraitu ahal izateko. Nire helburu bakarra bukatzea da. Ziur arazo mordoa konponduko zela, nire ondoren prestatzaile bat izan banu. Zaila da dena bakarrik kudeatzea. Irlandan egun bakarra izan nuen dena konpontzeko, eta ez nuen ingelesa mintzo. Azken mementora arte egon nintzen konponketa lanetan, indar guztia horretan xahutu nuen eta beste prestaketak utzi behar izan nituen.

■ Zer moduzko giroa aurkitu duzu txapelketan?

Oso ona. Sekulako laguntza izan dut. Hoberenek ere ez naute hartu deus ez banintz bezala. Haien artean ez da beti giro gozoa izaten. Hasieran zarelarik, sekulako laguntza ematen dizute, materiala utzi ere bai... Beharbada hamar lehenetan bukatu banu ez nuen hainbeste laguntza izanen.

■ Zer ikasi duzu halako esperientzia gogorretatik?

Ohartu naiz nire maila ondu dela. Iaz ikusten nituen barkuak joaten eta ez nituen gehiago ikusten. Aurten haien

ARGAZKI ZAHARRA

Xabier Itzaina idazlea eta Amaiur, bi lehengusuak mutikotan.

ondoren nintzen, hasiera oso ona egin nuen txapelketan. Arazoekin geratu nintzen nahiko atzera.

“Haize gutxi denean larritu egiten zara, iruditzen zaizu bestea aurreratzen ariko direla. Halakoetan asko kantatzen dut”

■ Makina bat herrialde ezagutuko zenuen.

Lurrean garelarik, oso denbora gutxi

dugu inguruak eta bertako jendea eza-gutzeko. Baliabide gehiago dituenak, bere laguntzaileari esaten dio ontzian zer konpondu behar duen, eta hura portuan utzita joaten dira turismo egitera.

Itsasotik lurra oso ezberdin ikusten da. Sekulako poza hartzen da, badakizu iristen ari zarela. Lurra ikusten dudalarik txuleta bat irudikatzen dut platerean. Lurreko erosotasuna datorkit burura. Urrutitik ikusita oso polita da; gerturatzen joan ahala ikusten dira fabrikak!

■ Euskal Herriko Belaontzi Elkar-tea sortzea duzu xede. Zertan da?

Amets bat da niretzat. Euskaldun jendeari aukera eman nahi diot aktibitate hau euskaraz ikasteko. Nik ez dut aukera hori izan, beti frantsesez ikasi dut. Hamabi urtez irakatsi dut bela, eta ohartzen naiz etengabe ikasi behar dela, aldi berean irakasteko. Bestela, betikoan gelditzen zara. Ziur nago hemendik urte batzuetara euskaraz ikasten ahalko dela bela.

Bestalde, anitzek uste baino irekiago dago egun bela mundua. Garestiak dira belak erosteko eta mantentzeko, eta orain arte aberatsen kirola zen, baina gero eta irekiagoa da. Klubetan sartuz, beste aktibitateen prezio bera du.

■ Zer iritzi duzu kirol portuei buruz?

Niretzat ona da, aktibitate hau hedatzeko. Baina kasu egin behar da inguruan sortzen ahal diren arazoei. Politika hori ekonomia turistiko jakin bat bakarrik sortzeko egiten bada, kanpotik datozen turistak erakartzeko bakarrik egiten bada, ez da oso komenigarria euskaldunentzat. Kasu egin behar da nola erabiltzen diren proiektu horiek ●

www.kaixo.com

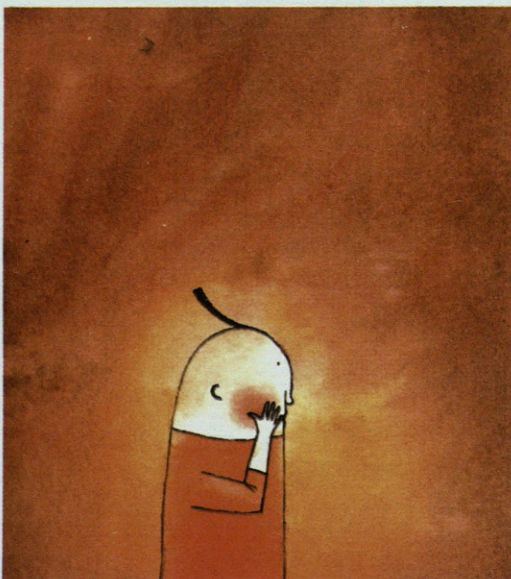
PRINTZA**TXIKIAK
GARELAKO**

Laura Mintegik honakoa idatzi zuen "Gara"-n Durangoko Azoka zela-eta abenduaren hasieran agerkari horretan plazaratutako zutabea:

"(...) Ez da gauza berria esango dudana. Aurretik askotan entzun diegu Ramon Saizarbitoriori eta Jon Sarasuari. (...) Ez da berria, beraz, baina bai konstatagarria beste behin. Gure bertuterik handiena gure ahulezia da hain zuzen. Hau da, txikitasunak salbatzen gaitu. Iraun izan badugu, eta irauteko ahalmena baldin badugu, horrexegatik da hain zuzen: gure egitura mantentzeko beste garelako, eta berau iraunarazteko adinako indarra dugulako. Handinahiak kalte egingo liguke. Ez ginateke pertsona nahiko izango, eta indar nahikorik ez genuke edukiko. Galiziak pairatzen duen hondamendiaren tamaina beraren itsasalde zabalaren tamainakoa da, erraldoia. Kostalde hark duen aberastasunak (...) are tragikoagoa egiten du galera, isuri madarikatuak eraginda. Frankfurt-ekoaren tamainako azoka bagenu, baldintza kasgarrek hondatuko zuten liburu eta diskoen festa. Baina ez da horrela izan. Arazoen gainetik argitaletxeek eta diskoetxeek eragozpenei eutsi egin diete, eta tinko mantendu dira bost egunez. Eta jendeak irmotasun horri erantzun dio, Durangoraino uholdeka hurbilduz, egoera txarra gorabehera. Txikiak garelako irauten dugu".

EUSKAL TXALAPARTA KONPAINIA

HASI berri den urte honen amaierarako sortuko da Euskal Txalaparta izeneko konpainia egonkorra. Hori diote behintzat proiektu honen sustatzaileek. Sustatzaileen burua Kepa Junkera da, eta proiektu honen xedea txalapartan oinarritutako musika lengoai abangoardista bat sortzea da. Euskal Txalaparta konpainiako partaidetako batzuk Musikene zentroko ikasleak izango dira. Bertan "Musika tradizionalaren joera berriak" ikastaroa eskaintzen ari dira lehen aldiz.

HAUR POESIA BILDUMA

BOSGARREN urteurrena ospatzeko xedez, "Zaldiko-Maldikoan" izeneko haur poesia bilduma plazaratu berri du Aizkorri argitaletxeak. Guztira, hamabi idazlek hartu dute parte proiektuan bakoitzak bina poesia idatzi dituelarik. Besteak beste, Bernardo Atxagak, Juan Kruz Igerabidek, Antton Kazabonek, Patxi Zubizarretak, Miren Agur Meabek edota Joxan Ormazabalek hartu dute parte. Lan honetan euskal haur poesiaren joera eta estiloak bildu nahi izan dituzte.

BERTSOLARITZARI BURUZ RENON

BERTSOLARITZA eta ahozkotasuna izango da apirilean Renon egingo den biltzarren gaia. Izan ere, urtero antolatzen du Renoko Euskal Ikasketen zentroak honelako biltzarren bat euskal kulturaren alor ezberdinak gaitzat hartuta, adituak mahai baten inguruan biltzeko. Oraingoan, Euskal Herriko Renora Jon Sarasua, Joxerra Garzia eta Andoni Egaña joango dira.

BILDUMA ELEBIDUNA

BESTE hainbat hizkuntzekin aurrez egiten zuen bezala, Madrilgo Atenea argitaletxeak bilduma berri bat osatu du euskaraz eta erdaraz argitaratuko dituen liburuekin. Bilduma honen buru izendatu dute Jon Kortazar eta dagoeneko bi liburuk osatzen dute bilduma. Lehena Kortazarrek berak eta Miren M. Billelabeitiak eginiko "Euskal baladak eta kanturik herrikoiak - Baladas y canciones tradicionales vascas"; eta bigarrena Juan Kruz

H I T Z B I T A N

- Tomas Aragües konpositoreak "Gara"-n: "Norberak sentitzen duen musika idatzi behar du".
- Jon Alonsok idatzi zuen "Nabarra" aldizkarian: "Sortzen dituen komentarioen zenbatean eta nolakoan adierazten du literatura batek bere indarra".
- Petti musikariak zera zioen aldizkari berean: "Politika munduan eta ideologiaren munduan sosak mugitzen du dena. Musikaren alorrean gauza bera gertatzen da, molde jakin batzue-

Igerabideren "Hosto gorri, hosto berde - Hoja roja, hoja verde". Etorkizunean Ramon Saizarbitorien "Kandinskyren tradizioa - La tradición de Kandinsky" argitaratzeko asmoa du. Liburuak Espainian zehar banatuko dira lehenengo, baina Frantzia, Argentinan, Txilen edo Brasilen ere banatzeko asmoa du argitaletxeak.

LEHENDAKARI BERRIA EI-N

PASA den abenduaren 28an Javier Reteგი izendatu zuten Eusko Ikaskuntzako lehendakari. Mondragon Unibertsitateko errektore eta Eusko Jaurlaritzako Industria, Nekazaritza eta Arrantza sailburu izandakoak azken sei urtetan Eusko Ikaskuntzako buru izandako Juan José Goienari hartuko dio lekukoa. Lehendakariorde berriak ere badira: Aingeru Zabala Uriarte (Bizkaia), José Luis de la Cuesta (Gipuzkoa), Jean Claude Larrode (Iparralde), Xisto Jiménez (Nafarroa) eta azken sei urtetan karguan jardun duen Manuel María Uriarte (Araba).

tan sartu behar duzu. Hortik ateratzea ez da erraza".

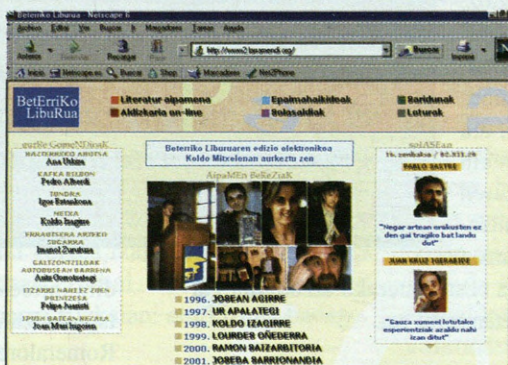
- Nestor Basterretxearen hitzak dira hauek "Euskaldunon Egunkaria"n jasoak: "Arrisku-tsua da artistak mitifikatzea. Atzetik datozen gazteei bidea ixten die horrek".
- Marivi Bilbaok honakoa adierazi zuen "Andra"n: "Artearen munduan, agian gehienok ez dugulako batez ere diruagatik lan egiten, (...) jende gaizto gutxiago dago".
- Joan Mari Irigoienek "Euskaldunon Egunkaria"n: "Idazle batek duen altxorrik handiena askatasuna da".

UHINGEN ISILTASUNA

Jakina da euskal musikariek bozgorailu gutxi dutela, eta horietatik Euskadi Gaztea dela nagusiena. Ez dira samurrak izan irriti formula honek jasan izan dituen kritikak, euskararen inguruan batzuk, musika estiloei buruzkoak besteak. Azkenak Xabier Montoiak eginikoak. Irrati honek, beste hainbaten moduan, multinazionalerikiko duen menpekotasuna salatu du. Euskadi Gazteak "Ni ez naiz Xabier Montoia" bere azken diskoa irriti uhinetatik at uztea erabaki du. Eta atzetik etorri da polemika. Galdera mahai gainean geratu da: Montoiak esan edo pentsatutako zerbaitek zergatik utz dezakeen bere musika irriti formula publikotik kanpo.

BETERRIKO LIBURUA SAREAN

PAUSO bat haratago eman du Beterriko Liburua ekimenak. Lehendik zeuden literatur aldizkari eta literatur sariari web gunea gehitu zaie (www.larramendi.org). Ekimen horiekin eta antolatzen dituzten solasaldiekin, literatura zabaltzeko eta irakurzaletasuna eta parte-hartzea bultzatzeko lanak egin dituzte. Interneteko txokoan, irakurleen parte-hartzea handitzea dute asmo.

■ Aitor Arana.

IZENAK

Aitor Arana gailendu da Euskaltzaindia-BBK literatura sarien eleberri eta antzerki sailetan. Saiakera saileko saria berri, Xipri Arbelbidek irabazi du.

Sigfrido Koch argazkilariren heriotzaren 10. urteurrena dela-eta, Koldo Mitxelena Kulturunean berari buruzko modulu interaktiboa ipini dute.

Antzerkiola Imaginarioak martxoan estreinatuko du Durangon "Yori Sam" ikuskizuna. Ander Lipus izango da honen zuzendaria.

Juanito Eraso musikari eta irakaslea zendu berri da. Besteak beste, Maite Arruabarrena mezzosopranoaren irakaslea izan zen.

Eneko Olasagastik "Agur Euzkadi" liburuaren zinamarako egokitzapena egingo du. Jokin Oregik eta Joseba Apaolazak hartuko dute parte.

Esteban Elizondok eta Tomas Aragüesek jaso dituzte EHUK eta Donostiako Orfeoia musikako ikerkuntza eta sorkuntza bultzatzeko ematen dituzten sariak.

■ E. Elizondo.

Haur poesia zertan den

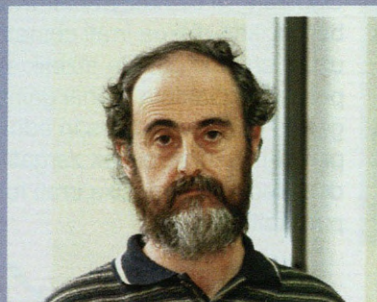
ARGIAk eskatu dit gai horri buruz zerbait idazteko, lehengo urteko azaroaren 14tik 16ra Donostiako Miramar jauregian egin zen Haur Poesiaren Biltzarra aitzakiatzat hartuta. Biltzar hori Galtzagorri haur literatura elkarteak antolatu zuen eta hirurogeita hamar bat lagun bildu ginen, haur poesiaz mintzatzeko eta eztabaidatzeko. Biltzarra, oro har, maila handikoa gertatu zen, eta jendeak benetan gozatu eta ikasi zuen. Izan ziren hitzaldiak, izan ziren tailerrak (Víctor Moreno, Igor Estankona, Itziar Zubizarreta eta Ana Ballester) eta haur poemen errezitaldi bat (Joxan Ormazabal, Jon Suarez, Antton Kazabon, Miquel Desclot, Antonio García Teijeiro eta neu aritu ginen). Hitzaldiak dagokienez, Anjel Lertxundirena, Ana Pelegrinena, Miquel Desclotena eta Antonio García Teijeirorena aipatu nahi nituzke.

Anjel Lertxundik haur poesia tradizionalaren zenbait alde jorratu zituen, eta horretarako berak haurtzaroan jasotako tradizio biziaren zertzeladak eskaini eta aztertu zituen, eta tradizio horren zenbait ezaugarri nabarmendu, horien artean: memoria, transmisioa, imitazioa eta egokitzea, literatura ororen sustraian dauden mekanismoak. Haurrak, tradizioetik, lilura eragiten dioten zatiak gordetzen ditu memorian, haiekin jolasten du, imitazioz, eta bere behar eta ikuspegiak egoitzen ditu. Gaur egun transmisioaren katea apurturik badago ere, libruetan jasorik dago tradizioa, eta berriro berpiztu dezakegu, harekin jolastu. Hori eginez, hizkuntzaren sena transmititzen dugu. Hizkuntzaren sena euskaraz ondo mintzatzea baino zerbait gehiago da, baina beste baterako utziko dut gai hori, Anjel bera ere ez zen horretan sartu-eta.

GURE artean egiten dira tradizioari hautsak kendu eta berriro erabiltzen hasteko ekintzak, baina oso noizbehinkakoak dira; gure eskoletan, irakasle batzuk salbu, ez dago inolako sentiberatasunik gai horri buruz; euskara gora eta euskara behera, hori bai, baina oso ikuspegi mekanikotik ez ote gabiltzan nago.

Miquel Descloten hitzaldia ere oso mamitsua izan zen. Estetikaz aritu zen; haur poema batik bat objektu estetiko bat da, beste edozein pieza literario bezalakoxea. Eta Miquelek eman-

dako definizio baten haritik jarraitu nahi nuke orain: esan zuen haur poesia haurrek ere irakur dezaketen poesia dela. Esaldi horretatik inplikazio pare bat aterako ditut: batetik, haur poesia poesia da, eta helduen poesiari eskatzen zaion maila berbera eskatu behar zaio haur poesiari ere; haurrak txikiagoak direla eta ez da maila estetikoak jaitsi behar. Bestetik, definizio horrek dakarren bigarren inplikazioa da aukeraketarena edo selekzioarena. Poesia osotik haurren adimen mailari egokitzen zaizkion poemak aukeratu behar dira, edo haurren sentsibilitatearekin konexio bat lortzen dutenak; izan ere, gerta liteke, askotan gertatu izan da, haurrek poema bat ez ulertzea, baina harekin bete-betean konektatzea (herri tradizioa horrelako adibidez jositako dago). Poesian, eta literaturan oro har, adimenak eta "ikasketa esanguratsuak" bezainbat balio du sentikortasunak; alegia, pedagogiaz bezainbat jokatu behar dela sentsibilitate literarioaz.

DANI BLANCO

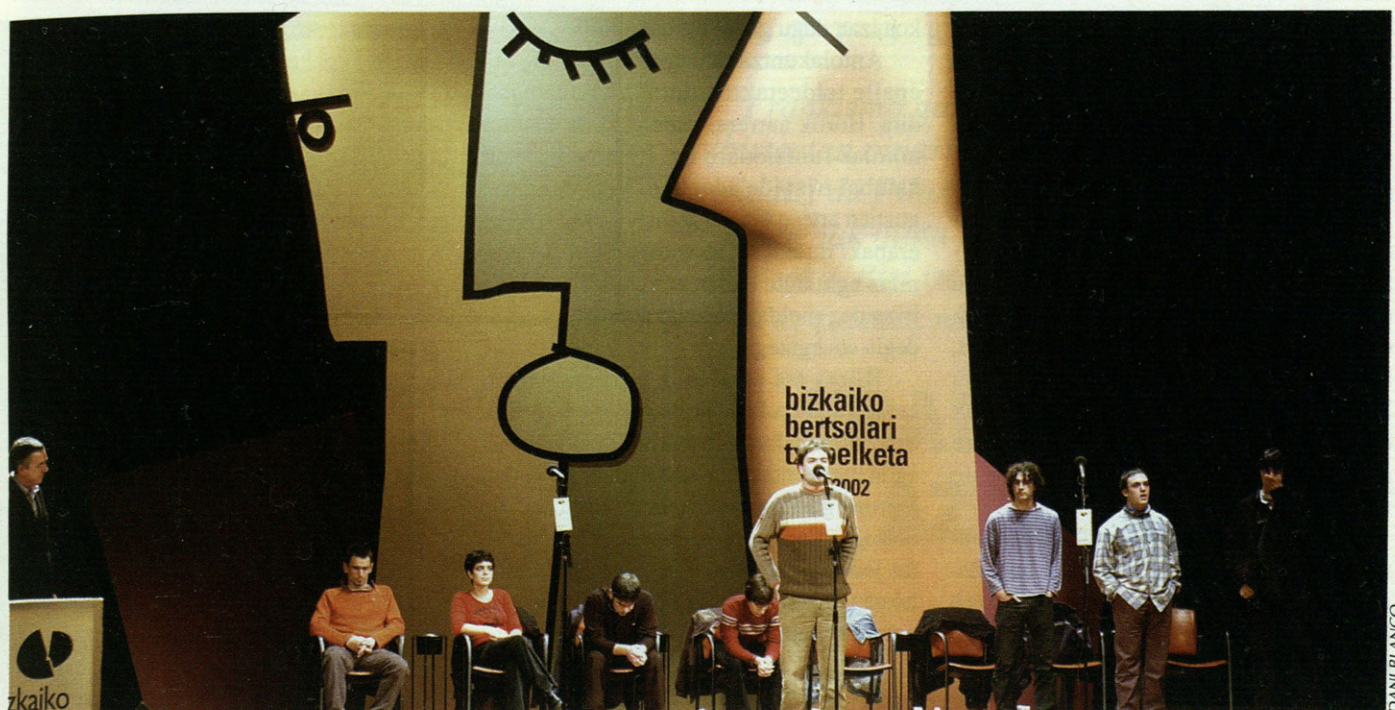
Juan Kruz Igerabide
Idazlea

“Haur poesiak zerbait egin behar baldin badu, haurrengan lilura bat piztea da; sentipenen lilura, (...) hitzaren lilura, txiki-txikitandik gizaki izatearen misterioa, munduaren misterioa gogoeta-gai gerta dakizkion”

ANTONIO García Teijeirok esan zuena oso interesgarria izanik ere, transmititu zuena nabarmendu nahi nuke. Denok ikusi genuen argi asko haur poesia barru-barrutik bizi zuela, hala egile gisa, nola irakasle gisa. Denok sentitu genuen galiziar tradizioaren musika haren ahoan, eta denok hunkitu gintuzten haren hitzek. Haur poesiak zerbait egin behar baldin badu, haurrengan lilura bat piztea da; sentipenen lilura, jolasaren lilura, umorearen lilura, hitzaren lilura, txiki-txikitandik gizaki izatearen misterioa, munduaren misterioa, gogoeta-gai gerta dakizkion.

Ana Pelegrinen mintzaldiak beti dira interesgarriak. Espainian dagoen ikertzaile garrantzitsuenaz izango da, ziurrenik. Menéndez Pidalen eta Sánchez Romeraloren dizipulua, zehaztasunaren eta diziplinartekotasunaren eskolatik dator. Euskal tradizioan egiteke daukagun lan bat nola egin ikusteko adibide ederra da. Alabaina, ikertzaile izateaz gain, ikusi egin behar da zein barrutik bizi duen haur poesia, hala tradizionala, nola berria.

Merezi izan zuen biltzarra, eta antolatzaileei hamar puxta- rri. Horretaz gain, haur poesia zertan den gure artean? Oraindik txiro samar dago, baina ari da pixkanaka interesa pizten; gero eta irakasle eta haur gehiago interesatzen dira horretaz. Ernamuinetan gaude; etorriko dira loreak ●

DANI BLANCO

BIZKAIKO BERTSOLARI TXAPELKETA

Igor Elortzak hirugarrenez irabazi du Bizkaiko Bertsolari Txapelketa 27 urterekin. Ez da aparteko kasua izan, finalistarik helduenak 28 urte ditu, eta txapelketako bertsolaririk zaharrena ez da 40ra heltzen. Belaunaldi gazteak nabarmendu dira Txapelketa osoan.

GAZTETASUNA TXAPELDUN

Apirilaren 28an hasi ziren Bizkaiko eskualdeetako Bertsolari Txapelketak. Alfontso Irigoienek antzina ezarritako bideari jarraiki, eskualdeko txapelketetan puntuaziorik onena lortu zutenak sailkatu ziren Bizkaiko Txapelketara. Busturialdea izan zen lehena, eta Bilbo, Lea Artibai, Arratia, Durangaldea eta Ipar Uriberri pasatu zien lekukoa. Txapelketa abian zegoen.

Ekainerako, jakina zen zein bertsolari izango zen lurralde mailako txapelketan, eta irailaren 28a bertan zegoelakoan, motorrak berotzeari ekin genion bertsolari, gai jartzaile, epaile eta antolatzaile guztiok. Txapelketa hain gaztea izanda, euren gaitasunean bertsotan urte asko daramatzaten bertsolari askok finalera heltzeko aukera inoiz baino hurbilago zeukaten. Batzuek lortu ere egin zuten sarrera preziatua.

Finaleko bertsolaririk zaharrenak 28

urte ditu, eta Txapelketan parte hartu duen zaharrena ez da 40ra heldu oraindik. Horri entzulearen erantzuna ere gehitu behar zaio. Gazte asko mugitu dituzte finalaurreak, eskualdeko txapelketek zein finalak berak. Aurkezleen artean ere, ia instituzio bihurtuta daukagun Bernar Mandalunizi gazte kuadrila ederra gehitu zaio. Epaileak eurak ere koadrila gaztea izan dira. Antolakuntza taldekoak ere bai. Bertsolaritza gazte dago beraz Bizkaian; etorkizuna badago.

□ Aurtengo Bizkaiko Txapelketak oihartzun gutxi izan du komunikabideetan. Zaletu askok informazio falta sumatu du eta galdetzen ibili da

Lehendik bertsolaritzaren inguruan lanean dihardutenek ez dute euren lekua utzi, eta orain gazteen laguntza osoa daukate. Aurrera goaz.

Bertsolariek egin dute daukatena emateko ahalegina, eta memento gozo asko eskaini dizkiote entzuleari. Edoze-lan ere, bertso hunkigarriak kantatzeko, gaiak ere hala behar dira etorri. Gai jartzaile taldea eskualdekako txapelketatik ibili da gaiak egin eta egin. Izan ere, eskualdeetako txapelketak lekuan lekuko zaletasuna indartzeko antolatu ziren. Horrela, eskualde bakoitzak izan zuen bere gai jartzaile eta antolatzaile taldea. Gai jartzaileek baina, eskualdeko txapelketako gaiak prestatzearekin batera, gai poltsa osatu zuten Bizkaiko Txapelketarako.

Igorreko finalerdian puntuarekin gaizki ulertuak sortu baziren ere, orokorrean lan fina egin dute gai jartzaileek. Euren ardura izan da gai poltsa horretatik gaiak atera, eta gaurkotasuna gehitzea.

Herri honetan beti gertatzen baita zer edo zer gaia sortzeko modukoa: Prestige, Espainiako bandera erraldoia, lan istri-puak, Nafarroa Oinez... Behar fina egin du gai jartzaile taldeak, eta publikoak gozatu izanaren errua haiena ere bada.

Epaileak izaten dira txapelketetan krikatuenak. Oraingoan baina, saio bakoitzeko lehenengoa eta bigarrena aukeratu dituztenean, ez da desadostasun handirik egon entzuleekin. Normala den moduan, saio batetik bestera puntuek gorabehera handiak izan dituzte, baina horretan giroak ere zerikusia du. Izan ere, orokorrean giro ona egon den arren, saio bat edo beste motelagoa izan da.

Agian, adostasunak koordinazio lanaren ondorio izango dira. Bizkaiko Bertsolari Txapelketako antolakuntza taldearen koordinazioz hiru talde ibili baitira lanean: epaileen taldea, gai jartzaileen taldea eta antolakuntza taldea bera. Bertsolariek nahi-

koa izan dugu geure buruarekin...

Antolakuntza taldean gai jartzaile eta epaile taldeetako arduradun bana egon dira. Hortik aurrera, talde bakoitzak autonomiaz funtzionatu du. Epaileen artean hainbat irizpide adostu dituzte eta gero, guztien artean lanean zeintzuk ibiliko diren erabaki dute. Gai jartzaileek ere autonomiaz egin dute behar, eta hauek ere euren irizpidez moldatu dituzte aurkezleen izendegia eta egutegia.

Bilera eta eztabaida guztien ostean, emaitza entzuleak ikusi du, eta baloratu ere, berak baloratu beharko luke. Barruan egon garenontzat, lan ona egin da. Gainera, barruan gustura gaudenean, kanpokoek ere hori igarri egiten dute. Barre eta negar egin du jendeak bertsoak entzuten, eta hori lekuan, gaitan, giroan sartuta eta kokatuta egon den seinalea da.

ZAMA LANAK. Bertso txapelketa batek lan intelektuala baino zer edo zer gehiago behar du: eszenatokia, kartzela non egin, aulkiak jarri... Finean, bertso saio bakoitza muntatu, eta okerragoa dena, desmuntatu egin behar da. Horretan, 10 bat lagunek taldea ibili da Bizkaian. Antolakuntza talde hori izan da beste taldeen lana koordinatu eta ordua heltzerakoan, dena prest izan duena.

Demagun Igorreko kanporaketan gaudela. Antolakuntza taldekoak eguerdirako bertaratzen dira, eszenatokia muntatu eta atontzen dute. Gero, kartzela non egin daitekeen pentsatu eta presatatu. Sarrerak saltzeko lekua bilatu eta bestelako hainbat lan egiten dituzte bazkaldu orduko. Haien esanetan, gurago dute dena aurretiaz lotu azken orduko sorpresek ezustean ez harrapatzeko.

Aste barruan oster, udalekin harremanak zer moduz dauden, arazo ekonomikoak zertan diren edo txapelketarekin zerikusia izan dezaken edozein gai aztertzeko batzen izan dira. Besteoi disfrutaz disfrutatu dutenen artean ere, orain urte bitik hona, gazte jendea nagusi da. Astero egiteko lan neketsua da egin dutena, baina emaitzarekin pozik daude haiek, eta pozik entzule eta bertsolariok.

Ez dute brometako beharra egin. Izan ere, Amoroton esate baterako, 250 bat lagun egon ziren frontoian ez dago aulkirik. Antolatzaileek jarri eta kendu zituzten aulki guztiak.

Kanporaketetan goraka joan da ikus-

le kopurua. Arrigorriagan egon zen lagun gutxien (120) eta Gernika-Lumon gehien (300). Finalurretan oster, lehenengo saioan batu zen jende gehien. Igorren 700 lagun egon ziren. Getxon eta Bermeon oster, 500 inguru. Getxoko aretoak hartu ere, ezin hartu zituen lagun gehiago. Uda-

□ Eskualdeetako txapelketak lekuan lekuko zaletasuna indartzeko antolatu ziren. Eskualde bakoitzak izan zuen bere gai jartzaile eta antolatzaile taldea

lak pantaila jarri zuen kanpoan, arkupe batean, baina eguraldiak lagundu ez zuten, uste baino ikusle gutxiago izan zen.

Pantailaren kasuak modernitateari jarri zuen askoren ahoan. Jende gehiago batu ahal izateak eraman zuen baita ere Bizkaiko Txapelketa Euskaldunara. Askorentzat hura ere modernoegia omen da. Arriagak omen dauka xarma berezia. Hala izango den edo ez eztabaidatzea ez dagokigu hemen, baina Arriagan bertsolariak animatzeko pankartak jartzea libre zen. Euskaldunak oster, modernitatearen izenean, Beñat Gaztelurrutiarri lagunek egindako pankarta kendu zuten. Lastima.

Azkenik, ahaztu gabe aipatu behar dugu Bizkaiko Bertsozale Elkarteak txapelketarako web gunea prestatzeko egin duen ahalegina. www.bertsozalea.com-en Bizkaiko Txapelketaren historia, aurtengoaren egitura, bertsolarien biografiak, argazkiak, lehenengo eta oraingo dokumentuak, sarreraren salmenta... aurkitu ahal izan ditu entzuleak. Saiorik saiora puntuen berri ere, web gunean jaso du askok.

Entzule askok eskertu egin du web gunea erreferente puntu moduan. Izan ere, aurtengo Bizkaiko Txapelketak oihartzun gutxi izan du komunikabideetan. Zaletu askok informazio falta sumatu du hainbat komunikabideetan, eta galdetzen ibili izan da. Horren aurrean, web gunean jarraitu du Txapelketa. Horixe izan da agian, Txapelketaren hutsunerik handiena. Ia guztia ondo atera da beraz, aurtengo Bizkaiko Txapelketan. Ea urte bi barru, guzti-guztia oso ondo ateratzen den ●

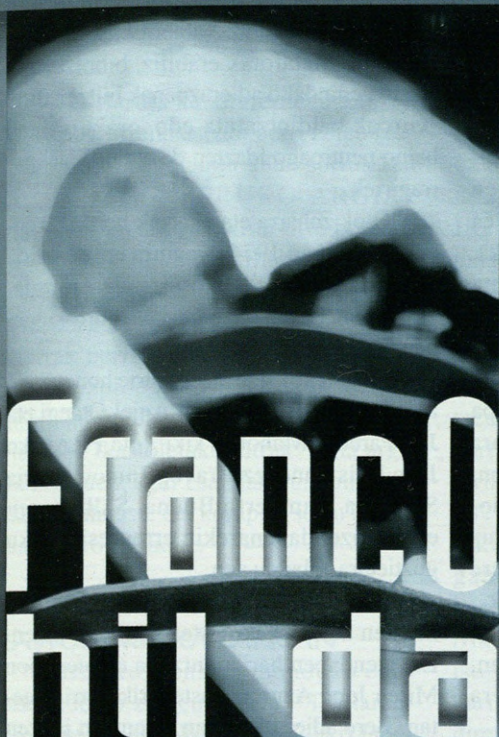
◆ ONINTZA ENBEITA

DANI BLANCO

ARGIA

ZERUKO

FRANCO hil da

Pilar Iparragirre

ARGIA

CAJA LABORAL
EUSKADIKO KUTXA

HISTORIA HURBILA

Frankismo garaiko ZERUKO ARGIAko albisteetan oinarrituz, "Franco hil da" liburua idatzi du Pilar Iparragirrek. Idatzia eta bizipenak bildu ditu garai hartako kronika osatzeko. Bizi izan zutenek gogoratu eta bizi izan ez zutenek memoria historikoa osatzeko.

FRANCOREN AZKENA

Nondik
eta nola
sortu energia
(II)

Zeruko
ARGIA

NON ZER
Dibutatu Auzoa
Hondaketa
Ze da ezkerreko lortuak?
Auzoak
Auzoak
Ze da ezkerreko lortuak?
Auzoak

Nondik
eta nola
sortu energia
(II)

Zeruko
ARGIA

NON ZER
Dibutatu Auzoa
Hondaketa
Ze da ezkerreko lortuak?
Auzoak
Auzoak
Ze da ezkerreko lortuak?
Auzoak

■ Zentral nuklearren inguruko afera eta Francoren heriotza izan ziren urte haietako azaletako gai esanguratsuenetakoak.

Frankismoaren azken urteetako gizartean eta kulturean gertatutakoaren kronika egiteko, 1973tik 1975era ZERUKO ARGIA argitaratutako testu esanguratsuenak bildu ditu Pilar Iparragirrek, "Franco hil da" liburuan.

Liburuak, ARGIAk iaz hasitako ildoari jarraipena ematen dio. "Hitzak" izenburupean argitara eman zen liburuaren segida baita hau. Jarraipena izanik ere, bi liburuon artean bada desberdintasun nabarmen bat. Izan ere "Franco hil da" liburua Frankismo garaiko gertaeren inguruko kronika bat da.

Pilar Iparragirreren esanetan, liburua idaztearen helburu nagusia "garai hartako memoria historikoa egitea" izan da. Liburu honekin, beraz, Frankismo garaiko Euskal Herriko giroa gerturatu eta ZERUKO ARGIAko arduradun nahiz langileek bizitakoa bildu nahi izan da.

Liburu kronika bat da, zentsura zela-

□ **1973-1975 tarteak aukeratu da Frankismoko urte esanguratsuenak direlako. Z. ARGIArentzat ere ez ziren urte onak izan**

eta garai hartako giroa nekez islatu daitekeelako ZERUKO ARGIAko orrialdeetan garai hartan agertzen zenarekin soilik.

Hori dela eta Pilar Iparragirrek Frankismo garaiko giroan kokatze aldera, eta giro horrek euskal kazetagintzan eta bereziki ZERUKO ARGIA izan zuen eragina argitzeko azalpenak ematen ditu aldizkariko artikulua desberdinez lagundurik.

MULTA. Zergatik aukeratu den 1973tik 1975erako tarte hori? Frankismo garaiko urte esanguratsuenak izan zirelako. Gorabeheretz bateriko urteak. Eta ZERUKO

ARGIArentzat ere ez ziren urte onak izan. 1973an bertan, aurreko urtean argitaratu eman zituen bi artikulua zirela medio

1975 EMAKUMEAREN URTEA

Badira oso zaharrak diren arazoak. Erro zaharrak dituzte. Hori-laxe da emakumearen arazoa ere. Gizarteak eta legeak baldintzatzen du. Kultura jakin batean sustraiturik, dagoen arazoa dugu. Gizonezkoak egindako eta zuzendutako knittutan bizi bati gara.

Emakumeak bere burua jaso nahi du. Ez luke etxekoandere, ama eta emazte bakarrik izan nahi. Askatasunaren hegokua nahi ditu.

Ez du luma gabe dagoen txorikumearen antzeria beti habian egon nahi. Luma-urik begau egin nahi luke.

Nahi izatea, ordea, ez da aski. Ez da bultzapen bategen hasien behin ere begun egin ez duen hegasia. Urtelako eta mendetako erdia duka hegetan.

Honelako zerbitu gertatzen zaio bere buruaren jabe izan nahi duen emakumeari ere. Gizonezkoak ezarritako hait dira gizarte-ko malle eta legeak. Baita izakia ematen dio legeak emakumeari.

Kulturak herak aldatu beharko luke, beraz, emakumea giza-aren patetan jarri nahi duzugu. Horretarako etxetik eta haurtzarotik heriera berdina eman beharko genieke seme-alabei. Eskoletan nahasita eta batera ibarduna beharko lukete neskek eta mutiloek. Ogi-lidaren etorkizuna aukera berdinean jarri beharko litizateke.

Lantegian, politikan, gizartean eta legeetan eskua sartu behar du emakumeak. Sali bausek denak bereganaturik ditu gizonezkoak leku askotan. Gizonezkoaren pare izatea eskatzen du emakumeak.

Emakumearen eskubideak, askatasuna eta nori asuna aipatuko diren urtea dugu aurtenkoa. Gizonezkoak ere ez ditu, ordea, lehen aipatu saili eta eskubide horiek leku guztietan bereganatu. Oso mugaturik eta baldintzaturik ditu gizonezkoak ere bere sailak eta askatasuna.

Honelako egoeratan gizonezkoaren pare izan behar dela esatea ezer ez esatea da. Gizonezkoak eta emakumezkoak batera egin beharko dute burruka giza eskubideen alde. Ez dezagun pentsa emakumeak bakarrik dituenik bere eskubideak, askatasuna eta nortasuna tor-keko premia.

Edonork du, gizonezko ala emakumezko izan, bere buruaren ja-beago izateko premia. Gizona bera dago lotua, zapaldua eta eze-zeztua. Gizon osoa eta heldua izatera iritzi ez den gizonezkoak sus-mo txarrez hartuko du emakumearen aldeko burruka. Gizonezkoak zapaltzeko baliatzen bezala.

Bestealde, gizonezkoaren habes goxori uko egiteko prest egon behar du emakumeak. Emakume askok ez du burruka lehor eta gogor horretan sartu nahi. Goxe bait zaio gizonezkoaren jostalari izatea.

Emakumezkoak izan du Euskal Herrian bere nortasuna eta hel-dutasuna. Ez da gizonezkoaren jostalari bakarrik izan.

25.000 pezetako isuna jarri zion Espai-niako Ministerio de Información y Turismo delakoak.

Zigor handia zen hura aldizkari xume batentzat -garaiko gutxieneko sol-data hilean lau mila pezeta inguruan zegoen-. Berri tamalgarri hark, aldizka-riak bere jardun osoan ia inoiz egin ez zuena egitera eraman zuen: "El director general de prensa" delakoak izenpetzen zuen ZERUKO ARGIAkoen bekatu zerrenda, zegoen bezala, hau da gazte-le-raz, argitara eman zuten.

Zentsuraren gorabeheraz gain, bazi-tuen aldizkariak bestelako arazoak tar-tean. Euskara batuarena zen horietako bat. Iritzi kontrajarriak ziren orduan euskara batua zela eta ez zela, eta batua izatekotan nolako batasuna behar zuen... 1973an aipatzekoak dira gai horren inguruan Luis Villasante eta Gaztañaga erretoreak idatzitako artikulua. Izan ere euskara, politika... gisako polemikak oso gogor bizi ziren garai hartan.

Aipatu gai polemikoei lotuta, Joxe Azurmendik lan esanguratsu ugari kaleratu zituen ZERUKO ARGIAN. Izan zuen

oihartzunen artean aipagarriena, "Politi-ka eta Amorraxioa" izenburupean idatzi zuena da. Oihartzuna izan zuela diogu, erantzunak ere izan zituelako. Gurutz Ansola, Gorka Trintxerpe (Patxi Zabale-ta) nahiz "Larresoro"renak ("Txillarde-gi").

URTE BELTZA. 1973a atzean utzi eta 1974a "Urte beltza" bezala iragar-tzen zuen ZERUKO ARGIAk bere edi-torial batean. Giro hartan izan ziren Sal-vador Puig Antich eta Hinz Chez-en hilketak, zentral nuklearren zabaltzea zetorrela eta horren inguruko polemika, ekonomi egoera txarra eta langile eta enpresarien arteko liskarrak.

Kalean eta egunerokotasunean ger-tatzen zena bazen ere, komunikabidee-tan ezer gutxi aipatzen zen, edota aipa zitekeen gai hauen inguruan. Argitara ematen zena lerro artean ematen zen, adibide gisa, sarri erabiltzen ziren nazio-arteko gaiak Euskal Herriko gaiei buruz azalpenak emateko. Hori bai, beti ere lerro artean interpretatu behar zirelarik.

Iberduerok zentral nuklearrak mar-txan jarri nahi zituela zabaldu zenean, egundoko iskanbila sortu zen. Egoera

Politika kontuak ere ez ziren aparte geratzen eta Xabier Arzallusi urte hartan egin zion ZERUKO ARGIAk lehenengo elkarriketa.

Euskal kultura eta musikagintza zela eta ez zela, orduan ere izaten zen zeresana. Aipagarriak dira kontu horien inguruan Edorta Kortadi nahiz Xabier Letek idatzita-ko lanak. Metaforak erabiliz, bihotzez eta sutuki egindako adierazpenak biltzen dira. "Giroak baldintzatuta-edo, orain orduan baino neutroago idazten da", dio Pilar Ipa-ragirrek.

"Otok zaharra eta ekatzak berria" izen-burua zeraman 1974ari agurra ematen zion editorialak. Francoren osasun egoera zela-eta, isilean bazen ere bere etsai porrokatue-nen begirada alaitzen hasia zen.

Garaian kokatze aldera, urte honetantxe afusilatu zituzten ETako Anjel Otaegi eta Jon Paredes Manot "Txiki", eta FRAPEko Jose Luis Sanchez Bravo, Ramon Garcia Sanz eta Humberto Buena. Salbuespen egoera izendapenarekin errepresioa leku guztietara zabaldu zen.

Giro politiko hartan, 1975a Emaku-mearen nazioarteko urtea izendatu zuten. Eta izendapen hari erantzuna ematen zion Miren Jone Azurtzak astekariko orrialdee-tan. Bere adierazpenetan zalantzan jartzen zuen emakumearen nazioarteko urte hura, baina era berean berdintasunaren izenean egoera horretaz baliatu behar zela gainera-tzen zuten.

1975eko azaroaren 20an hil zen Fran-co. ZERUKO ARGIAk ere nolabait ospa-tu behar zuen gertaera hura baina kontu handiz egin zuen. Franco hil zela adierazi gabe, "Juan Carlos Errege" izenburua eman zitzaion editorialari. Baina ZERU-KO ARGIAko ale hark, bazuen beste berezitasun bat: bi editorial zeramatzan. Bigarrenak "Biziberritu" izenburua zeraman. Aldizkariaren etorkizunaz mintzo zen. Erronka berri bati ekin behar ziotela zioen. Aldizkariak molda-keta beharra zuela, alde batetik aurrera begira irekiko zen mundu berriari begira eta bestetik kazetagitza berriaren aurrean ere. Honela eman zitzaion, 1975era bitarteko ZERUKO ARGIAren ibilbideari amaiera.

Aukera aparta, beraz, memoria histo-rikoa berreskuratzeko. Bizi izan zutenek gogoratzeko, eta bizi izan ez zutenek berriz, euskal kazetagitza buruz gehia-go ikasteko.

◆ AITZIBER SALABERRIA

XABIER ARZALLUS LELEGIZONA

Biziaren ezaugarri da sagardoaren aparra
Tirabirak bakarrik kaleratzen dira

horren aurrean zuhur jokatu nahi izan zuen ZERUKO ARGIAk eta Aranzadi Zientzia Elkartearen eskuetan utzi zuen gaiari buruzko azalpenak emateko zeregina. Gaiaren garrantzia zela-eta lehenengo orrialde batzuk eskaini zitzaizkion.

Ale hartan, "Larresoro" k ikastoletan sortutako iskanbilen inguruan jardun zuen, "Ikastoletako ultrak" izeneko lanean.

Ikastoletako ultrak

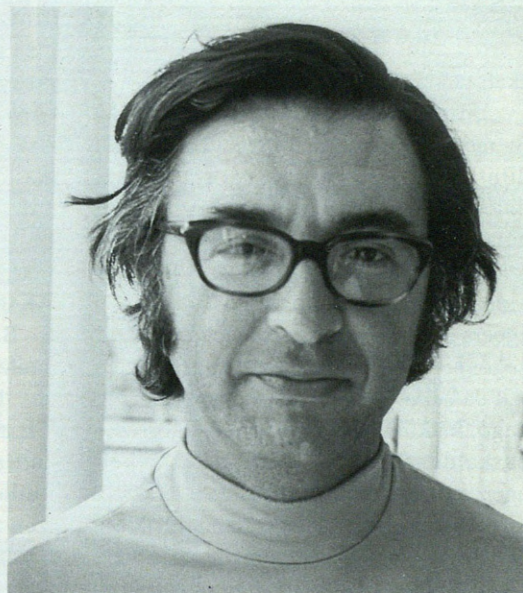
Pio Baroja handiaren ehungarren urteurrena ospatu berri zuten hartan -abenduaren 28an sortua zen gizona-, ZERUKO ARGIAK egun onak ematen zizkion urte berriari Xabier Letek Julio Caro Barojari egindako elkarrizketa mamitsu bat bere lehen orrialdera ekarri. Baina 1973an ere zaharrak berri, antza denez, eta irakas-kuntza hizpide zuen "Or zegok koska" editorialaren alboan, "Larresoro" k izenpetutako "Ikastoletako ultrak" lana argitaratzen zuen, agur esandako urtean hainbeste buruhauste eta korapilo sortu zituen gaia berriro astinduz.

IKASTOLA KINKA LARRIAN

"Larresoro", euskal munduko edo nork ondotox zekien bezala, "Txillardegi" k bere ezkutalekutik bidalitako lanean erabiltzen zuen ezizena zen. Eta haraino iritsiak ziren hainbat ikastoletan sortutako iskanbilak, dirudienek, zeren honela zioen bere hartan: "Ikastola-

giroa lardaskatzen ari da'... 'Horrela segitzekotan bi urte barru ez da ikastola arrastorik geldituko'... 'Ikastolarenak egin dik' (...) Horra hor gero eta maizago entzuten ditugunak".

Eta horrek guztiak, nonbait, ondorio ilun samar bat ateratzera eramane zuen gizona, "Ikastola kinka gaiztoan sartu da" aldarrikatzen baitzuen jarraian. Baina behin hartan jarrita, bazeukan zer galde-turik: "Saltsa honetan zer kaltetzen da? Zeri laguntzen? Nor ari da izkutuan farrez? Nor malkorik gabeko negarretan? Zozoak ez bagina, galdera hauexen bidez igarriko genuke berehala nor zer den, istiluaren kakra zertan datzan, eta hari gordeen mugitzaileak nortzuk diren. Ez bide dugu egingo, ordea, zozoak garela behin eta berriz eta mila bider frogatua baitugu; eta ikastolaren arazo argitsu honetan, berriz ere, gure arteko kirtenek eta haien arteko azariek,

■ "Txillardegi".

eskuaz esku, ikastolaren aurka hartuko dute".

ERRUDUNAK SEINALATUZ

Badaezpada, zozokeriaren aurkako sendabidea ematen saiatzen zen "Larresoro" segidan, hau da, ikastolaren auzian bere ustez errudun zirenak eta zituzten

■ Oteiza eta Mitxelena

Basarte, 1973-I-07

Requiem gizarteari. Baina gure gizarteari: Ez du edonork "Bienal de Sao Paulo" ko lehen-saria irabazten. Poztu egin behar luke bizi den herriak bere-altzotik "Bienal" bateko irabazlea sortu delako. Gureak ez du pozik. Horregatik pentsatzen dut hila ez badago ere, asko direla hil nahi dutenak. Bere arrazoiak izango ditu, noski, Jorge Oteizak zoratzerraino maite duen Euskal Herritik kanpora abiatzeko. Ez diot ezer esaten. Erbes-teratu beharraren mina jasaten dut berarekin batera. Zerbait berria sortzeko gauza den gizonari hortarako behar duen giroa gertutzeko gai ez den herrikoa izateak mintzen nau. (...) Ihes egin

behar izan dute gure arteko onenek ere. Bakoitzak bere barruko arrazoiz joan beharra izan duela uste lezake norbaitek. Oker dago, Mitxelenak "Triunfo" aldizkariaren ale berezian diona irakurtzen badu: "Euskal Herriko kaiolatxoan ez dagoela lekuri, zenbait gizon oso azkarrentzat, esan ohi da behin baino gehiagotan: horregatik ihes egin zuen, esate baterako, Unamunok. Baina bai Unamunok eta bai gizarajo honek lehenik eta batez ere bizibeharraren eraginez joan behar izan zuten: Nork bere burua eta etxe-koak mantentzeko eta gogozko eta gertututako lanean jarduteko, ez nork bere herrian aurki zezakenean" (...) ●

■ Zurrumurruak Lezon

Sistiagaeneko Pello, 1973-I-07

Aurten bi telefono-kabina ipi-
niko dituztela entzun dut
gure herri inkomunikatu
hontan ●

akatsak seinalatzen.

“Mutur bateko eta besteko ‘ultrek’
(hemen, ezinbestean, horrela bataiatuko
ditut beste izen aproposagorik merezi
dutenak) ikastolak nola sortu ziren eta
nola eusten diren ahaztu bide dute”.

Oroimen galdu hori berpizteko, Hego-
aldean zein Iparraldean ikastolak zuen
egoera azaltzea baino gauza hobeagorik ez
zegoen: “Andereñoak lortzea eta hezte-
a txit da zaila: gero eta euskaldun gutxiago
dago, hizkuntzari dagokionez, jatorrizko
euskaldunen artean; geroke kezka beti
ageri zaie andereñoek zama gisa, edozein
larriunetan gerta baititezke ebakirik eta
debekaturik hemengo eta hango ikastolak.
Goitikako laguntzarik ezaz, liburu eta tres-
neria egokirik gabe eraman behar dira
askotan, eta lekua bera aurkitzeko lanak
izaten dira maiz. Hizkuntza baturik ez
dago oraindik, zeharo osaturik eta euskal-
dunek ezaguturik batez ere, nahiz batasuna
ederki abiatua izan: eta andereñoek (eta
idazleok) makina bat oztopo topatzen dute
euskaraz nola hitzegin zehatz ezin jakinik.
Haurrak, bestalde, erdaraz ari dira etxerik
gehienetan, eta erdal giroa etengabe edaten
dute, andereñoen zuzendu-beharra nekaga-
rriago eginez”.

Ez zen hartan
amaitzen ikastolen
sufrikarioa, ordea.
“Beti ere laguntza
ofizialaren faltaz,
ikastolak behar duen
dirua ahal bezala eta
arunt nekez bilatu
behar da, euskal pro-
bintzietatik zerga
gisa aski sosik irten-
go ez balitz bezala.
Giro horretan, eta ez
Arkadian, oratu da
ikastola”.

“ULTREN” AMNESIA

Baina ikastolaren
ahulezia guztia ahaz-
tu bide zitzaizen
“Larresorok”

“ultrak” deitzen zituen haiei, eta 1973an
inolaz ere eman ez zitzakeenak eska-
tzen zizkieten.

“Batziek Pekin-goak baino marxis-
ta-leninistago nahi lituzkete; besteek
Vatikano-koak baino aisa elizkoiago;
Urliak naturismo hutsetik abiatu-
ri; Berendiak klarisak baino hertsia-
go eta lotsorrago; hauek Althusser, Mao, Freire
eta Bernardette Devlin-en arabera-
koak, haiek Ottaviani, Strossner eta Maka-
rezos-en plegukoak”.

“Larresoro”ren uste osoan, ordea,
“gaur batez ere, ideologi-arazo horiek pra-
tikan eta burrukan jartzeko lekua ez da
euskal ikastola, erdal eskola baino; ez da
gurasoen biltzarra, Madrilleko ministroena

ALBERTO ELISEGI

baizik. Pedagogia eta iraultza lotuta dato-
zela errepikatu ohi zaigu, eta egia da; baina
iraultza ez da Budapest eta Praga-tik pasa-
tzen, eta iraultza eta probokazioa lotuta
egon daitezke (eta egonak dira!)”.

Baina ikastola zer den eta zertan dago-
en ahaztutzea “txotxolokeria galantza
litzateke, eta askoz larriago den zerbait”,
zioen “Larresoro”k. “Ikastoletan mende-
tan barrena lehen aldiz eskolatzen dira
haurrak gure hizkuntzaz. Hau xehetasun
ttipizat daukanak, xehetasun ttipizat
dauka inperialismoa; eta ‘USA go home’
oihu egiten duenean ere, inperialista gogo-
rra dela badakigu” ●

◆ PILAR IPARRAGIRRE

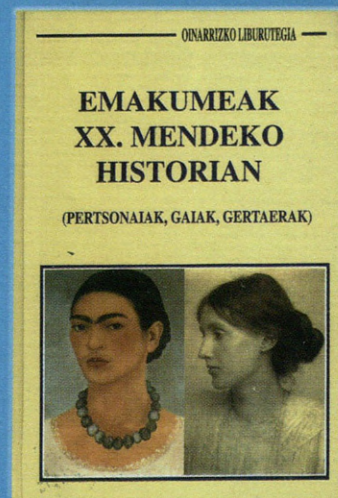
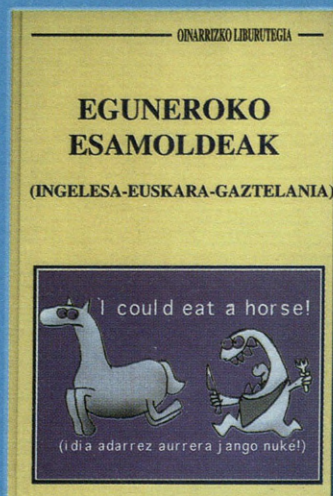
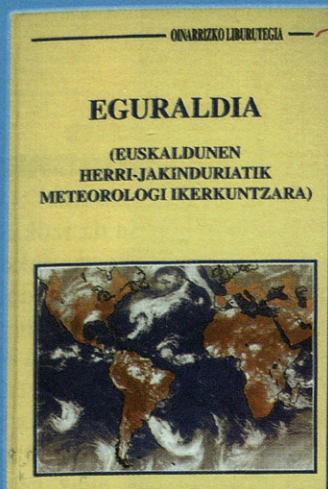
■ Galdera batzuk G.K.ri

Jenaro Garate, 1973-I-07

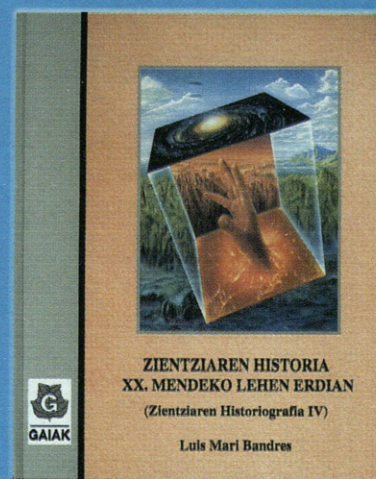
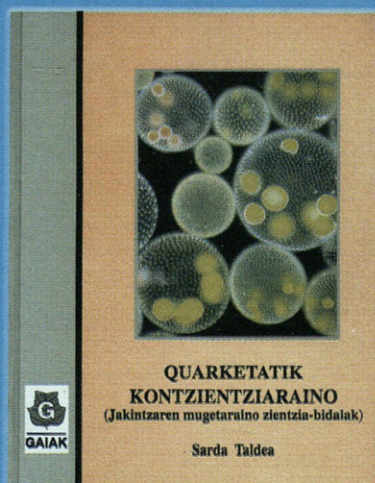
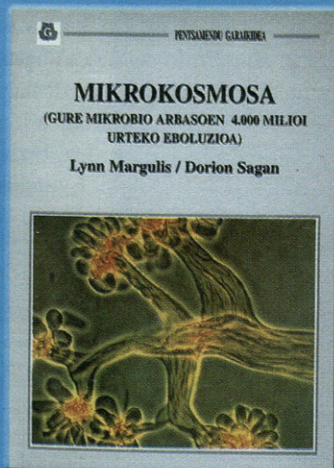
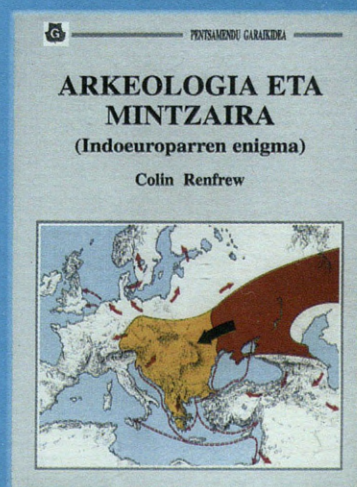
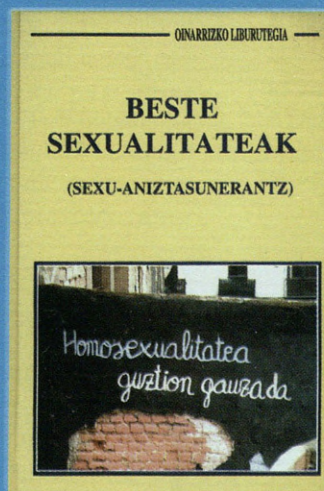
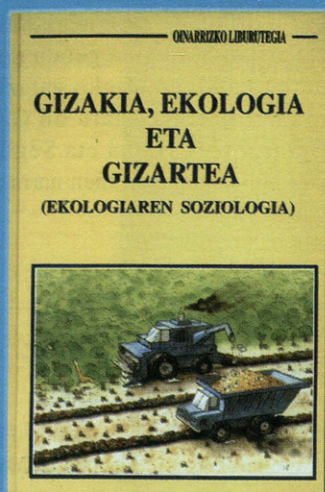
Euskal gaietan barna” izenburua-
rekin, 512 zenbakian, G.K.-ren
kritika bat agertu zan. Aipatutako
hitzaldien zuzendaria izan nintzan
ezkero, galdera batzuk egin nahi niz-
kioke. A) Hamarren bat egun lehenago
eskatu zidaten zuzendari izateko. SOS
bat zala, uste eze. Ez nituan ezagutzen
-ezagutuko ere ez hitzaldien aurretik-
ez Daniel Busturia eta ez besteak. Zela-
ko erantzuna eman behar niela uste
duzu? B) Bizi ta lan, Daniel Busturiak

Bruselasen egiten du urte askotan.
Zeren berri egin behar zun hitz, ezagu-
tzen zuenarena edota Euskal Herriko
ekonomiarena? C) Arostegui industria-
la -atzenengo orduan aukeratua- ez
ezik, hizlariak eta mahaiko batek orga-
nismo ofizialetako giroan jarduten dute,
besteak lumeroen laboratorio baten.
Egokienak izan ote ziran aukeratuak
zuk eta beste askok nahi zenduten azter-
keta entzuteko? D) Euskal Herriko eko-
nomiaren larritasuna, ez ote da bera ere

topiko bat bihurtu, ondorengo azterketa
batek nolabaiteko itxaropenari aterik
irekitzen ez dion bitartean, gure bizipo-
za ta aurrera nahia itotzen duan topi-
koa? E) Egon al ziñan Bergaran aben-
duaren amabostean? F) Aurrezki
Kutxak zer ote dute obe, amar hitzaldi
eder eman ez, edota kaskartxo bat
eskeini? G) Nere aitxari hamaika bider
entzundako esaera hau etortzen zait
burura: “eiten ez bok, galdua aiz; eiten
bok, jango abe”. Ze irizten diozu? ●

2002.eko Emakunde Saria

Jadanik salgai zure
liburudendan!!!

GAIK

ARGITALDARIA

A S T E K O L I B U R U A

ASKE IZATEAREN EDERRA ETA GOGORRA

**TULIPA
GORRIAK**
Gari Berasaluze
TXALAPARTA
74 orrialde
8 euro

Txalaparta argitaletxeak hamar urtetik aurrerako irakurleentzat daukan Axuri Beltza sailean plazaratu duen “Tulipa gorriak” narrazioaren egilea Gari Berasaluze dugu. Liburuan agertzen diren marrazkien egilea, berriz, Marko Armspach. Arrain haztegi batean gatu bizi den izokin gaztea eta berataz maitemintzen den enara dauzka istorioak protagonista, eta bertan, askatasuna zeinen ederra den, baina hura lortzea zenbateraino izan daitekeen gogorra adierazten du Gari Berasaluzek, hamalau ataletan bananduriko kontakizunean beste bizpahiru ipuin edo alegia tartekatuz.

Arrain harrigarria da izokina, edonor liluratzeko modukoa. Korrontearen aurka egundoko indarra erakusten du, eta izugarria da iritsi nahi duen lekura iristeko egiten duen ahalegina, erreketan eta itsasoan aske, bizkor eta lerden igeri dabilenean. Baina arrain haztegikoak, aldiz, geldoak izan ohi dira, eta egunero ziurtatuta duten dosiagatik arduratzen dira soilik. Eta arrain haztegitik alde egin nahi duten eta arrain haztegian geratu nahi duten izokinen arteko gatazka oinarri hartuta osatu du Gari Berasaluzek Haika eta Segiko izokinei eskaintzen dien narrazio hau.

▼ Egileari Galdezka

“Askatasun eta duintasunaren aldeko testua da”

Gari Berasaluze

■ Zein da zure kontakizun honen ardatza?

Arrain haztegiko hormak gainditu eta aske bizi nahi duen arrainari buruzko ipuina da liburua.

■ Zer dela-eta aukeratu dituzu izokinak?

Artikulu batean, Gaizka Arangurennek metafora polita erabili zuen gure politikagintza islatzeko: batetik, erreka askeetan korrontearen aurka, bizkor eta lerden igeri egiten duten izokinak aipatzen zituen; eta bestetik, arrain haztegiko amurarrainak. Azken hauek, noski, geldoak izan ohi dira, eta egunero ziurtatuta duten dosiagatik soilik arduratzen dira, nahiz dosi hori gero eta txikiagoa izan, jabeak erabakitakoa baita. Erreketan dabiltzanek, ordea, bizirik irauteko jakia bilatu eta harrapatu behar dela badakite. Egundoko aldea dago bi arrain mota hauen artean. Hortik abiatuta osatu dut narrazioa. Askatasunaren eta duintasunaren aldeko testua da.

■ Bigarren irakurketa duen idazlana dela esango zenuke?

Bai, noski. Norbaiti irakurri nion behin haurrentzako literatura ona bigarren irakurketarik gabekoa dela, haurrek irakurtze hutsarekin gozatzen dutena, besterik gabe. Baina ni ez nago erabat ados. Ariel Dorfman idazle txiletarrak, esaterako, haur literatura mundua aldatzeko tresna moduan ulertzen du. Iaz Txalapartak argitaratu zuen idazle horren “Untxi magikoen matxinada” eredu da niretzat haur literaturan. Haurrentzako ipuin ederra da, irakurterraza, baina era berean irakurketa sakona eta zorrotza ere badu. Antzeko zerbait egiten saiatu naiz. Gehiegizko didaktikotasunera jo dudala esan didate kritikaren batean, eta onartu egiten dut kritika, egia delako hein batean. Baina leku eta garai jakinetan erakuste soiletik harantzago jotzea ezinbestekoa dela pentsatzen dut.

L I B U R U A K

**ERRAUTSERA
ARTEKO SUGARRA**

Imanol Zurutuza

ELKAR

207 orrialde

13 euro

IMANOL ZURUTUZAREN LAN ERREPIKAEZINA

Hamaika lan idatz dezake etorkizunean Imanol Zurutuzak, baina ezingo du "Errautsera arteko sugarra" errepikatu, benetan gertatu zen gaixoaaldi eta heriotz batek bultzatu zuelako nobela hau idaztera, eta bertan islaturik ageri diren sentimenduak eta bizipenak harekin loturik daudelako. Emaztea galdu du idazlaneko protagonista den alargunak, eta bakardadeak eta atseka-beak eraginda ekiten dio liburua idazteari. Bere oroitzapenen ziztadak eramango du gizakia idazten hasi zenez geroztik heriotzaren inguruan egin dituen hainbat gogoeta poetiko zein prosazkoekin eta bere emazte zenak jasan zuenarekin lan hau osatzera. Erabaki hori hartzearekin batera, ordea, hegazkin bat ikusten du zeruan barrena, eta han barruan doan emakume baten mina hasten da somatzen.

**XX. MENDEKO
POESIA KAIERAK**

Luigi Anselmi

SUSA

63 orrialde

4,21 euro

LUIGI ANSELMIREN ZOO ILOGIKOA ETA BESTE

Koldo Izagirrek apailatu eta Susa argitaletxeak plazaratu duen XX. Mendeko Poesia Kaierak bildumaren azken hamaika olerkarien artean, Luigi Anselmiren poesia aurkezterakoan, bi ildo nagusi bereizten ditu Koldo Izagirrek haren lanean. Hark dioenez, Luigi Anselmi izan dugu, tabernak eta zurruteko lagunak ukatu gabe, ardoa maila liriko batean kokatu digun poeta, edalontzi hutsaren ondoan amets hautsia irudikatzen duelarik. Bere poesiaren bigarren ildoak, ordea, piztiak markatua da, bere zoo ilogiko eta sinbolikoak. Eta piztiok, dio Koldo Izagirrek, ardoak bezala, errealitatera garamatzate zeharbidez: otsoak egiten dira karrikaren jabe, hegaztiak ihes egiten dute...

**ORIXE.
HAUTATUA**

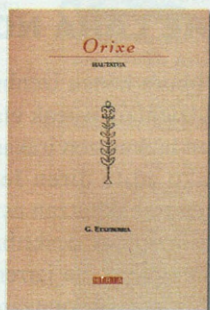
Nicolas Ormaechea

"Orix"

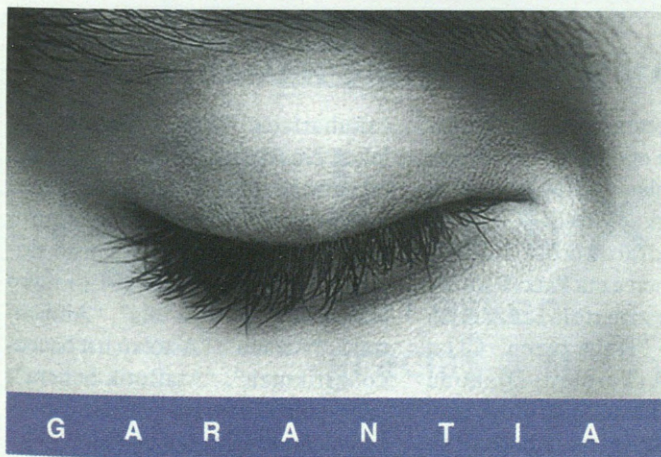
HIRIA

84 orrialde

8,75 euro

GUILLERMO ETXEBERRIAREN HAUTAKETA

Doktoradutza tesia eta beste zenbait lan eginak ditu Guillermo Etxeberriak Nicolas Ormaechea "Orix"ren bizitza eta lanaren inguruan, baina Hiria argitaletxearen eskutik plazaratu duen "Orix. Hautatua" honekin besterik izan da bere helburua: "Orix"ren obra erraldoiaren poesia, bertso eta prosazko zertzelada batzuk eskaintzea, irakurle arruntaren gogoak piztu eta haiek irakurtzeari ekin diezaioten. XX. mendeko euskal idazlerik garrantzitsuenen artean dagoelako "Orix", baina nahiz eta batzuentzat eredu eta guztietan erreferentzia beharrezkoa izan, oso gutxi irakurria da gaur egun. Liburu hone-tan, "Orix"ren gaztaroa, helduaroa eta zahartzaroa bereiztu ditu Guillermo Etxeberriak, haren ezaugarri eta lan nagusiak nabarmentzeko orduan.

**Konfiantza
delako
garrantzitsuena**

Egunez egun
zure konfiantza
geureganatzen dugu,
etengabe produktu
berriak eta
zerbitzu berriak
bilatzearen bidez.

**ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS**
ZERBITZU OPTIKOETAN 1^a
Herami, 4 - DONOSTIA

G A R A N T I A

LIBURUAK

BAKARRIK ETA BUZTANGABE

Patxi Zubizarreta/
Jokin Mitxelena
SM
59 orrialde

ZAZPI URTETIK AURRERAKOENTZAT

Patxi Zubizarretak zazpi urtetik aurrerako irakurleei zuzendutako kontakizuna da “Bakarrik eta Buztangabe”, gasolindegia batean ahazturik utzitako neskato afrikar baten eta bere jabeak abandonaturik uzten duten katuaren arteko adiskidetasuna azaltzen duen istorioa. Jokin Mitxelenaren irudi adierazgarri horniturik dator, eta gasolindegiko gizona du narratzaile. Izan ere, uda aldean daude, eta uda guztietan bezala, furgoneta asko igarotzen ari dira berak lan egiten duen gasolindegitik. Halako batean, hara non ikusten duen Afrikarako bidean doan familia handi bat, bere animaliak eta guzti. Hainbeste direnez, ohartu ere ez dira egiten alaba txiki bat gasolindegian gelditu zaizela. Okerrago da katuarena, ordea, hura apropos utzi baitute gasolindegian.

EUSKAL HERRIKO KOSTALDEA

Joseba I.
Lugaresaresti/
Eva Garces
JEAN FRANÇOIS SAURÉ
48 orrialde
11 euro

GURE ITSASERTZARI BURUZKO KOMIKIA

Joseba I. Lugaresaresti ingurumeneko aholkulariak eginiko gidoian oinarriturik Eva Garces marrazkilaria sortutako irudiekin osatua dago “Euskal Herriko kostaldea” komikia, non Flandriako alaba gazte batek eta Alemaniako beste batek elkar topo egiten duten, Ibaizabaleko itsasadarra ezagutu nahian dabiltzala. Neska biak lagunak egiten direnez eta helburu berdintsuak dituztenez, elkarrekin abiatuko dira Euskal Herriko kostaldeari errepaso egitera. Eta zirrara berezia egingo die hirigintzan izandako berrikuntzak, zenbait ekosistema bere onera etortzeak eta batik bat aurkituko duten jendearen adeitasunak, gizon-emaume horiek ez direlako mugatuko bizi diren tokiko gune interesgarriak neskei erakustera, haien gaineko istorioak kontatuko dizkiete baita ere.

HIZKUNTZ IRAKASKUNTZAREN GAINEKO KONTZIENTZIA USTEAK ETA JARDUNAK

Batzuen artean
HABE
290 orrialde

IRAKASLEAK BERE LANA NOLA AZTERTU

HABEk plazaratu duen liburu honen izenburu zehatza “Hizkuntz irakaskuntzaren gaineko kontzientzia usteak eta jardunak esploratzeko gida” duzue. Bere egileak, bigarren hizkuntzen irakaskuntzaren alorreko irakasleen trebakuntzan punta-puntako aditu diren Jerry G. Gebhard eta Robert Oprandy dira, eta irakasleen trebakuntzan esplorazio planteamendua deitu dutenaren azpian dauden printzipioak deskribatzen dituzte lan honetan, irakasleen usteak, teoriak, printzipioak eta jarrerak hobeto ulertzeko helburua duten jardueri dagokiena, bigarren hizkuntzaren irakaskuntza eta ikaskuntza hobeto ulertzearen. Liburuan, irakasleek beren usteei eta praktikei buruzko kontzientzia areagotzeko beren lana nola azter dezaketen azaltzen da.

DISKOAK

HAIN ZUZEN

Tapia eta Leturia
GAZTELUPEKO
HOTSAK
12 kanta
14,99 euro

ZUZENEAN GRABATUTAKO HAMABI KANTA

Tapia eta Leturiak, Arkaitz Mine-ren biolina eta mandolina, Jexus Aranbururen pianoa, Ruper Ordorikaren ekoizpen artistikoa, Cati Planaren soinu diatonikoa, Eduard Casalsen klarineta eta Patxi Perezen jauziak lagun zituztela, zuzenean grabatu zuten “Hain zuzen” CDa, Nafarroako Azkaraten. Diskoan jasota dauden kantetatik, hiruk izan dute Koldo Izagirre idazlearen

eskuhartzea: “Wafa” (Palestinako lehen emakume-bonbaren gainean), “Aritmetika arazoak” eta Galiziari zuzendutako “Compostelako erro-mesak”. Gainerakoan, “Albiste ziri-nolak”, “Besamotza”, “Loiolako porrusalda”, “Abya iala”, “Ainhora-rak”, “Arraun”, “Astotxo bat baneuko/Artikutza”, “Atallutik behera”, “Zeruko auspoa” eta “Gezur-tientzat” kantak aurki daitezke bertan.

LEIOA, urtarrilaren 10a arte
Erakusketa
Urtero EHUK deialdia egiten du bere arte ondarrako piezak erosteko. Erakusketa honek lehiaketara aurkeztu diren Arte Ederretako ikasleen lanak biltzen ditu.

ONDARROA, urtarrilak 3
Musika
"Lagun artean kantari" saioarekin, berarekin batera kantuan egiteko aukera eskainiko dio Anje Duhaldek bere entzuleriari.
Kafe antzokia
20:00

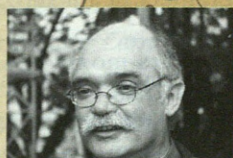
OIARTZUN, urtarrilaren 17a arte
Lehiaketa
Iturriotz dorretxearen historiari buruzko "Manuel Lekuona" ikerkuntzarako beka eskaera Udaleko Kultura sailean egin behar da. Beka 4.500 eurotakoa da.

BAIONA, urtarrilak 7-8
Txotxongiloak
Charles Perraultek bere testua Shakespeare, Voltaire edo Kafka bezalakoek ekarpenekin aberasturik, zahar zein gazte erakartzen ditu bere "Petit Poucet en Arménie" saiora.
20:00 eta 17:00

BILBO, urtarrilaren 26a arte
Erakusketa
Ratxi Cobok eta zorrotzago zaindutako konposizioa duten argazkien bidez Bilboko Arte Eder museoaren zaharberritze prozesua islatu du. "Museoa, eraldaturiko eremua" izeneko erakusketan.
Arte Ederren museoa

GASTEIZ, urtarrilaren 31 arte
Ikastaroa
"Mugarik gabe" erakundeak ikastaro bat antolatu du herri indigenen aldarrikapen eta lorpenak gure gizartearen ezagutarazi asmoz. Ikastaroa Bilbo eta Donostian egiterik ere badago.

BERGARA, urtarrilaren 8a arte
Lehiaketa
Jardun euskara elkarteak amodiozko gutunen lehiaketa antolatu du aurtren ere. Aurtengo edizioak berrikuntza bat dakar: sakeleko telefono bidezko maitasun mezuen lehiaketa.
Jardun elkarte

ZARAUTZ, urtarrilaren 13a arte
Lehiaketa
Xabier Lizardi sarirako lanak Udaleko Euskara Zerbitzura bidali behar dira. "Xabier Lizardi" lehiaketa dela adierazita.
Zarauzko Udala

IRUÑEA, urtarrilaren 13a arte
Erakusketa
Jose Manuel Broto da erakusketa monografiko honen protagonista. Bertan, margolariaren lan berrien hautaketa bat jarriko da ikusgai. García Castañón kultur aretoa
Lan egunetan 19:00-21:00
Jai egunetan 12:00-14:00

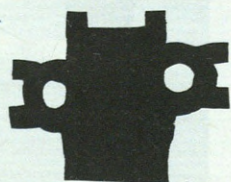

Agendarako deialdiak hogeai egun lehenago bidali 943 37 34 03 faxera

Agenda: KATIXA GARATE

Argitarapen honen edizioko laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora

k u t x a

zuri esker
gracias a ti

gizarte ekintza
obra social

Hasi dute zerrazaleek "mutilazio" operazioa aurten ere, ez dakite ordea, zenbait zuhaitzek (pinuek esaterako) ez dutela urte sasoi honetan euren grinen beharrik.

GURAIZEENA MOZTU

ALBERTO ELOSEGI

Udazken gordina iritsi ahala mundu honetako ikuskizun onenetako bat atontzen du, airea mehetuz eta koloreak zorrotzuz, hego haizeak. Landareek ezkutuko koloreak bistaratzuz lozorroa apaintzen hasi orduko, ordea, kolpe gordinena jasoko dute. Makina bat guraize, zerra eta motozerra zorrotzuta zain izango dira, erasorako prest.

Hostoak erori aurretik ere nonahi ikusi ahal dira hala moduzko lorezainak errespetu zipitzik gabeko bortxaz zuhaitz etxeetan gora. Erasoa gero eta zabalago eta hobeto antolatutako gerra dirudi. Lorategietan gauzatzeko

asmatutako teknika jakin eta bereziak edozein landare "moztera" eraman dira nolanahi: fruta arbolak, eskardurak, zuhaixkak eta abar.

Pinudietara ere iritsi da amorru hau. Materialetarako pinua inausteak honen zurari dakartzkion abantailak ezagunak dira, baina taxuz burututa: garaian eta, batez ere, zuhaitza zauriei eta hostaila galerari erantzuteko gai denean, hau da, negu-neguan beharrean uda amaian edo udaberri hasieran eta behin sei-zazpi urtetik aurrera.

Guraizeen gurtza moztu beharra dago. Urteroko erretolika ●

◆ JAKOBA ERREKONDO
mandio@zerain.com

O S A S U N A

Gero eta jende gehiagok du minbizia. Oraino aurkitu den botikarik onena bizitza ohitura osasungarriak mantentzea da. Hemen doaz prebentziorako 10 manamenduak.

NOLA AURRE EGIN MINBIZIARI

Minbiziaren kontrako Europako Kodean biltzen dira gaitz horri aurrea hartzeko oinarritzko hamar manamenduak. Eta manamendu horiek denok ezagutu behar genituzkeen arren, inkesta batek dienez, hamar biztanletik batek bakarrik ezagutzen ditu Espainian. Kode hori etengabeko trebakuntzara jarria dagoen FECOC Fundazioak landu du, Bristol Myers Squibb laborategi farmazeutikoaren laguntzarekin, gomendio hauek hedatu eta hainbat bizitza salbatzeko asmoz, prebentzioa baita oraindik minbiziaren kontra borrokatzeko armarik eraginkorrena.

✓ Erretzea txarra baino okerragoa da. Erretzailea bazara ahalik eta lasterren utzi erretzeari.

✓ Ez edan alkohol gehiegi eta edaten baduzu, edozer dela ere, neurrian edan.

✓ Gehitu eguneroko fruta eta berdura kontsumoa. Baita zerealena ere.

✓ Zaindu pisua, mugi zaitez eta mugatu gantzetan aberatsak diren janariak.

✓ Babestu eguzki izpietatik, haurtzarotik eta batez ere.

✓ Errespetatu itzazu lanean minbizia eragin dezaketen substantzien inguruan emandako segurtasun arauak.

✓ Zoaz medikuarengana, zure gernuak forma, tamaina edo kolorez aldatzen badira. Baita orbaintzen ez den zauriren bat nabaritzen ere.

✓ Erregimenik gabe pisua galduz gero, zoaz medikuarengana. Gauza bera eztula edo erlastasuna etengabeak direnean.

Eta emakumeentzako:

✓ Zoaz ginekologoarengana, urtean behin. Baginako frodis bat egin, eta ume-toki-lepoko minbiziaren detekzio programetan parte hartzeko.

✓ 50 urtetik gora, egin urtero mamografia eta parte hartu bularreko minbiziaren diagnostiko goiztiarreko programatan ●

◆ JABIER AGIRRE

DANI BLANCO

Belaguako haranetik Maulera espartinak egitera

Nafarroaren ekialdeko muturrean ibiliko gara gaurkoan, Belagua haranean eta Zuberoako mugetan, Camille Euskal Herriko hartz ospetsuenaren ibileren lurrean. Euskal Herriko mendi handien eskualdea da hau, eta edertasun bitxiak eremuak ditu Larrako ingurunean. Askok Belaguan izan dugu hauartzaro edo gartzaroan goi mendiarekin lehenengo kontaktua; eta, bai udan eta bai neguan, jende askoren irteeren helmuga dira inguru honetako mendiak. Juan Pito benta izango dugu abiapuntu, Izabatik San Martin Harriaren leporantz doan errepi-dearen bihurgune batean, aspaldiko espartingileen bidea ezagutzeko. Bailaratik airoso itxuran ikusten den Keleta mendiaren gailurretik pasaz, Arrakoko Amaren baseliza eta izen bereko benta zaharrera gerturatuko gara gero.

■ Belaguako ingurune naturala ikusteko parada izan dugu.

■ Ibilbidean, malda arras gogorrari ekin ostean Lakartxelako (Kartxila edo Kartxela ere deitua) gailurrera iritsi gara.

Juan Pito benta 1820 urtean existitzen zela dokumentatua dago. Ez dakigu noiztik, baina urte horretan hortxe zegoen jada. Denborarekin itxuraldaketa gutxi izan duen benta honek, esaten denez, Juan Pito deitutako gizon batengandik hartu omen zuen izena. Dirudienez, Erronkariko dultzaina jole bat zen, Zuberoarako bidean benta bat zuena. 1962an berritu zuten eta 1964an jatetxea jarri, urte horretan bertan heldu zen errepidea honaino. 1971-72an

harri batean seinalatua dago pinturaz, baina hasieran bakarrik, aurrerago ez. Ezkerrean basoa eta eskuinean belardi bat ditugula, maldarik gabe joan gara minutu gutxiren buruan erreken ondora heldu garen arte. Berau gurutzatu, ur jauzi baten gaineko aldetik (ur jauzi honetatik hasi ohi da arroila honen jaitiera), errekatik aldentu gara, maldan gora, eta pagadian sartu gara. Basoko tarte honetan ez dugu bide garbirik topatu, baina mendi bizkarrean gora igotzen

ditugun mendi hauen beste aldera pasatzeko leporik baxuena; gaur egungo errepideak jarraitzen duen ibilbidea askoz altuera handiagotik doa. Lepo zabal honen beste aldean Zuberoako lurra agertu zaizkigu aurrean, gure oinetara justu, Kakuetak arroila handia dugula. Gure atzera begiratzen badugu, berriz, Belagua gaineko mendiak ikusten dira udazkeneko lehenengo elur geruza fin batez jantzita: Añamendi, Hiru Erreen Mahaia, Petretxema, Txamantxoia eta abar. Gure eskuinean, aldiz, Lakora daukagu, eta ezkerrean Binbaleta. Hona heldu baino lehenago, Maulera espartinak egiten lan egitera lepo honetan barna joaten zirenen oroimenezko monumentu bat dago, soilik "d'un monde a l'autre" esaldia dauka idatzita, mugaren alde batetik besterako bidaia hura gogora ekarriz.

Oroitarria Mauleko elkarte batek jarria da, Zuberoako hiriburura lanera joaten zen jendearen omenez. Jende hura Arrakogoiti lepotik eta Kakueta arroila- ren gainaldetik Santa Grazira jaitsi, eta

■ Juan Pito bentak 1962. urtean eraberritu aurretik zuen itxura.

gaurko errepidea ireki zen Belaguako haranetik Zuberoaraino, Erraizeko lepotik. Honela bi isurialdeak errepidez elkartuta gelditu ziren, gaur ezagutzen dugun bezala. Artzain borda berritu honetako berezitasuna "artzainaren ogi mamiak" dira. Janaria ordubatek bostetara ematen dute, baina ez da erreserbarik egiten.

Juan Pito eta Arrako bentekin batera, ezin aipatu gabe utzi Pedregon borda edo Gorria taberna ia mitikoa. Gorria taberna zaharra bailarako zelaian erdian dagoen artzain borda txiki bat da, errepidearen ertzean. Belaunaldi ezberdinak mendizale ugari pasaren lekuko gisa, taberna autentiko hau, bisitatu duen jende mordoak utzitako pegatinez, txartelez eta argazkiz betea dago barrualdean. Bertan gazta saltzen dute eta edariren bat eman ere bai.

Ibilbidea Juan Pito bentaren aparkalekutik hasi dugu, Jordan errekarantz zuzentzen den bidezidorretik, etxearen atzeko aldetik pasaz (1.150 m). Bidea

segituz, berehala heldu gara gain borobildu baten gaineko soilune batera, leku ederra lehen geldituena egiteko, eta Belaguako mendien ikuspegiaz gozatzen hasteko (1.235 m).

Gain honetatik gora, oroitarri zuri bat ikusten da urrunean. Igo behar dugun maldaren erdian jarria dago, piolet batekin apaindua. Pixka bat gorago, mendi bizkarretik igotzeari utzi diogu ezkerreko malkarretatik zehar joateko, horizontalean doan bidexka estu batetik. Honela goialdeko zelaietara gerturatzen joan gara pixkanaka, lepo nagusi bateraino (1.416 m) iritsi arte: Arrakogoitiko lepoa deitzen zaio Nafarroako aldean, Urdaiteko lepoa Zuberoako aldetik. Bi lurraldeon arteko muga da. Arrakogoitiko lepoa zen Nafarroa eta Zuberoaren arteko oinezko komunikabidea, haxe baita aurrean

■ Benta gaur egun.

handik Maulera autobusez joaten zen. Espartingileak mendearen hasieratik 1940-50 alderaino joan ziren Maulera lanera. Garai haietan, Juan Pito bentan jendeak lo egiteko ganbara bat zeukan, eta hor hartzen zuten ostatu bizimodu bila joandako jende pobre hark. Antzeko oroitarri gehiago dago Fago, Izaba eta Anso herrietan, herri horietatik abiatzen baitzen jendea mugaren beste aldera.

XIX. mendean, Maulek aurrerapen ekonomiko garrantzitsua ezagutu zuen espartinen industriaren garapenarekin.

Izan ere, Zuberoako hiriburua 1.600 espatingile izatera heldu zen, dozena bat lantegitan banatuak. Bezero oso garrantzitsuak ziren meatzariak: astebetean Mauleko bi espartin pare gastatzen baitzituzten. Industria hau, ordea, pixkanaka garrantzia galtzen joan zen, eta gaur egun Mauleko ekonomia Pirinioetako ardi esnea eta gazta ekoiztera dedikatua dago gehiago, espartinak gauza berezi moduan saltzen jarraitzen badira ere.

Arrakogoiti lepotik Binbalarantz igotzen hasi gara pixka bat, eta berehala, bide on eta garbi bat topatu, mendia ezkerreko maldetatik zehar inguratuz doana. Gure parean garbi ikusten den lepora iritsi behar dugu, eta haraxe zuzentzen da bidea, azken zatian malda gogorxeagotik gora. Lepo txiki honetan (1.820 m) Zuberoako mendien ikuspegi berria daukagu zain: Ori, Txardekagaina edo Barazea, Holtzarteko arroilaren goialdea eta Arballak, Behorlegi, Haus-

■ **Pedregon borda edo Gorria taberna, belaunaldi ezberdinetako mendizale ugariaren pasaeraren lekuko.**

koa eta Zaboze.

Gure ezkerrean dugun malda arras gogorrari ekin behar diogu segidan, Lakartxelaren (Kartxela eta Kartxila ere deitua) gailurrera iristeko. Zigi-zaga igotzen den bide garbiari jarraituz, Lakartxela eta Keletaren arteko gailurrerian irekitzen den beste lepo txiki batera heldu eta azken metroak ibili ditugu tontorreraino (1.982 m). Anaitasuna elkartearen postontzia eta haize orratz bat daude bertan.

Zelai ederrak ikusten dira gure azpian justu, beheago, Mintxateko bailara, Otsogorrigaina mendebaldean, eta hegoekialdean segidan igotzera goazen Keleta mendia. Horra iristeko, Lakartxelaren ondoko lepo txikira itzuli eta gailur ertzean gain guztian barna joan gara, tentuz, leku batzuetan eroriko arriskua baitago. Elurra edo izotzarekin izan ezik, ez du batere zailtasunik, arreta pixka bat jartzea besterik ez. Bidexka lauso bat jarrai daiteke zati batzuetan, eta gailurren bat igo gabe pasa behar denean beti eskuineko aldetik inguratu-

tzen da, ezkerrean amildegia baitago. Keletako tontorrera iritsi gara honela; ez dauka postontzirik, burdin zahar bat bakarrik (1.902 m).

Keletako gailurretik ikuspegiak Belaguako harana luze-zabalean menperatzen du. Garbi ikusten da, urrutian, honaino iristeko hasieran ekarri dugun bidea, eta lehen geldialdia egin dugun baso arteko soilune berezi hura. Baina itzulerako bidea geratzen da, eta horre-

FITXA TEKNIKOA

Arrako eta Juan Pito Benta

DENBORA

5 ordu eta 30 minutu

DESNIBELA

1.030 metro

LUZERA

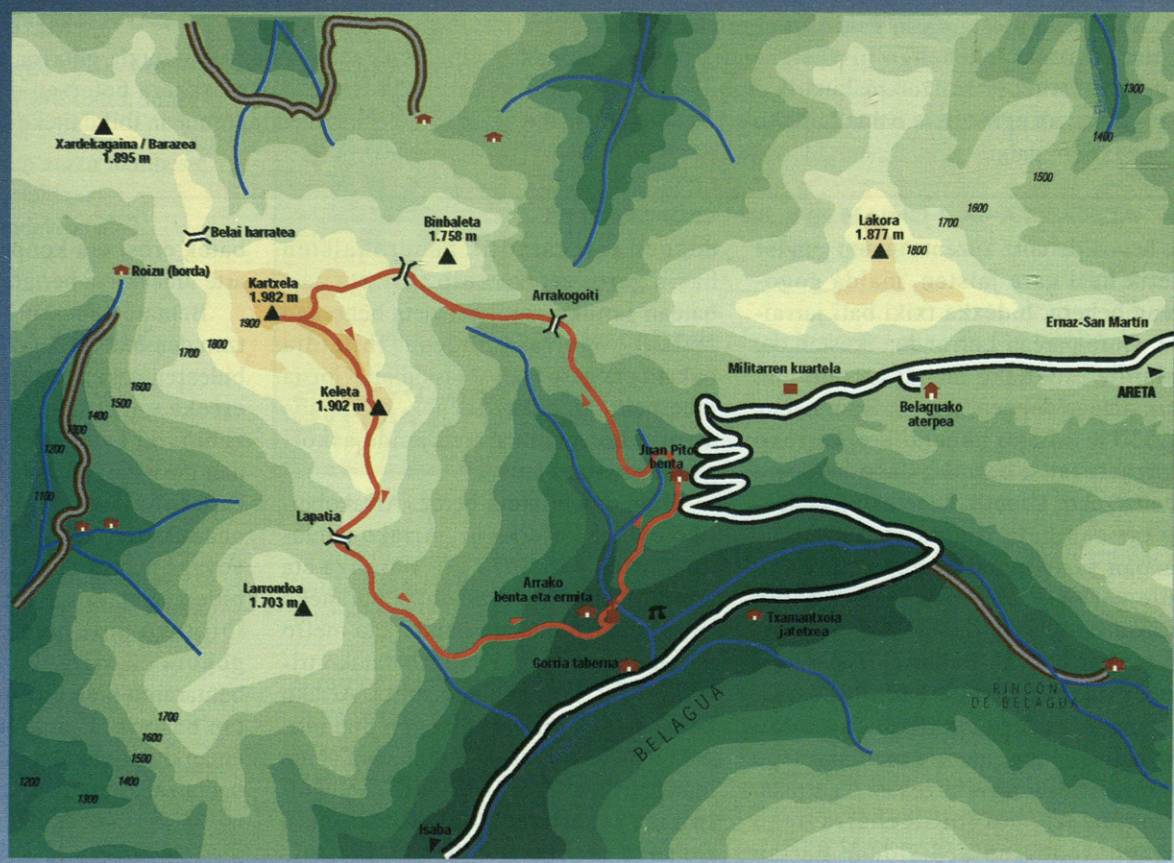
11 km

GARAI EGOKIA

udaberria-udazkena

MAPAK

"Mapa topográfico nacional de España", 117-II.
"Orni". 1:25.000.

■ Belagua harana: interes kontrajarriak

Belagua balio handiko ingurune naturala, eski instalazioen kokalekua, artzaintza bezalako erabilpen tradizionalen eskualdea eta hartzairen ibileren eszenatokia da. Artzain askok beren ofizioa eta hartza "bateraezinak" kontsideratzen dituzte. Desagertzeaz dauden animaliak babestu beharra ikusten da beste aldetik. Baina kontua da bai artzain eta bai hartzen eskualdeak, eskia eta turismoarekin lotutako hainbat azpiegitura sortzeko proiektuen itzala duela gainean.

1976an "Belaguako plan berezia" delakoa aurrera eramanez nahi izan zuen elkarte pribatu batek.

Belaguako zokoa 20.000 turista jasotzeko prestatutako hotel, apartamentu, kanpin, pizsina, zentro komertzial eta aparkalekuekin urbanizatzea eta eskiatzeko 1.500 hektarea prestatzea zen asmoa, baina ez zuten lortu. 1978an, Izabako udalak ingurune babestu urbanizaezina deklaratu zuen Larrako eremua.

1985ean prestatu zen Eskilzarra eremuan iraupen eskirako lehenengo pista, lehenetik zeuden bideak aprobetxatuz, ez baitzen makinari erabili. Geroago beste pista batzuk egin ziren, baina Larrako arroka eremua makinan txikitu gabe.

ASIER AGIRRESAROBÉ

ASIER AGIRRESAROBÉ

■ Belagua, Juan Pito bentatik ikusita.

1987tik Erreserba Naturala da, eta Txamantxoian Erreserba Integral izendatutako alderdi bat dago, bi eremu hauek baitira gizakiak gutxien aldatutakoak. Belaguak edertasun paisajistikoaz gain, interes zientifikoa ere badu, Larrako labirinto karstikoa eta pinu beltzeko basoa, esaterako.

Gaur Erronkari bailarako batzordeak Belaguako eski eremua zabaldu nahi du, pista berriak eginez, baina Espazio Naturalen Legea du oztopo, eta legea aldatzeaz hitz egiten da...

Larrako eremuan artzaintza, iraupen eskia, mendizaletasuna eta espeleologia egiten dira eta neurri batean ingurumena nahiko ongi kontserbatu da. Politiko batzuek erreserba naturalak izateak baila-

ren garapen ekonomikoak oztopatzen duela esan arren, Belaguako natur-guneak bisitariak erakartzen ditu, lehen eta orain. Jarduera ekonomiko ia guztia turismoan oinarritu eta elurra egin edo ez egitearen kapritxoaren menpe egoteak, bideraezina egiten du asmo hori. Bestalde, Areta-San Martin Harria eski

alpinoko estazioa dago distantzia gutxira, gaurko iraupen eskiko pistek dagoen eskaera betetzen dute, eta onena: bakoitza nahi duen ingurunean ibil daiteke raketa edo mendiko eskiekin ●

la, hegoalderantz zuzentzen den gando-urretik hasi gara jaisten, malda gogorrean behera, bidexka txiki bati jarraituz. Gure parean Larrondoa ikusten da, belardiz estalitako mendi borobildua; bere oinean dagoen Lapatia lepora goaz (1.530 m). Lepo honetatik ezkerreko alderantz jaitsi beharko dugu haranera bueltatzeko. Lepotik beherako lehenengo tartean belardia da nagusi, gero basoan sartu beharko dugu. Ez dago bide garbirik. Zelaiak pasa ondoren basoan sartu, ezkerrean joz, eta basoan bizkar batetik behera jaisten hasi behar da. Aurrerago bada bide bat, haranean dagoen Arrako bentaraino eramaten duena, baina Lapatiako lepo inguruan hasiera aurkitzea ez da erraza. Edonola ere, adi ibili beharra dago hemen: lepoaren azpialdean bertan

dagoen errekatxotik behera jaisten hasiz gero, erreka zulo txar eta zail batean sartuko gara, gero eta beherago malkar gogorragoa duena. Ibilaldia bukatu eta gero izan solasaldian, Gorria tabernako gizonak zioenez, nahi gabe arroila horretan sartzea jende askori gertatzen omen zaio.

Bide ona bilatuta beraz, Arrakobeitiko oihana zeharkatuz, Arrako bentaraino iritsi gara (950 m). Baseliza eta aspaldi benta zen eraikuntza haraneko zelai zabalen ondoan daude, eta metro gutxitara, oso ongi kontserbatutako trikuharri bat, ikusteko oso polita. Arrako benta ez da ziur noiztik egon den hor, dakiguna da oso aspaldi utzi ziola benta lana betetzeari, eta azken urteotan ukui-lu gisa erabiltzen zen. Abandonatu samarra zegoen Donostiako ikastola

batek erosi eta konpontzen hasi diren arte umeak-eta bertara eramateko.

Bentaren eta ermitaren artetik pasatzen den bidetik segitu dugu oinez, ibilbidearen azken tarteari ekiteko. Arrako erreka gurutzatu dugu hormigoizko zubi txiki batetik, eta hor berriro mal-dan gora hasi. Berehala, belaze batean, espargingileen beste oroigarri baten ondorik pasa gara: "Nous avons fait ce voyage pour trouver notre vie" dio, ogibidea bilatzera joaten zen jende hark ibilitako bide bera egiten ari garela gogora ekarriz. Hemendik Juan Pito bentaraino bide ona dago, tarte batzuetan basotik. Egunezko azken argiekin eman dugu bukatutzat gaurko ibilaldia, benta zaharraren atarian ●

◆ ASIER AGIRRESAROBÉ
◆ MUSKILDA TELLABIDE

Denbora-pasak

Kike Amonarrizen
Umorea

Saretik bilduak

Sareko Argiatik jaso ditugu txiste hauek. Eskerrik asko bidali dizkiguzuenoi eta segi horretan.

IOSU CARIÑANOS

Zer galdetuko lioke "Caiga quien caiga"-ko erreportero batek Maradonari?

- Zergatik gustatzen zaizu hainbeste Bin Laden-en herrialdea?
- Gamelu asko daudelako ala?

ASIER ETXANIZ

-Aizak Joxe, uste diat hire emazteak engainatu egiten gaituela.

IKER AGIRRE

ibili ziren Bilboko kaleetan marokor bi diru eskatzen, eta eguna amaitu zanean alkar topatu eben, eta badinotsu batek besteari:

- Zer, zenbat diru batu dozu?
- Nik, e, lau mila pezeta baino ez.
- Lau mila egun guztian? Nik ehun mila batu dodaz.
- Zelan baina?

FRANK

2AZPIAK
BATMAN

Asteko Lokuzioa

LAPATZA, LAPATINA

Arropetan itsasten den belarra, eta, ondorioz, ekina, astuna, kaparra dena.

**HI ORAINDIO PELIPE BAINO LAPATZAGOA
HAIZ, GERO!**

Ser un plasta / Pot de colle / Nudnik, the tumbs

- Ipin dot kartel bat esaten dauena "mila bakarrik falta jataz Marokora bueltetako".

Badoa gazte bat etxera, eta esaten dio aitari:

- Aita, aita, bi notizi dauzkat zuretzat. Bata ona eta bestea txarra.
- Beno, ona esadazu.
- Drogak utzi ditut.

- Ederki, bazen garaia, bazen garaia. Eta txarra?

- Ez dakit non utzi ditudan.

TXISPAS

Zergatik gustatzen zaizkie umeei elefanteak?

-Tronpa handia daukatelako.

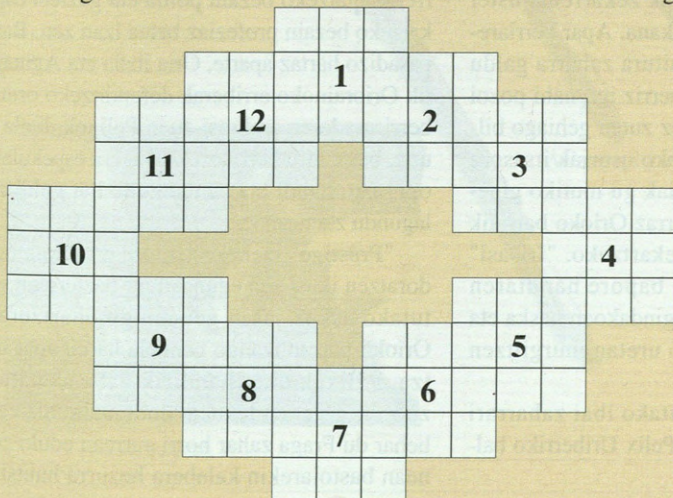
Hitz Gezidunak

		Argazkiko instrumentu	▼		Itsas ugaztuna	▼		Europako lurraldea	▼		Egileak	▼		Hitlerren jarraitzaileak
		Libertate			Gutun			Jatorri atzizkia			Musika nota			
			▶			▼			▼			▼		
		Iskanbila	▶											
		Daude												
Hitsak	▼			Pintore alemaniar	▶	▼					Azti ezaguna	▶		
Lekale mota				Gauero egiten dugu							Txakur			
▶				▼						Zeini	▶			
										Zer lekutan?	▼			
Buru apaingarria	▶							Enea	▶	▼				
Musika nota								Istuak						
▶				Ganibeta	▶			▼			Bokala	▶		Bilo
				Garoa							Zoro			
Naizen hau	▶			▼							Eguzki	▶	▼	
Sendoa											Aluminioa			▼
▶				▼										
										Ez eme	▶	▼		50
										Oxigenoa				Röntgen
Portua	▶							Margo	▶	▼				

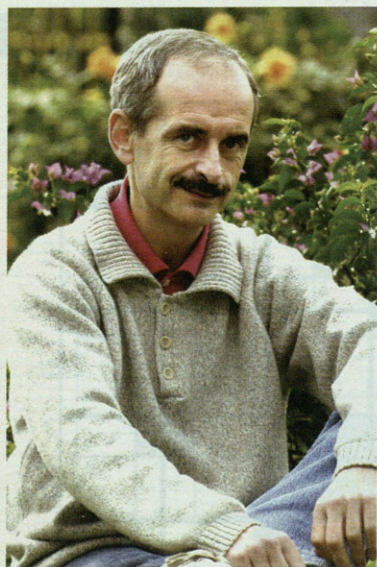
Irudia: Musika tresna

8 ko Txikian

Erantzun guztiak zortzi letrakoak dira eta zenbaki bakoitzaren inguruan kokatu behar dira. Hitzak ordu orratzen arabera bideratu behar dira, beti ere zenbakiaren gaineko lauki txikitik abiatuta.

- 1.- Nafarroako herria, Ultzaman
- 2.- Aldrebeskeria
- 3.- Ohe
- 4.- Bizkaiko udalerria
- 5.- Lurreko zikinak biltzeko tresnak
- 6.- Haztatzearen ondorio
- 7.- Lepo luzea du
- 8.- Estimatu
- 9.- Gaua gustuko du
- 10.- Era alai batez
- 11.- Aberea
- 12.- Kanpotik etorririko langilea

ALBERTO ELOSEGI

PELLO ZUBIRIA

GALIPOTA ORIAN

Errioan jaioa izan behar zuen Pelixek. Bera izango zen ibaia gehien ezagutzen zuenetakoa. Egia esan, XX. mende hasieran jaiotako aginagatar gehienak ibaiari begira bizi izanak ziren. Urte osoko egunetan zortzi

orduz fabrika eta beste mardoska erriberako soroetako lurrak lantzen emango zituzten, eta neguko gau hotzetan errioan, angulatan. Orioko alaba batekin, Maria Luisarekin, ezkondu ondoren errio bazterrera joan ziren bizitzera biak, antzinako ontzigintzaren oroimenez betetako Mapil ondora. Oria ibaian hazi zituzten seme-alabak ere. Artean bularreko haurra zenean, semea behin baino gehiagotan senar-emazteek berekin eramana zuten errioan barrena, ardi larru batean bilduta terral izoztuaren erdian. Beraiek kontatua.

HAURTZARO eta gazte denbora gogorak ezagutu zituen Pelixek, hiltzen ari zaizkigun gure guraso gehienentzako. Gaur Argentinako jendeek bizi dituztenak bezalako egun latzak. Gure haurrek hil aurretik ikusi beharko dituzten egun gorrien tankerakoak. Txikitatik lan gogorretan zaildu ondoren, errukirik gabeko gerrak harrapatu zituen atzaparretan, eta honen ondoren eskasia galanta sufritu zuten berriro. Baina urteekin atzera lana sortzen hasi zela kontatzen ziguten. Eta guk mutikotan Oria gainean ezagutu genuen apar zuria ere diru berria ugaritzearekin batera azaldu omen zen.

Tolosaldeko lantoki batzuetan sortutako zimaurrezi bat zen urak zekarrena, ustel usain eraman ezin bat zeukana. Apar berriarekin angulek etortzeko ohitura zaharra galdu zuten, arrainek ez zuten berriz igo nahi pozoi hartan gora eta ixkirarik ez zuten gehiago biltzen zalabardoek. Goierriko usuriak itsasora eramateko balio zuen Oriak gu mutiko ginean, eta bapora eta gabarraz Orioko barratik Aginagaraino hondarra ekartzeko. "Irisasi" izen bukolikoa zeukan bapora handiaren ondoan, muallatik jauzi egindakoan neska eta mutikook kaka koloreko uretan murgiltzen ginen.

Eta kantarila bihurtutako ibai zaharrari begira desesperatzen zen Pelix Uriberriko balioan.

Urteak pasa eta hondamendi honen errudu-

netako bat Azpeitian aurkitu zuen Pelixek. Bereziartua medikuaren kontsultara joanak izan behar zuten senar-emazteek, eta bertan azoka eguna aprobetxatuz boto eske zebilen Fraga Iribarne. Emaztearen erreguetatik askatu eta zuzenean bereganatu zuen Pelixek, ordurako baldartu samarra baina indartsua zuen ibilerarekin:

- Aizu, gizon, zu al zara Fraga?
- Bai, adiskidea: zer behar duzu?
- Noiz garbitu behar duzue gure errio?

Lehorreko tierretatik etorritako politikari famatua harrituta geratu zen galdera bitxia entzunda. Aurrean zuen baserriar handi hura gizon sentibera zen eta hainbeste jende eta bizkarzainen artean urduri zegoen, bastoiari eskuarekin tinko helduz. Ez zegoen txantxatarako.

- Ombre, zuk arrantzalea izan behar duzu... -esan zuen, bake nahian-edo politikariak.

- Bai, jauna, urte luzez angulak, ixkirak eta klase guztietako arrainak harrapatu ditugu guk Oria ibaian. Eta orain ez dago ezer, dena izorratu duzue!

- Lasai, gizona, laster garbituko dugu dena, laster konponduko dira gauzak...

Gauza da, urte gutxiren buruan ibaia garbitu egin zela. Ez zuen Fragak garbitu Oria, ezta demokrazia berriak ere, Tolosaldean ehunka langile kualifikatu kale gorrian utzi zituen krisi ekonomikoak baizik. Baina azken urteetan berriro etxe aurrean arrainak azaltzen ikusteko zoria izan zuen Pelixek.

FRAGAREKIN izandako enkontrua haurrei kontatzeko bezain polita eta gazteei esplikatzeko bezain profezia bezala izan zen. Baina pasadizo hartaz aparte, Oria ibaia eta Aginagatik Oriorainoko erriberak defenditzeko orduan berriro adorea erakutsi zuen Pelixek duela 25 urte, beste hiru herritarrekin batera espekulazio operazio handi eta suntsitzaile bat gelditzen lagundu zuenean.

"Prestige" izeneko bapora erraldoia hondoratzen ikusi zen egunean, ur bazterrean sortutako askok jakin genuen gu ohartzerako Orioko barran izango genuela haren apar beltza. Pelixek oker handirik gabe asmatuko zukeen. Dagoen lekuan, ondo damutua egon behar du Fraga zahar horri aurrean eduki zuzenean bastoiarekin kalabera hezurra hautsi ez ziolako ●

"Prestige izeneko bapora erraldoia hondoratzen ikusi genuen egunean, ur bazterrean sortutako askok jakin genuen gu ohartzerako Orioko barran izango genuela haren apar beltza. Pelixek oker handirik gabe asmatuko zuen. Dagoen lekuan, ondo damutua egon behar du Fraga zahar horri aurrean eduki zuzenean bastoiarekin kalabera hezurra hautsi ez ziolako"

Euskal Herriko Oroitzapena MAKILA

Mizpira/Alpaka

Mizpira/Zilarra

Gaztaina/Larrua

Mizpira/Larrua

• Opari Bereziatarako

• Pertsonalizatu Daiteke

• Neurrira Egiten Dira

• Eskaria Denboraz Egin Behar Da

• Prezio Aukera Desberdinak

• Alberdik eginak

Informazio edo argibide gehiago nahi baduzu, deitu gure telefonora
edo ondoko laukia bete ondoren, bidali gure helbidera.

IZEN-DEITURAK _____

KALEA _____

HERRIA _____

HERRIALDEA _____

ZBKIA _____

SOLAIRUA _____

TENOA _____

POSTA KODEA _____

HARPIDETZA ZENBAKIA _____

TXITXARDIN BELTXA

Oria Etorbidea, 12
☎ 37 03 04
20160 Lasarte-Oria